

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

8 1969

poštšina plačana v gotovini

VSEBINA:

LETO VARSTVA NARAVE — 1970	345
CHAMONISKI DNEVNIK	
Stene Belak	346
TRENTARSKI DAN	
Jože Kodre	351
OD SUTJESKE DO ZABLIJAKA	
Ing. Rudi Rajar	353
SKOZI RAZAZIJO NA POLDANOVEC	
Lada Božič	357
CIVILNA ODGOVORNOST SMUČARJEV IN VEDENJE NA SMUČARSKIH PROGAH	364
ZIMSKA PREIZKUŠNJA	
Silvo Jošt	366
ČEZ MACEJ	
Dr. Vladimir Škerlak	369
OD PRISVOJA, DO VELEGA POLJA	
Tone Strojín	371
MOKER PES	
Ciril Praček	373
PLANINSKI MUZEJ NA LJUBLJANSKI GRAD	
Evgen Lavšin	374
PRVIC MED SKALNATIMI VELIKANI	
Tatjana Kordiš	375
JANCE (794 m)	
Jože Župančič	376
DRUŠTVENE NOVICE	379
OBCNI ZBORI	382
ALPINISTIČNE NOVICE	385
VARSTVO NARAVE	387
IZ PLANINSKE LITERATURE	388
RAZGLED PO SVETU	389

NASLOVNA STRAN:

NA SLEMENU — Foto V. Simončič

«Planinski Vestnik» je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaestkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna «Jože Moškrič» v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo N din 37.— ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pisane odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

Za toplino vašega doma POHIŠTVO SLOVENIJALE

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije l. 1969 — št. 8

LETO VARSTVA NARAVE — 1970

Lahko smo prepričani, da bo leto uspešno, če bomo sodili uspeh po besedah, govorih, spisih in publikacijah, ki jih bodo izgovorili in napisali vplivni in ugledni ljudje. V sosedni Avstriji razmišljajo, da bi v tem letu ustanovili nacionalni park, ki bi obsegal Visoke Ture in v skupnem prizadevanju za čim boljšo ureditev združil Koroško, Tirolsko in Salzburško. Lahko je narediti načrt, težko pa je uresničiti vse tisto, kar naj bi tako zavarovano ozemlje nudilo in imelo pravno jamstvo zoper pretirano komercialno izrabo pokrajine. Tudi mi imamo podobne načrte, ki bi zajeli Karavanke in Grintovce in del avstrijske Koroške. Pripravljamo zakon o varstvu narave in smo v tem pogledu med zadnjimi na svetu. Tudi mi bomo v letu varstva narave lahko marsikaj povedali in napisali. Res je, da pri nas zavarovana in nezavarovana pokrajina še nista tako ogroženi kakor v deželah z razvito turistično industrijo. Vendar se tudi nam bliža čas, ko bomo začutili breme motorizacije in hrupa, ki ga povzroča, ko bomo tudi mi začeli ceniti mir kot pogoj za telesni in duševni oddih. Varstva narave ne smemo istovetiti samo z varstvom flore in z bolj ali manj učinkovito pozornostjo pri urejanju pokrajine, pri postavljanju tehničnih objektov in potrebni ozelenitvi velikih naprav, varstvo narave je tudi v zagotovitvi miru, ki spada k prvobitni podobi narave, miru, ki ga moderni človek za oddih nujno rabi. Pri nas je še čas, da svojo deželo uredimo po potrebah bližnje bodočnosti, da napeljemo struje avtomobilov mimo rezervatov miru, ki jih za zdaj morda še ne potrebujemo, ki pa jih morda že v kratkem bomo. Zdaj že gomaze in grme pločevinaste kletke vsepovsod, kjer je pot ali cesta, ki ni prestrma. Vsaka planinska kočica, če je še nima, si jo želi in društvo, ki kočico upravlja, se za cesto bori in zraven misli, da s tem razvija planinstvo. Radovna je, na priliko, maja meseca najbrž najlepša, senožeti tam v Srednji Radovni, razprostrte pod orjaško perspektivo Krme, nimajo para. Nedeljski izletniki vozijo po njih križem kračem, kakor da pasejo svoje »konje« ali kakor da gumasta platišča svojega standarda razvajajo s tem, da jih vozijo po najlepših tratih in po toriščih encijano, v katerih odseva triglavsko nebo. Nikogar ni, ki bi jih zavrnili.

Pa ni ogrožena samo Radovna. In ne samo od nedeljskega motoriziranega izletnika, ki izrablja svojo nedeljo s tem, da se preseda iz stanovanja v avto, iz avta na travo, iz trave spet v avto, iz avta na balkon.

Čas je, da začnemo misliti tudi na te vrste zaščito, ne samo na narcise, očnice in lepi čeveljci (ki pa ni več ogrožen, saj ga ob potih ni več najti). Drugod, v bolj razvitih alpskih deželah, so zdaj na tem, da se varstvo narave bori zoper zračni hrup, zoper zračne taksije, ki jih uvajajo velike firme za izkrcavanje na vrhovih in smučiščih, mi pa smo na tem, da zajezimo določene planinske predele pred poplavo avtomobilov in jih okličemo za »mirne kraje«. To ni le varstvo narave, saj varstvo vendar ni samo sebi namen. To je varstvo človeka, to je vzgoja k pametnemu načinu življenja. Vsi, ki nam je varstvo narave pri srcu, se moramo tega zavedati: Ne sme se nam smiliti narava, človek je tisti, zaradi katerega jo moramo varovati in določene njene predele zavarovati pred molohom industrializacije in vseh njenih pojavov. In človeka moramo spraviti na nogo, da se v naravi razživi. Če tega ne bomo znali, ne bomo kos nalogam, ki jih ima planinstvo v našem času.

Stane Belak

31. julij 1967

Po smrtno globokem spancu se praznih pogledov zazreva v jarko sončno luč gorskega dne. Prvi pozdrav velja Druju, ki ga zopet gledava iz Montenversa. Veličastna je ta granitna ojstrica nad Chamoniško dolino. Zdi se nama domač, pa vseeno komaj verjameva, da sva preplezala njegov zahodni del. Pa bo že res, kajti roke naju bole, in ko se spraviva h kuhi, nama kuhinjsko orodje pada iz rok. Členki na prstih so odrgnjeni, blazinice prstov pa tako izlužene, da se pokaže kri, če stisnem roko v pest. Nekaj dni lenarjenja bo potrebnih, da bova prišla k sebi in zopet usposobila opremo. Po prvih minutah, ko si »spočijeva« oči na Druju, pa naju pritegne drugo, mnogo bolj posveito opravilo – hrana. Po dveh dneh bingljanja v steni sva kot prazni vreči brez dna. Mikec tekmuje z Ivačićem. Sprva nama je samo za kvantiteto, da pridobiva nazaj nekaj izgubljenih težej, ker meniva, da je glavna »stabilnost« na neravnih montenverskih tleh. Sčasoma pa postajava vse bolj zahtevna in nazadnje se nama upre celo ananasov kompot. Pa le za pol ure. Potem morava »vajo« ponoviti.

Vreme pa se vztrajno kvari. Aiguille Verte si nadeva kapo in čez slabo uro že dežuje. Zadovoljna sama s seboj se zavlečeva v šotor, medtem pa dež narahlo škreblija po napetem šotorskem platnu. Premlevava dogodke v steni in močno se nama zdi, da je že takoj v začetku padla v nahrbtnik velika tura. Raste nama greben in vse češče omenjava Jorasses. Kakor je to zelo dobro znamenje za plezalsko vnemo, pa vreme, ne oziraje se na naju, vztrajno nekaj pripravlja. Vse dopoldne mineva med občasnimi plohicami, vmes pa žge sonce. Pred poldnem čutiva praznino, kot da ne bi jedla ves teden. Zanimivi so taki občutki po težki turi, ko so bile na sporedu same odpovedi. Tu na varnem pa hoče telo malone v trenutku nadomestiti zamujeno. Skušava streči svojima »truploma« kar najbolje. Po kosilu obnemogla obleživa pod macesni, kjer sva si uredila kuhinjo in ki je nedvomno prostor za bogove. Tu preživljava največji del dneva.

Soparno je, leno se vlečeva na postajo zobate železnice, ki vozi popoldne cele trume turistov iz Chamonixa. V zraku je čutili slabo vreme. Vse nekam hiti in preko Mer de Glace se vračajo skupine turistov. Tu pride skupinica čedno oblečenih deklet v spremstvu vodnika, ki ga izdaja značka in značilna gorjanska hoja, za njimi pride nekaj klatkohlačnih turistov, ki so šli na ogled ledenika, pa zopet do vratu zapeti in okravateni gospodje, ki menda še sami ne vedo, kaj pravzaprav počno tu gori vpričo gora. In med vso to pisano gnečo, ki se gnete na ploščadi pred postajo, se rinejo že na daleč vidni »asii«, ki prihajajo iz težkih tur. Korakajo počasi v zadnjo strmino do perona, na hrbtih jim pa čepe nahrbtniki kot razpadle omare, iz katerih visi v naglici nametana oprema. Včasih se kaka naveza privleče kot »prestreljen maček«, njihov megleni pogled mimo množice v vodovodno pipo pa priča, da taki ne prihajajo ravno z botanične ekskurzije.

In vsa ta pisana množica se prične nenavadno naglo izgubljati v vlak, ko prične za Rdečimi iglami pogrmevati. Nebo se vztrajno baše s črnimi oblaki. Vse glasneje odmeva grom od granitnih sten. Med prvimi kapljami se odpraviva v šotor, kaj drugega kot – zopet kuhati. Proti večeru začutiva, da se nama vračajo moči. Z današnjim dnev sva napravila precej prostora v velikem šotoru, ki nama rabi za skladišče.

Naslednja dva dneva

Skisano vreme naju je kar prikovalo na mesto in ubogima parama ne preostane drugega, kot da večino dneva preždiva v velikem skladiščnem šotoru. Sicer pa, resnici na ljubo rečeno, se počutiva kar samozavestno med vsemi mogočimi konzervami in drugo hrano. Počasi se javlja višek energije in že podjetno pogledujeva navzdol, kjer so se utaborila tri nežna bitja iz svobodne švedske dežele. Ampak kaj? Sem sva prišla zato, da nekaj splezava. Ko se prične še vreme malo resneje boljšati, se zresniva tudi midva.

Popoldne se dvigne nekje za grebeni Rochefort močan jug, ki malone v trenutku posuši vso mokroto zadnjih dni. Ne samo tol Svoje delo opravi tako temeljito, da zvečer od mnogih šotorov stoji samo še najin, pa še ta ob hrabri podpori obeh lastnikov, ki beležita tako eno slabše prespano noč.

Naslednje jutro pa je tako kot »pogled v nedolžno oko«. Predstavnice nežnega spola, ki

tabore pod nama, organizirajo s prvim soncem veliko sončenje, tako da naju inscenirana plaža spravi skoraj iz ravnotežja. Toda človek mora biti karakter. Nameravava na turo in to mora obveljati. Ko pripravljava vso plezalsko kramo in nahrbtnike, gledava z enim očesom doli na ljubiteljice vročega sonca, z drugim, ki gleda za spoznanje resneje, pa proti Jorassesom, kamor se pravzaprav z vso resnostjo odpravljava.

S turo ne bo nič

Ko se popoldne prebija med trumami kratkohlanih turistov, ki si ogledujejo ledenik, si prične nebo nad Mt. Blancom zopet nadevati pajčolan. Nič zato! Korajžno jo reževa navzgor po ledeniku, čeprav vse ostalo pobira stopinje v nasprotno smer. Človek mora biti malo alpinista. Enkrat sva imela srečo, zakaj je ne bi imela tudi drugič? Pa začne Mik lepo vztrajno nagovarjati prijatelja, ki namerava bivakirati pod steno, češ kako lep nov bivač je na Leschauxu. Pa vreme? To je že čisto neresno!

No in končno le greva na Leschaux in se udomačiva med neskončno nežnimi barvami novih odev v še bolj novem bivaču. Ne meneč se za dogodke okoli naju in za jutrišnje turo, se lotiva večerje in prazniva zaloge, dokler ne ugotoviva, da sva pravzaprav »splanirala« vso količino, namenjeno za enega od treh zadnjih problemov Alp. Nič zato! Tudi višje sile poskrbe za to, da se potolaživa in ugotoviva, da imava danes pravzaprav krumpir. Pa ne enega. Celo vrečo!

Nad Chamoniškimi iglami se razbesni silna nevihta, ki pošlje proti Leschauxu velikanski oblačni valjar, iz katerega se sveti v vseh mogočih barvah, da se ubogi bivač kar zaježi od veselice tam zunaj.

Vesele volje, da imava zopet izgovor za umik, sladko zaspiva, naslednje jutro pa odtelovadiva po izpranem ledeniku nazaj na Montanvers.

Kakor sva jo naglo rezala čez Mer de Glace, sva bila prepočasna. Ko sopeva zadnje metre proti šotorom, zopet klesti grom po vrhovih in debele kaplje narišejo na šotorsko platno velike temne madeže.

Dobra volja gre po vodi

Dež, dež, dež! Čepiva v šotoru, ki ne drži več vode in turobno bolščiva v žalostni dan. Človek kar čuti, kako mu »revma« leze v kosti. Pa tako mlad!

Nikogar ni več na Montanversu, vse je pobegnilo v Chamonix. Sedaj že izpod čela gledava zalogo konserv, ki si je kar nekam ustalila volumen. Nisva več interesenta za raznobarvne pločevinaste tulce vseh oblik in premerov, ki se valjajo po šotoru.

Svesta si bližnje smrti zaradi moče jo tretjega turobnega dne na vrat na nos pobereva v dolino. Morda si bova vsaj doli na kakšni stvarci spočila oči! Tako upava, ko se napotiva po Chamonixu. Toda očitno je postal ves narod enako žalosten kot midva. Gospoda pač ne hodi v takem po svetu in tako ni videti po mestu nikogar razen nekaj kosmatih obrazov, ki zavzelo strme v razložbe z alpinistično kramo. In ko imamo vsega že čez glavo (kupili nimamo kaj), se naju usmili vreme. Najprej šine droben žarek izza oblaka, potem se naredi okno v oblaku in nazadnje se iz vse žalosti izcimi prav prijeten popoldan.

Dobiva družčino

Ko se vračava skozi sloviti Camping IV, kjer se tabori na črno, zaslišiva med šotori pravo pravcato kranjsko govorico. Pa menda ne? In dan se bo očitno zaključil bolje, kot sva si nadejala.

Iz Wallisa so v najslabšem vremenu presedlali Tonač, Klavdij pa Cic, ki se je šel velikega »bergführerja« na Mt. Blancu. Potem je tu še Ivan, ki pa se po šestih letih Francije šteje že za pravovernega Francoza.

Nemudoma se udomačiva v platnemem naselju, ki mu ne manjka vseh mogočih »tipov«. Tu je zbran pravzaprav vesoljni alpinistični klateški svet. Ne manjka niti Japoncev in pravih šerp iz Nepala.

Nazadnje, ko se proti večeru zopet odpravljava nazaj na Montanvers, se domenimo za turo. Jutri se dobimo na srednji postaji žičnice na Aiguille du Midi.

Via Contamine

Še pred nočjo si pripraviva vsak svojo »krendenco« za jutrišnje turo, potem pa šineva v horizontalo, da si nabereva moči za prihodnjih nekaj dni, ko bova v višinah nad 4000 m bolj na kratko dihala.

S prvim svitom naslednjega dne telovadiva po koprivah in smetiščih montanverskega hotela in iščeva stezico, ki bi naju popeljala na pravo pot proti Plan des Aiguilles. Šele večja skupina Švicarjev, ki jo nekaj deset metrov nad nama

lepo maha po pobočju, nama odkrije skrivnost orientacije. Kmalu zatem se razvije dirka po čudoviti razgledni poti visoko nad dolino Chamonixa. Veliki streaptease Švicarjev nama navrže nekaj naskoka. Zato pa pridrviva na zborna mesto pri žičnici rahlo dehidrirana.

Prijatelji že čakajo. Roger, Mark, Cic, Tonač in še nekaj boljših polovic zraven se nameri v Aiguille de Pélerin, midva pa greva višje, vsaj na 4000 m naju žene srce. Z eno pravo in druga izposojeno vodniško izkaznico se famozna »bergführerja« popeljeva za polovično ceno na Aiguille du Midi. Ko izstopiva iz žičnice v predore gornje postaje, si sušiva preznojena oblačila pri temperaturi -8°C in rahlem severnem vetru.

Sonce pravkar vzhaja izza črnega oblaka, ki se naglo umika nekam za Grandes Jorasses, ko se podiva po strmem snegu navzdol na Vallée Blanche. S prvimi žarki sonca postane tudi življenje prijetnejše. Pod južno steno Aiguille du Midi spraviva najini »kredenci« in se lepo turistično napotiva pod vstop Contaminove smeri. Obeta se nama čudovita telovadba v kratki in prijetni plezariji na višini 3800 m.

Južna stena je nekakšen vezni člen med plezalskimi vrtci in velikimi turami. Sem hodijo Parižani in drugi na nedeljsko plezanje kot pri nas izletniki na Šmarno goro. Z avionom v Chamonix, z žičnico na vrh Aiguille du Midi, smuk preko južne stene in zvečer po isti poti nazaj. Zato pa je ob lepem vremenu pod steno vrsta kot pred mesnico.

Na srečo sva danes zgodnja in pred nama že nekaj raztežajev višje pleza le ena naveza. Iz Marseilla sta, spoznava potem, ko ju dohitiva. Brez nahrbtnikov v toplem višinskem soncu, sredi zraka, med ledeniki. Dan beležim med najlepše v gorah. Fotografirava kot za stavo. Nad nama se neslišno prepeljavajo gondole, ki povezujejo znani letoviški mesti Chamonix in Courmayeur.

Deset čudovitih raztežajev V+ in opoldne že stopiva na vrh Chamoniške špice. Gore se kopljejo v soncu. Potem odbingljamo raztežaj – navzdol v temaćen žleb za velikim žandarjem. še malo sitne plezarije po zasneženih skalah in tura se konča v predoru žičnice.

Odideva pod steno, pobereva nahrbtnika in v opoldanski soparici odkolovrativa v staro leseno bajto na Col du Midi, ki so jo njega dni uporabljali graditelji najvišje žičnice v Evropi. Stara, napol razpadla baraka pride prav tistim, ki ne premorejo deset frankov za prenočišče v bližnji oskrbovani koči.

Snegovi Mt. Blanca se blešče v popoldanskem soncu, ko se udomačiva v zavetnem kotičku za bajto. Zavest, da imava do večera še nekaj ur lenarjenja, čudovito vpliva na razpoloženje. Ne pomnim, kdaj sem si dovolil turo tako zgodaj končati, da bi imel še čas doživljati gorski dan z razglednega počivališča. Stalna dirka! Ponoči pod steno, ves dan bingljanje v steni, nato nočni sestopi ali celo bivaki. Danes pa posedevava na soncu nad Chamoniško dolino in sva rešena vseh zemeljskih skrbi.

Nekaj kosmatih meglic se plazi iz doline po ledeniku Bossons, katerega tok globoko pod nama je videti kot sveže preorana njiva. Globok mir je nad gorami. Le včasih huškuje piš vetra v zarjavelih žičnih vrveh, ki drže barako. Nekje globoko pod nama zabrenči avion. Kmalu ga zaslediva, kako se v velikih lokih dviga kot majhna srebrna igračka ob silnih pobočjih Mt. Blanca. In neki denarnik si bo za velike denarje ogledal vrh Bele gore iz ptičje perspektive!

Počasi se prične zlati cekin sonca pogrezati v zanikrne kumuluse, ki obkrožajo nižje gore daleč na zahodu. Z aparati loviva veličastni zaton dneva, vsak v upanju, da bo posnel pravo mojstrovino. Kolikokrat se je Kugy raznežil ob tem? Tudi midva sva malce »mehka«. Potem postaja sonce škrlatno in kot od silnega pritiska sploščeno se pogrezne za obzorje, ki se riše kot razburkani valovi morja na svetlem ozadju.

Predstava je končana. Hladen piš naju nažene v barako. Jutri naju čaka garaški dan in, če bo šlo vse po sreči, bova beležila še en bivak več – da o revmi sploh ne govorimo...

Geben Rochefort

Kot vedno pred turami, ki si jih močno želim, tudi to noč neprestano gledam na uro. Ob pol treh grem ven na ogled. Fantastična noč z milijardami zvezd prav sili na odhod. Daleč tam preko Vallée Blanche pleše pod Tour Rondom nekaj kresnic. Naveze odhajajo na ture. Ob treh zaškrtaajo dereze po trdem srenu. Naglo jo pobirava po skoraj ravni ploščadi Bele doline proti Velikanovemu sedlu. V trdi temi se srečamo z navezo. Pozdravimo se, ne da bi se videli. Avstrijci so, ki gredo na prečenje Mt. Blanca.

Ko sva pod steno Mt. Blanca du Tacul, se prične na vzhodu svetiti. Na svetlem ozadju vstopajo temne silhuete Aiguille Verte, Les Droites, Grandes Jorasses in še dalje zadaj silna kopa Monte

Rose in priostrene konice Matterhorna in Weiss-horna. Zagnana zaradi lepih obetov hitiva po strmih snežiščih, ki so vsa preorana od smučin. Tu pač ni vprašanje sezone za smučarja.

Na Col du Géant sva, ko šinejo škrlatni žarki jutranjega sonca po Mt. Blancu. Velikanska streha Grand Capucina žari kot krona na vrhu impozantnega stebra. Mrzlično vlečeva aparata iz nahrbtnika. In glej ga saboterja! Ko je škrlatni plašč najveličastneje razpet preko vzhodne stene Mt. Blanca, je s filmom v aparatu konec. Preden sem zopet nared za fotografiranje, je čudoviti prizor že mimo, sam pa take volje, da bi najraje treščil škatlo fotografsko ob tla.

Zaženeva se kot za stavo v razbito pobočje Velikanovega zoba, ki ga že oblega celo krdele alpinistov in turistov z vodniki. Biti zadnji v skrotju, ki se vleče pod velikanski granitni rob, pomeni toliko, kot obsoditi se na bivač zaradi čakanja. Po strmem ledenem žlebu se ženeva navzgor kot »odtrgana psa z verige«. Na grebenčku sva res pred vsemi, zato pa morava lep čas čakati, da prideta za nama »iztrgani« duši.

Veselo se pozdravimo z vso ekipo Švedov, ki so nama na Montensu sosedje. Ker mislijo nekje na grebenu bivakirati, se naglo poberemo dalje, kajti takih načrtov midva pač nimava. V »jedilnici« pod samim neznanskim oklom Velikanovega roba si naveževa dereza in načneva ostri snežni greben proti Aiguille du Rochefort, ki meri slab meter nad 4000 m. Kmalu pa naju sreča pamet in greva lepo na vrv, kajti prav lahko se čudovit dan prav žalobno konča.

Ne slovi zastoj grebensko pečevje od Col du Géant do Col du Grandes Jorasses po fantastičnih razgledih. In poleg vsega imava danes »dan za bogove«.

Nekoliko za nama štrli v soncu rdečkasti granitni zob Velikana, na katerega zaradi časovne stiske danes pač ne moreva. Na zahodu se boči v modro nebo neznanska »Streha Evrope« kot vse prevladujoča prikazen. Severna pobočja grebena leže v ledenih vesinah nekam v globine proti Géantovemu ledeniku, onstran katerega se kot zobje velikanske žage rišejo vrhovi Chamoniških igel. Ledena reka Mer de Glace pa se globoko spodaj izgublja med pobočji Charmoza in Drujev nekam v zeleno Chamoniško dolino. Človek bi sedel in gledal, in ko bi videl vse, bi začel znova.

Toda žal je najin vladar čas. Greben s številnimi žandarji in opastmi pa je zamuden. Severna stran grebena je strma ledena vesina, ki

mi zaradi novih derez in čevljev dela nekaj preglavic na kočljivih mestih.

Okoli desetih dopoldne sediva vrhu Aiguille du Rochefort, ki je danes neverjetno obljudena. Zasedla jo je dokajšnja družba Avstrijcev, ki se odpravlja po isti poti nazaj proti Col du Géant. Nadaljevanje plezanja je vse bolj samotno in zato tembolj čarobno.

Zdelavata naju nahrbtnika, ki sta polna kovačije, ki pa je na takile turi povsem odveč. Greben postaja vse bolj razčlenjen. Mineva nekaj velikih stolpov, mimo katerih zdrsne pogled navzdol v strahotne globine na zelene pašnike italijanske doline Val Veni. Daleč na jugu se v popoldanskem mrču belijo snegovi Grand Paradisa. Komaj kak vetrček dahne preko grebena in vročina je za okolje prav neverjetna. Počasi se bližava ledeni kupoli, ki se dviga kot zadnji vrh nad sedlom Grandes Jorasses. Z nje bo šlo le še navzdol. Že si predstavlja, kako bova z nočjo najine zaloge na Montensu praznila. Toda za pouk in razočaranje poskrbe številni žandarji, da se telovadba po njih zavleče tja do petih popoldne. Z zadnje vzpetine nad sedlom gledava dol na ozebno zev na francoski strani sedla Grandes Jorasses. Zdi se nama prav ničeva. To ne bo problem. Globo pod nama so kot igrače majhne granitne cigare Périades.

Sonce se prične nagibati za Mt. Blanc, ko se spuščava ob vrveh najprej po skalah, potem pa po strmem snegu navzdol proti ledeniku. Po sedmih spustih stojiva na robu krajne počni nad ledenikom. »Samo« 20 m je visoka. Poišče-va najnižjo ustnico, pa še vedno sva dobrih 8 m nad rešilnim snegom tam spodaj. Kaj če je pod njim razpoka?! Vržem navzdol cepin, in pogrezne se kot v puh. Potem leti nahrbtnik. Pogrezne se v globok sneg. Lep čas cincam, potem pa se le odločim. Alpinistično to ni, naju bo pa najhitreje pripeljalo na ravna tla. Noče in noče biti konec padca. Potem priletim pošev v mehki sneg in izkopljem jamo kot granata. Sledi Mik in končno je zadeva »ad acta...«

Sonce zahaja in vrhovi nad ledenikom Talèfre so kot obliti s krvjo. Stolpi Périades se odražajo na oranžnordečem večernem nebu kot privid. Še bolj zadaj nemo ždi temna kulisa Chamoniških igel. Čeprav ni časa za vzhičenost, si ne moreva kaj, da ne bi ukradla nekaj teh čudes na celuloidni trak. Potem pa le navzdol!

Drviva, ne meneč se za razpoke in goli led. Čim nižje prideva pred nočjo, večja bo možnost, da se izogneva bivaku. Globoko spodaj pod Taculom nenadoma ne gre več naprej. Povsod

okoli so več metrov široke razpoke. Mrak je. Na desni slutim prehode, kolovrativa sem in tja, dokler se ob enajstih ponoči ne znajdeva na ravnem dnu ledenika Leschaux.

Dereze gredo na nahrbtnik, potem pa dobesedno šineva proti Montenversu. Da je mera polna, tudi čelni svetilki komaj še brlita. Zdi se mi, da sta izdelani tako kot lastnika...

Še eno kalvarijo morava prestati. V trdi temi ne najdeva znamenj, ki vodijo preko morenskih kupov. Vedno znova stojiva pred grmado granitnih skal in grušču. Tudi to je nazadnje za nama in osvobodjena moreče hoje stopiva na goli led sredi Mer de Glace. Ura je polnoči, ko se bližava Montenversu.

Celo podnevi je prehod preko razpok na breg ledenika dokaj zamotan kljub množici močicev, ki označujejo pravo smer. In tu se zgodaj nekaj, kar bi si upal komaj v sanjah predstavljati. Brez najmanjše napake v smeri prekoračiva ves labirint razpok in ob enih po polnoči padeva v horizontalno lego na trdih ležiščih najinih šotorov. Skoro 24 ur nepretrgane hoje pa ni bilo dovolj, da si ne bi celo v tej pozni uri postregla z večerjo, kot gre po takih »divjih jagah«.

Slavo od gora in poslednje neurje

Sonce se že krepko nagiba k poldnevu, ko pri-mežikava na plano. Ko odkriva, da prijatelj se vedno ni s ture, se lotiva kuhanja z vneto, ki se javlja redno po turah. Najino skladišče hrane je vse bolj revno in prav kliče po odhodu. Zato se popoldne lotiva generalnega čiščenja svojega ciganskega tabora.

Močan fen, ki prišumi popoldne, poskrbi, da je taborišče nemudoma očiščeno raznih papirjev. Noč prinese izdatno nevihto, ki pusti jutro nekam bledikavo, da z nezaupanjem sušiva in zračiva opremo na medlem sončku.

Končno se pojavi Klavdij in Tonač z veselo novico, da je uspešno premagana zahodna stena Druja. Kmalu za njima se privleče ostala družba. Zlasti so nam na vso moč všeč francoska dekleta, ki imajo to lepo čednost, da pospremijo fante pod steno (seveda z nahrbtnikom), ko pa se vračajo s stene, jih zopet čaka nežni spol z dvakrat polnim nahrbtnikom. Zlasti Cic je čisto raznežen ob tem odkritju.

Tonač za vso družbo skuha nekakšno »čorbo«, ki navduši vse. Roger se oddolži za »pojedino« s povabilom za vse na proslavo v Chamonix. Naslednje dopoldne se četica Kranjcev odpravi v dolino, kjer ob raznih sirčkih in vseh mo-

gočih vrstah vina, ki gredo zraven, preživi pri-jeten dan.

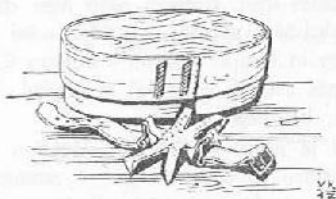
Zopet smo domenjeni za turo. Za naju je to poslovilna plezarija, kajti čas se izteka. Tembolj sem vesel lepega jutra, ko se odpravlja proti Aig. de l'M. Na lovu za motivi se sam odpravim preko Signala po grebenu, ki pada v vznožje severne stene igle l'M.

Aig. Verte si zopet nadeva kapo, kar je znamenje, da se zadnja tura najbrž ne bo končala, kot bi si človek želel. Fotografsko udeleževanje in zalezovanje plašnih svizcev me tako zaposli, da pridem pod vstop z enournu zamudo. Stena je kar ovešena z navezami. S prostorom je taka stiska, da sprva ne veva, kam naj bi šla. Potem se odločiva za smer, ki je baje najtežja. A glej smolo: Za dve konjski dolžini naju prehitijo pri vstopu angleška naveza. Da je mera polna, je eden od obeh Angležev tako kratkoviden, da z nosom pri skali išče oprimkov in redkih klinov, dokler jih je kaj. Kajti višje zgoraj so vsi klini polomljeni ali izbiti. Ker svojih nimava, morava plezati lepo prosto. Tako se zgodi, da je marsikateri raztežaj težji kot v »Bonattiju«. Za nameček pa se na zahodu grmadijo oblaki. Da se ne bi preveč utrudila, poskrbita Angleža, ki prirejata s svojimi pentljljastimi stremenj pravo komedijo. In tako plezamo slabih 300 m visoko steno domala 6 ur. Nevihta pa grozi vse resneje.

Kazen mora biti vzgojna. In tako naju za počasno plezanje nagradi nebo z divjim nalivom, ki naju z mrakom izpusti na Montenversu tako premočena, da obleka kar čofota, ko jo mečeva s sebe. V večerni zarji se pokaže Dru zasnežen do vstopa. Tonač in njegova družba pa se zadovoljno hahljajo iz šotoru, kajti za las so ušli nevihti.

Naslednji dan, ko zapuščava Chamonix, izginjata Dru in Verte za obronki gozdnatih pobočij in se kot privid vedno znova prikazujeta. Potem se teren prevesi – peljemo se v Wallis. P. S.

Opisana sta dva tedna, ki smo jih preživali v avgustu l. 1967 člani AO Ljubljana-Matica in Mojstrana na Montenversu v Chamonixu.

TRENTARSKI DAN

Jože Kodre

red mano je dan kot tisoč drugih. Dan, ki ga dajem svojim prijateljem: lovcu, plezalcu, vojaku in kmetu. Začenjajo se v tej mesečni noči. ko je mesec posrebril trentarske gore, ko srebrne smreke tam na drugi strani doline nemo stegajo svoje roke proti nebu, kot bi hotele drobne zvezde le zase. To naj bo vaš dan, vi dobri ljudje izpod Mangarta, Jalovca, Bavškega Grintavca, Kaninal! Poglejte, tam se je prižgala nova svetla zvezda. Tu nekje se je rodilo novo bitje. Prižigajo se nove in nove. A glej, tam daleč pod Krnom se je utrnila drobcena rdeča lučka. Končalo se je življenje enega od nas. Ali tvoje, lovec, plezalec, je bilo ta tvoja zvezda, kmet, ali tvoja, vojak? Naj vas ne bo strah! V nočeh srebrnih odsevov pogledajte v nebo! Prižigale se bodo drobcene rdeče lučke. V siju novih zvezd boste videli nov rod Trentarjev. Poglejte tja daleč na konec doline. Ode-te v srebrne pajčolane meglic hitijo k vam dobre trentarske vile. Nosijo vam srečo in blagoslov. In če se bodo kdaj pa kdaj utrnile rdeče zvezde, vedite, da mora biti tako. Tiho bom sklonil glavo in se nemo poslovil od vas, prijatelji. Prosil bom veter, da prav nalahko zaveje nad dolino. Prosil ga bom, da tam od izvira Soče prinese srebrnega snega, in prosil bom mesec, da še zadnjič posreabri te mogočne gore, pod katerimi ste živeli.

Srebrni odsevi – lovcu

Noč se je tiho, po prstih prikradla nad dolino. Tam po grebenih Lepe špice se igrajo srebrni mesčevi odsevi in po temnih Polovnikovih hostah se podijo srobrne sence. Zdi se mi, da čujem lajež porednega lisjaka. Ne, le tam doli na klanecu je zatulilo nemirno ščene. Tiho je. Ljudje v sivih pelerinah tu poleg mene molčijo. Jaz pa se sprehajam z lovcom po skritih poteh Zlatorogove vile. Daj, bodiva tiho po teh poteh, po tej mesčevi luči! Glej, tam pred nama na grebenu pajčolan meglic. Morda so – gospodarice Zlatoroga? Slediva jim, morda nama odkrijejo njegovo izgubljeno kraljestvo, lovec? Oh, ne. Glasovi okoli mene. Ne, ne tako glasno,

zbežale bodo. Zaman. Sive pelerine poleg mene se zganejo, sneg zahrešči in sivi val oddrvi v dolino. Rakete, streli. Srebrni odsevi izginjajo. Vse migota v mavričnih barvah, hrup, povelja. Končano je. Kolona se utrujena vrača proti kasarni. Skozi noč je zavel mrzel veter. Ljudje v sivih pelerinah bodo zaspali. Le po hodniku bo odmeval stražarjev korak in ko bo ura v cerkvenem zvoniku odbila polnoč, se bodo tam na grebenih prikazale – gospodarice Zlatoroga. Midva z lovcom pa bova hodila po njihovih sledih in tih nočni veter nama bo pripovedoval pravljico o njem. Tam daleč pod nama se bo lesketala v srebrnih odsevih Soča. Hodila bova do dneva, ko bo sonce pregnalo meglice, ko se bo radilo novo jutro.

Rdeče plamenice – plezalcu

Jutro je in tam po robovih Kanina in Škednjev so se prižgale rdeče plamenice. To je tvoje jutro, drzni plezalec. Jutro rdečih plamenic, jutro neizmerne sreče, ko stopaš sam proti škrlatnim stenam. Iz jutra bo nastal dan in tvoja želja priti na vrh, se bo uresničila. Morala se bo. Prekalil si se v zimskih viharjih, pomladanskih nevihtah in težkih stenah, ko ti je srce trepetalo v strahu, ali boš uspel, ko je nekdo tu ob Soči trepetal zate. Neke oči so bile uprte v te stene in neko srce je prosilo goro, naj ti prizanese. Bil si dober in v plemeniti borbi si zmagal. Ob večerih, ko se boš utrujen vračal z gora z ognjem neizmerne sreče v očeh, bodo vajine oči uprte tja gori. Dvoje bitij se bo zahvaljevalo plemenitim velikanom. Ob jutrih, ko bodo rdeče plamenice obarvale stene, boš tiho usmeril korak proti gori in morda se bova srečala tam pod škrlatnimi zidovi. V jutrih, kakršno je danes, ko dolina pod nami spi odeta v puhasto meglo. Le vrhovi gora okoli nas kipe iz belega puha. Skupina sivih pelerin na smučeh hiti od doma pod Kaninom. Sneg je slab in udara se skoraj do kolena. Zameti nam ne dajo, da bi hitreje napredovali. Zlajci suho počí. Kaj! Takšen boš, Kanin? Saj res, po pobočjih je sneg trši in kložast. Ne daš nam priti bliže. Ne, ne damo se! Zopet gluh pok. Dobro, vdamo se. In čemu ta megla? Poslal si nam jo, da ne bi Irmoglavili. Nočeš biti surov in hladen. Hvala! Še pridemo in prihajali bomo v jutrih rdečih plamenic. Za nami bo ostajala le drobna sled v snegu, ki jo bodo zametli tvoji vetrovi. Nam pa bo v srcih ostal spomin na tvojo dobroto in v očeh bomo nosili blesk tvojih škrlatnih sten in snegov. Drug za drugim se spuščamo

proti dolini. Kmalu je sneg vse boljši. Divjamo po hosti, da žvižgajo smuči po zaledenem snegu. Šele pod stajami nad karavlo se ustavimo. Kanin je odet v volhke megle. Deževalo bo. Utrujeni se spuščamo po blatnem kolovozu proti dolini.

Sončna luč – vojaku

Dan je. Po drevju tu v dolini se iskrijo drobcene kapljice. Ves gozd se blešči v luči tisočerih ledenih biserov. Kdaj pa kdaj se vitka smreka odrese pretežkega bremena. Nad gozdom kipi skalno pobočje Rombona, odeto v nov sneg, in tam dalje Srebrnjak, izza Svinjaka Bavški Grin-tavec. Sonce se lovi po njihovih grebenih in stebrih, ki se bleščijo, kot bi bili iz čistega kristala. Tam pod nami pa si sivozelena Soča utira pot skozi zasneženo dolino.

Po kolovozu se vzpenja dolga kolona sivih pelerin. Konji nemirno hrzajo, hodimo brez besed. Kdo bi le govoril. Vsak ima dovolj dela s samim seboj in s konji, ki se lovijo po poledenem kolovozu. Na planoti smo. Tam izza Krnice se pripodi leden veter. Oblak drobnega snega nas pokrije. Zavijamo se v pelerine. Konji prhajo in tam za nami v gozdu otožno zaječe smreke. Zdi se mi, da tam izpod Rombona čujem mrmanje. Kdo je to? Vem. To ste vi, vojaki izpred petdesetih let. Ali vas je prebudilo žvenketanje težkega orožja na konjih, ali vam divji veter ne da spati? Dajte, zaspite svoj zasluženi sen! Tu smo mi, nov rod sivih pelerin, mi bomo čuvali te divje doline in stene tod okoli. Tiho bomo hodili mimo vaših osamljenih grobov, prosili bomo veter, da ne zavija in tuli tod okoli v teh mrzlih zimskih dneh. In ko bodo pomladanski plazovi grmeli preko višah grobov, naj vas ne bo strah. Tudi takrat pred leti je grmel in sikalo in skale so rdele od vaše krvi. Nihče vam ni rekel dobre besede v zadnjih trenutkih, le lisice in črni planinski vranski vrani so bili vaši grobarji! Še malo in pomlad bo. Takrat naj tod okoli zacvetejo beli telohi. Naj prekrijejo te tihe grobove mojih prijateljev in naj se vsaka kaplja krvi, prelita po teh skalah, spremeni v bel cvet. Takrat boš videl, ti mladi rod sivih pelerin, te bregove bele, bele od tisočerih cvetov.

Vračamo se. Kolona utrujeno lovi korak proti dolini. Konji od naporov hrzajo. Bleščeča sončna luč se preliva po gozdu. To sonce me navdaja z veseljem in s priprtimi očmi hodim skozi slepečo luč. Kot bi se vračal iz težkega sna, se mi zdi. Pred mano pa je življenje polno

veselja in ono tam zadaj za mano naj bi bilo pozabljeno. Ne! Prisegam, da ne bo. In ko pride pomlad, bom utrgal bel cvet izpod teh skal in ga ponesel najdražji – materi.

Večerne sence – kmetu

Večerne sence padajo na utrujeno mestoce. Temni gozdovi tam preko tiho šelestijo. Mrak se krađe nad pokrajino. Glej, tam se prižigajo prve lučke! Zvonik v vasici onkraj Soče pozdravlja prihajajočo noč. Dim se polagoma suklja iznad sivih streh, čuje se mukanje govedi. Skoraj vsi so že zaspali, le ti, trentarski kmet, še ne boš zaspal. Tvoje roke so žuljave, telo pregnano, upognilo te je težko delo. Vem, zdaj boš prosil boga za jutrišnji dan, za zdravje in blagor v tvojem ponosnem domu. Končano. Še malo in noč bo. Vasica onkraj Soče je zaspala. Lučke so ugasnile. Prižgale se bodo nove, one svetle na nebu in obsijale vasico.

Po prstih se pomikamo skozi vas. Nihče nas ne sme čuti. Le kakšno ščene se oglasi, pa ga je strah in utihne. Tema je. Tam pred nami se riše temna silhueta Polovnika. Njegovi lesovi šumijo v nočnem vetru. Ne bomo motili tvojih spečih host, tja na levo proti Ravelniku pojdemo! Da, na levo. Ali je res treba iti na levo? Če sem pozimi našel v megli in viharju domov, bom menda še tule našel Ravelnik. Nekakšen potok. Gosta hosta, grmovje, preklinjanje. Odlično. Čez čas se pokaže, da bi morali iti na desno. No, kaj za to, če sem se zmotil. Vsakdo se lahko, »zamenja« roki. Sicer pa, če sem pozimi našel pot in to v megli in viharju, si pač lahko privoščim takšen spodrsljaj. Ura gor ali dol, bo pa slajše spanje.

Trda noč je, ko se vračamo. Vse že spi. Še trenutek in tudi mi bomo zbiti pospali. Nad menoj bo sijal mesec in me vabil s seboj tja na gornji konec doline. Ne, danes ne grem! Kdaj drugič. Ti, mesec potepuh, kar pojdi tja sam pa sveti vilam in Zlatorogu, daj že ljudem v sivih pelerinah spati.

OD SUTJESKE DO ŽABLJAKA

(Nadaljevanje)

Ing. Rudi Rajar

2. Na Durmitor

Zadovoljna, da sva odnesla s seboj tudi nekaj kulture, sva si izbrala za naslednji cilj Durmitor. Da pa to ni kar tako preprosta, nama je povedal domačin, ki sva ga vprašala za pot.

Pogledal naju je malo postrani, potem pa je dejal: »E, pa momci, ide se dva sata, pa se dodje do jednog sela. Onda se ide tri sata, pa se dodje do drugog sela. Pa se ide onda još dva sata pa se dodje do trećeg sela, a tamo, ako je lepo vreme, več se vide prvi obronci Durmitora.« No, sva si mislila, ta pa prefirava prav po črnogorsko. Potem pa sva le vprašala za pot do »prvog sela«. Treba je bilo najprej prebresti Pivo, potem čez most preko Komarnice, nato pa po poti, ki se vije navzgor po strmih pobočjih. Ko sva bredla preko reke, naju je dohitela skupina sedmih Črnogorcev s konji, ki so tvorili deske. Zelo se jim je zdelo imenitno, ko sva jih fotografirala pri prehodu čez reko, češ da bo ta slika kot prehod čez Neretvo v četrti ofenzivi. Najprej smo hodili skupaj. Bili so izredno dobre volje in šele čez nekaj časa sva ugotovila, zakaj. Steklenica »rakije« je romala od ust do ust in seveda sva je bila deležna tudi midva. Čeprav sva vedela, da imava pred seboj še dolgo pot in naporno turo, se »rakije« nisva mogla povsem ubraniti. Kmalu smo bili dobri prijatelji. Nahrbtnika so nama pobrali in ju naložili na konje, tako da je ubogi konj Miško, ki je poleg desk moral nositi še Bobijevo »omaro«, nekajkrat kar klecnil. Stalno so naju spraševali, kdo nama to potovanje plača, ali sva od vojske, izvidnika ali zemljeremca. To, da se mučiva tako daleč s svojima nahrbtnikoma, ki sta tako težka, da pod Bobijevim celo Miško omaguje, kar tako, za svojo zabavo, jim nikakor ni hotelo v glavo. Končno jim je prijatelj zvito razložil: »Vi volite da idete u grad, jeli, jer ste uvijek u planini. E, pa vidite, mi smo uvijek u gradu, pa volimo da idemo u planine.« To jih je vsaj delno zadovoljilo.

Zvedela sva, da se vzpenjamo proti vasi Boroviči, ki je približno 1300 metrov nad morjem,

da ima vas okrog petdeset hiš, da se ukvarjajo v glavnem z živinorejo, pridelujejo krompir in riž. Volkov je pri njih dosti in pozimi pridejo prav do hiš. V smučanju so menda doma, saj pozimi zapade tudi tri metre snega in se brez smuči ne pride niti k sosedu. Ko sva vprašala, čemu bodo deske, so povedali, da si učitelj zida novo hišo, pa so vsi vaščani, ki imajo konje, krenili v dolino, da mu prinesejo deske, in sicer kar zastoni, iz prijateljstva. No, priznati sva morala, da bi se kaj takega pri nas v Sloveniji težje zgodilo.

Ko smo po dveh urah hitre hoje res prišli do njihove vasi, so fantje raztovorili deske, učitelj pa jih je vse skupaj povabil v staro stanovanje in tudi midva se nikakor nisva mogla izmuzniti. Črnogorsko gostoljubje je dobro znano in prepričala sva se, da je to resnica. Posadili so naju k mizi in najprej so nama polnili kozarce z rakijo in naju tako silili, da sva jih nekaj res morala zvrniti. Medtem se je soba počasi napolnila in ko se je začelo kosilo, sem našel v sobi devetindvajset možakov, starih in mladih, vsi so bili izredno dobre volje. Na mizi so bile štiri litrske steklenice »rakije« in prijatelj me je ravno vprašal: »Kam neki bodo vse to dali?«, ko se je gostitelj prismejal v sobo še z eno steklenico »rakije« in eno ruma: »Ima još, samo vi pijte.« Začeli so se govoriti, drug za drugim, precej jih je bilo na čast Slovencem, ki so »veoma dobri in kulturni ljudi«. Treba je občudovati njihov govorniški dar. Nikoli jim ne zmanjka niti in vidi se jim, da strašno uživajo v tem. Govori niti niso bili slabi. Tudi med kosilom niso hoteli izpustiti priložnosti in so še vedno vstajali drug za drugim in »pričali«, dokler niso potem, ko je bilo nekaj steklenic že praznih, vstali kar po trije naenkrat in predavali drug čez drugega.

Za kosilo je bila najprej nekakšna krompirjeva juha. S težavo sem jo pospravil, pa sem se potrudil, ker sem se bal, da mi ne bi zamerili, če bi pustil. Ko pa sem bil že ves vesel, da mi je uspelo, so mi natočili novo, in to po moji roki, s katero sem pokrival krožnik, češ da res ne morem več. Zato se pri naslednjih jedeh, to je bila pečena ovčjetina in kislo mleko, nisem več tako trudil.

Medtem je bilo vedno bolj veselo. Glavno besedo je imel najstarejši možak, ki je bil predsednik občine, župan, vaški sodnik, predsednik ZB, šolski nadzornik, verjetno še kaj, vse v eni osebi. Ko so drugi govorili vseprek in prepevali, kako oni »vole ono što grane od šlive rode«, je ta sedel pri naju in nama stalno go-

voril: »Ništa ti ne brini, ti samo jedi, ništa ne brini.« Ko so prijatelja drugi le preveč silili z jedjo, jih je nadrl: »Pusti ti njega, on je kulturni čovek, nije on kao ti. Zna on šta mu treba.« To je tolikokrat ponavljal, da mi je drugi dan, ko sem prijatelja zafrkaval, ker si je tako skrbno čistil posodo, ta zabrusil: »Pusti ti mene. Ja sam kulturni čovek, nisam ja kao ti.« Zanimivo je, kakšno vlogo imajo tu ženske. Hodile so sicer v sobo, skrivoma pogledale na mizo, če je treba kaj prinesiti, molče so nam stregle, se včasih spoštljivo nasmehnile pogovoru svojih mož, nikoli pa se niso vmešavale v pogovor. Kaže, da tam živi žena zato, da je vedno in povsod na uslugo svojemu možu. Vprašal sem velikega funkcionarja, če imajo večkrat take veselice. Dejal je: »No pa kada neko nešto radi, kada ima neko rođendan, za državne praznike, za Iljin dan, za Djordjev dan, kad se neko rodi, kad neko umre...« Skratka, videl sem, da jim je vsak izgovor dober in da imajo veselice skoraj vsak drugi dan. Ko človek vidi, kako veselo in srečno žive ljudje na teh planinah, se začne spraševati, če smo res srečnejši ljudje v mestih, kjer imamo res udobje, ki ga oni niti ne poznajo, kjer pa se stalno pehamo bodisi za znanjem bodisi za denarjem, vsaka minuta nam je dragocena, vsem se nekam mudi, vsi smo nervozni. Njim pa čas ni važen. Če ne danes, pa jutri, če ne ta, pa drugi teden. Hrano si pridelajo, kolikor jo potrebujejo, kakih večjih potreb pa nimajo. Zadovoljni so s tem, kar imajo, in si ne želijo imeti še kaj več. Vendar je že tako, da vsakdo ne bi bil srečen, če bi moral živeti na njihov način. Če je človek tak, da ga vedno nekaj žene, da bi rad čimveč videl, se česa naučil, nekaj ustvaril – potem bi med temi ljudmi gotovo ne zdržal.

Ko je bilo kosilo končano, midva pa kot pitana pujska, sva jih morala še vse skupaj pred šolo fotografirati. Mnogi med njimi se še nikoli niso videli na sliki in so se strašno česali in oblačili, za najina nahrbtnika pa so se skoraj stekli, kajti izdelka sta se jim zdela strašno imenitna in vsak je hotel biti z njim na sliki. Občinskega moža pa je to »što grane od šljive rode« tako zdelalo, da je pozabil na ves svoj ugled in se je prav nedostojanstveno stegnil po tleh. Po fotografiranju so se začeli prepirati, pri kom bova spala. Toda tokrat sva bila odločna. Čeprav je bila ura že tri, se nisva dala pregovoriti in sva se izmuznila, češ da morava priti vsaj tako daleč, da se bodo videli »prvi obronci Durmitora«. Privlekla sva se do prvega grmovja, tam pa sva se zvrnila v senco in od-

smrčala pol ure, da sva za silo prebavila kosilo in izpuhtela »rakijo«. Potem pa sva pridno vzela pot pod noge.

Pokrajina je nekoliko podobna naši Veliki planini ali Komni. Ko sva gledala kopaste vrhove in dolga pobočja, se mi je stalno vsiljevala misel, da bo treba še kar enkrat priti sem, in to ne jeseni in peš, pač pa spomladi s smučmi na nogah, in uživala sva ob misli, kakšna bo turna smuka. Vendar je smučanje za domačine bolj življenjska nujnost kot pa zabava.

Prej kot v uri sva prišla čez rob in pred nama se je odprl krasen pogled proti vzhodu. Pod nama je ležala velika planota, porasla s svetlo planinsko travo, v daljavi nad njo pa se je širil masiv pogorja – »prvi obronci Durmitora«. Nisva še mogla določiti posameznih vrhov, bili so predaleč. V rahlem popoldanskem vetriču, ki naju je prijetno hladil, sva jo ubrala po pobočju v dolino. Prišla sva v majhno pastirsko naselje, a od tega »ima još dva sata do trećeg sela«. Hodila sva mimo obdelanih polj, srečala pa sva veliko pastirjev z govejo živino in krasnimi konji. Ura je bila že pet, vendar sva upala, da bova še pred nočjo dosegla naslednjo vas. Pot, shojena največ od goveje živine, naju je vodila preko nešteti majhnih vzpetinic in dolinic. Večkrat se je cepila, kakor so pač krave iskale pašo, in kmalu je še enkrat obveljala Prešernova. V zadnji svetlobi sva še tekala okrog in iskala pot, vendar se je kmalu popolnoma stemnilo. Videla sva, da sva ga polomila, ker nisva imela s seboj niti vode niti palic za šotor. Zato sva še nekaj časa hodila in ko sva že skoraj obupala, sva nekje v daljavi zaslišala pasji lajež in kričanje ljudi. Kmalu sva prišla v pastirsko naselje, ki je bilo res tisto, kamor sva bila namenjena: Bobanj do.

Tudi tu so naju kljub pozni uri zelo prijazno sprejeli, in ko sva rekla, da bi rada kupila mleko, so nama ga zastoj natočili več, kot sva ga zmogla. V majhnem »katunu«, kot imenujejo iz desk in brun zbite pastirske kočice, smo potem ob ognjišču še dolgo klepetali. Tudi njim ni šlo v glavo, da cele dneve kar v svojo zabavo prenašava težka nahrbtnika prek hribov. Ko pa sva povedala nekaj o plezanju, sva zadela na popolno nerazumevanje.

Žena je razlagala, da so pred kratkim nekje v Črni gori našli grobove nekih Grkov, »koji su imali glavo veliko kao bure«. Zanimivo je, da je bila tu vloga žene drugačna kot v vasi Borkovići. Enakopravno je debatirala, večkrat pa je bilo celo tako kot pri nas v Sloveniji: Mož je moral biti tiho.

Skrško Jezero

Foto R. Rajar

Zanimalo naju je njihovo življenje. Na planini so od junija do oktobra. Vsak pase približno petdeset do sto ovac. Glavni zaslužek je ovčji sir pa jagnjeta prodajajo, kolikor jih je vsako leto novih. Mimogrede so nama rekli, da so ravno tisti dan volkovi raztrgali dve ovci. Kar malo vroče nama je postalo, ko sva pomislila na to, da sva hotela prespati kar zunaj brez šotoru, čeprav sva vedela, da se ljudi ne lotijo zlepa. Pokazali so nama, kako se dela ovčji sir. V velikih krožnikih pustijo mleko dva dni, da se začne siriti, nato pa ga precedijo skozi platno ter ga dajo v sod in obtežijo s kamni. Preveč okusen pa za najine pojme ni.

Kar začudila sva se, ko so rekli, da vstajajo že ob treh zjutraj, da vse opravijo. Zanimalo pa me je, kaj delajo v zimskih mesecih v dolini. Otroci hodijo v šolo, mladi očka pa je pripovedoval: »Pa dižem se oko dvanaest, pojedem, malo odmaram, posle podne popričamo s drugovima, na večer sednemo v kafanu, a legnem tako od pola noči do dva.« Skoraj nisem verjel, da govori čisto resnico. Čudil sem se, da s sirom zaslužijo toliko, da lahko živijo vse leto. Vendar je tako, kajti spel nimajo nobenih po-

sebnih potreb, niti po udobju niti po razvedrilu. Pet poletnih mesecev sicer res pridno delajo, sedem zimskih pa tako rekoč prespijo.

Prespala sva v sosednjem »katunu«, kjer sva bila varna pred volkovi, bilo pa naju je pošteno strah drugačnih zverin, onih malih, ki te napadejo kar v postelji. Vendar je treba priznati, da naju niti ena ni motila in sva odlično spala. Ljudje so razmeroma zelo čisti.

Drugo jutro sva se res zadnja prebudila. Ko sva se že odpravljala, naju je žena še povabila v katun na kislo mleko. Nahrbtnika sva pustila zunaj, in ko sva se vrnila, je bil moj odprt, vreča s kruhom raztrgana, velika svinja pa se je podila po blatu z zadnjo polovico hlebca v gobcu. Ker sva vedela, da še nekaj dni ne bova mogla kupiti ničesar, naju je to precej prizadelo. Mojega prijatelja, »koji je kulturni čovek, a nije kao ja«, celo tako, da je hotel teči za svinjo po blatu in ji iztrgati iz gobca zadnji krajec. Gospodinja se je opravičevala, midva pa sva jo hitro ubrala dalje.

Sedaj sva bila že v Durmitorju. Okrog naju so se vzpenjali vrhovi. Zavila sva najprej po travnatem pobočju pod vrhom Prutaš, kot so nama

svetovali. Hotela sva naprej do Škrčkega jezera, o katerem so pripovedovali, da je najlepše v Durmitorju in da je tam še prava divjina. Zjutraj se menda oglašajo ob jezeru vse živali od volkov pa do jelenov. Vendar se nama je ta pot nekam čudno vlekla. Specialke za ta del poti nisva imela, grebenska karta pa se ni in hotela ujemati z naravo. Po petih urah hoje sva pred seboj zagledala Bobotov kuk, ki je z višino 2552 metrov najvišji vrh Durmitorja, in bilo nama je jasno, da sva Škrčko jezero zgrešila. Vseeno sva zlezla na najbližji, skoraj dva tisoč metrov visok greben, za katerim sva slutila Škrčko jezero. Z grebena sva ga res zagledala, vendar strašno globoko pod seboj in na žalost si nisva mogla vzeti časa, da bi šla do njega nazaj. V planinski travi sva legla na toplo sonce, zabrnul je kuharnik, midva pa sva uživala v lepem razgledu in občutku samote. Pogled na Škrčko jezero na severovzhodu je bil res lep. Za njim prehaja dolina v slikovit kanjon. Na severovzhodu se je vzpenjal pred nama Bobotov kuk, ki je že prava gora, kakršnih smo vajeni v Julijcih ali v Kamniških Alpah. Pod nama na jugu pa spet prostrana travnata planota, ki jo v daljavi zapira hrbet Sljemena in vrsta drugih grebenov. Le gozdov sva pogrešala. Durmitor je najbolj znan po svojem Črnem jezeru z lepimi gozdovi, tu pa sva videla le redek gozd ob Škrčkem jezeru, drugod pa je le planinska trava.

Tisti dan sva hotela priti do jezera Lokve, drugi dan pa zlesti po neki »štirici« na Bogaz. Hodila sva do večera, tako da sta nama bila težka nahrbtnika že nekoliko odveč. Res sva prišla do nekega jezera, vendar kakorkoli sva obračala karto, se nikakor ni ujemala z naravo, tako sva ugotovila, da to jezero verjetno ni Lokve, da pa so tu hribi in doline tako čisto narobe postavljeni. Ob jezeru sva na krasnem prostoru in travi med skalami postavila šotor. Da spraviva s sebe znoj celodnevne hoje, sva še skočila v jezero, ob pičli večerji pa sva preklinjala svinjo, ki nama je požrla zadnji kruh.

Naslednje jutro sva stresla v lonec vse ostanke hrane, ki so nama še ostali, iztresla sva iz vrečk zadnje sledove kakava, sladkorja, ovsenih kosmičev, dodala sva še nekaj slanine, nekaj pesti suhih sliv, nekaj kosov neokusnega ovčjega sira, ki sva ga pri pastirjih vzela samo zato, da bi ga pokazala doma, povrhu pa sva še iztisnila tubo kondenziranega mleka »planinski cvet«. Za kalorije je vse dobro.

Pastirica, ki sva jo srečala, je najino orientacijo še bolj zmešala. Pokazala nama je suho kotlanjo, da je jezero Lokve, nato pa dve pravi jezera, ki pa ju ni bilo na karti. Pod steno sva tudi ugotovila, da vrh ni Bogaz, ampak neznan. Ker pa sva že bila tam z vso plezalno opremo, sva sklenila, da se stene lotiva, pa čeprav bo smer verjetno prvenstvena. Začela sva po krušljivem kaminu četrte stopnje, kjer sva lahko kar krepko merila svoje moči s steno, nato pa sva prišla v lažji svet, kjer je bilo varovanje komaj še potrebno.

Na vrhu sva spet uživala v lepem razgledu in samoti. Nekoliko sva se orientirala. Na vzhodu sva že videla cesto proti Žabljaku in letališče. Na severu se je še vedno kašatil najvišji vrh Durmitorja, ob njem pa slikoviti Zubci. Alpinist, ki mu gre le za število šestice, si jih tam lahko nabere v enem dnevu lepo število, saj zahtevajo nekatere, kot piše v vodniku, le dvajset minut. Sicer pa je vodnik lahko zelo neobjektiven. Čas plezanja ene smeri, dolge dvesto metrov, tretje do četrte stopnje je ocenjen na šestnajst ur, druge šestice v štiristo metrov dolgi steni pa le sedem ur.

Blizu jezera, kjer sva prespala, sva zagledala cesto, ki drži iz Žabljaka v Taro, to je kraj na zahodnem delu Durmitorja, že nad dolino Pive. Žal se je vreme začelo kisati. Mahnila sva jo nazaj do šotora, nato pa že v rahlem dežju proti znanemu Črnemu jezeru, do kamor sva računala tri ure. Hodila sva že skozi bolj naseljene kraje, in sva lahko spraševala za pot. Začel se je zelo lep smrekov gozd, ki naju je spominjal na domače planine. Ko se je pošteno ulil dež, sva se začasno spravila pod vrečo za bivač, ko pa nisva dočakala izboljšanja, sva postavila šotor in ob ponovnem preklinjanju svinje precej lačna zaspala.

Ko sva drugo jutro pogledala iz šotora, naju je pozdravil gozd z lesketanjem tisočernih kapljic v jutranjem soncu. Tako jutro v gozdu prežene iz človeka vsako slabo voljo, in midva sva pozabila na zajtrk in na svinjo in dobre volje krenila dalje. Čez dobro uro sva bila pri Črnem jezeru. Res je slikovito, posebno mora ugajati ljudem, ki niso vajeni gozda.

Na poti proti Žabljaku je blizu jezera lep hotel Durmitor, od koder je najlepši pogled na najvišje vrhove Durmitorja z Bobotovim Kukom na čelu. Poslovala sva se od samotnih poti in vrhov, saj sva se namenila v Žabljak, nato pa proti Titogradu in Baru.

V hotelu so nama povedali, da pelje edini avtobus proti Nikšiću in Titogradu ob osmih.

Čeprav je bila ura že pol devetih, sva po izkušnjah iz Mratinj ohranila mirno kri. Pol ure kasneje sva bila v Žabljaku, nakupila sva hrano, se pošteno najedla in odpočila, nato pa je avtobus res prišel.

Vožnjo s tem avtobusom in po teh cestah je najbolje opisati z besedo »kavbojska«. Najprej sem dobil sedež v zadnji vrsti, pa se je okrog mene nastavila gruča ciganov, ki so bili vse prej kot čisti. Nič ne pretiravam, če rečem, da nas je na sedežih včasih odneslo tudi meter visoko, kajti zdelo se mi je, da avtobus sploh ni imel amortizerjev, na ostrih ovinkih pa je nekajkrat pošteno podrgnil z zadnjim koncem po tleh, tako da smo mislili, da bomo skupaj z zadnjim delom avtobusa ostali kar tam. Na takem potovanju mora človek sicer vse predodke pustiti doma. Ko pa so cigani začeli vseprek bruhati, nisem več zdržal in sem šel raje stat v prednji del avtobusa. Za osemdeset kilometrov do Nikšića je avtobus porabil štiri ure, v Titograd pa smo se pripeljali šele pozno popoldan. Tam pa sva sedla na motorni vlak, ki naju je res hitro in še poceni povrh pripeljal v Bar. Peljali smo se preko Skadarskega jezera, kjer je spet po svoje zanimiva pokrajina. Voda je zalila ogromne doline med vrhovi in človek ima občutek, kot bi se vozil po velikem mostu od enega do drugega in ne po nizkem nasipu. Na nekaterih mestih gledajo peščene sipine iz vode in pokrajina še najbolj spominja na Afriko.

Zvečer sva bila v Baru. Čeprav je bilo že temno, si nisva dala vzeti užitka in sva se sijajno okopala v toplem morju, medtem ko je na obali veselo brnel kuhalnik pod tokrat zvrhano posodo »ekspres pasulja«.

Ob polnoči sva se na »Partizanki« zavila vsak v svojo spalno vrečo in se prebudila šele v Dubrovniku. Najinega planinskega potovanja je bilo konec, ker pa opreme za morje nisva imela, sva med potniki vzbujala precejšnjo pozornost. Posebno zjutraj okrog osmih, ko so bile že vse klopi na palubi prvega razreda polne potnikov, potem pa sta se začela pri njihovih nogah nenadoma dva zavoja premikati in sta iz nekakšne vreče in izpod plaht počasi zlezla dva kosmata človeka v pumparicah.

Spoloma sva si lahko za silo ogledala Dubrovnik, Dioklecianovo palačo, med vožnjo pa naše lepe otoke. Pogovor pa se nama je zasukal od lepih doživetij v samotnih pobočjih Durmitorja in Magliča k domu in delu, za katerega sva si kljub napornemu pohodu nabrala moči in veselja.

Maglič

Foto R. Rajar

SKOZI RAZAZIJO NA POLDANOVEC

Lado Božič

nevi konec meseca julija so bruhali pravcato vulkansko vročino.

Pred nekaj dnevi sem jo primahal s ture na Storžič in premišljeval, kam naj spet odnesem pete. Pa je v to razglabljanje vdrl moj že predvojni planinski prijatelj in tovariš Rado in predlagal, naj bi vendarle že enkrat udarila skozi Gorenjo Trebušo in Poldanovec. Da bi me čimprej dobil na svojo stran, mi je hitel dopovedovati, da so se v stenah Poldanovca v času med obema vojnama vzgajali goriški in tržaški alpinisti in plezalci, med njimi tudi danes že pokojna dr. Klement Jug in Zorko Jelinčič. Pa

tudi sicer da je bil v teh časih Poldanovec z obsežnim Trnovskim gozdom zelo pomembno torišče vsestranskega udejstvovanja slovenske mladine pod Italijo. V vasi Lazne so bili mnogi kulturno politični sestanki, tečaji in še kaj. Zanimiva pa je tudi sama steza, ki se vzpenja iz Trebuše na Poldanovec.

Tura naj bi bila tako posvečena spominu mnogim prijateljem in tovarišem izpred štiridesetih let, njihovem delu in boju za pravice in življenjski obstoj slovenske narodne manjšine pod Italijo.

Ni me bilo treba dolgo prepričevati. Predlog me je mikal, čeprav čas ni bil posebno primeren za tako nižinsko turo. Odločitev pa je kljub temu hitro padla in pred menoj je že bil tudi podroben načrt ture. Vojsko–Gorenja Trebuša–Poldanovec–Male Lazne–Smrekova draga–Golaki–Čaven–Predmeja–Otllica–Bela. Načrt je bil soglasno sprejet in že sva pohitela obtežiti najine nahrbtnike.

V domačem kotlu je sredi popoldneva pošteno kuhalo in v avtobusu, ki naju je vlekkel na Vojsko, sva se naravnost cvrla, dokler ni avtomobil premagal razlike med 333 in 1087 m nadmorske višine ter naju odložil v svežem vojskarskem zraku. Rudarski dom je bil prazen, okoli lovske kočarje pa so bile v teku velike priprave za veselico lovske bratovščine, določeno za naslednji dan. Na tem lovskem veselju naj bi pospravili tri srnjake in temu primerno količino vinske in druge kapljice. To so nama zaupali, ko sva se mimogrede oglasila na poti okrog Smolina in Čarja. Na sprehodu sva si hotela ogreti pete za naslednji dan, ki je bil namenjen pohodu čez Trnovski gozd. Večerja sva v Domu, spala pa pri Felkovi, kjer sva stalna gosta.

Že pred četrto uro zjutraj sva pomolila butice skozi okno in vohala po vremenu. Kakšno neki bo? Tak, tak, nič posebnega. Ne dobrega, ne slabega. Očaka Triglava so pokrivala megle, proti jugu pa je bilo čisto in lepo. V kuhinji, kjer nama je gospodinja pripravila mleko, sva se malo posladkala in okrepčala, potihoma zapustila gostoljubno hišo in že sva jo brisala mimo cerkve proti Kotljam. Tu sva krenila desno s slovenske transverzale mimo visokega zidanega dimnika požgane domačije, ki še danes kljubuje zobu časa. To je danes daleč na okoli edini nemi spomenik okupatorjevih zločinov pred dvajsetimi in toliko leti. Za sedanjo bajto, ki stoji levo od ruševin, sva stopila na nama neznana pota. Zagazila sva v visoko mokro travo in jo bredla do Vonči-

nove domačije, ki je bila pred nama. Prese- netil naju je red okoli hiše. Vse je bilo pome- teno in čisto daleč na okoli, da sva upravičeno sklepala o dobrem gospodarju in naprednih ljudeh, ki živijo v tej hiši. Nato sva ugrabila najino smer po raznih gozdnih poteh, zlezla skozi gozd in se pri Erjavčevih poslovila od Vojskega ter idrijske občine. Stopila sva na ozemlje Gorenje Trebuše, v tolminsko občino. Dobro uhojena steza naju je vlekla po po- bočju Jlenka in Bendijskega vrha vedno bolj navzdol proti središču Trebuše in v vznožje Poldanovca. Steza je najkrajša prometna zveza Trebuše z Vojskim, kamor hodijo Trebušani na idrijski avtobus za Idrijo. Verjetno je ta pro- metna zveza že zelo stara in sega v čase, ko Vojskega, Mrzle rupe in Gorenje Trebuše še ni povezovala vozna pot ali kasneje avtomobil- ska cesta. To stezo so uporabljali ljudje, ki so se tu že davno naselili kakor tudi mnogi pre- hodni gostje. To so bili verjetno gozdni in lovski čuvaji, gozdni delavci, oglarji, kmetje pa še tihotapci, vojaški ubežniki, divji lovci in še kdo. Pot jih je vodila v Spodnjo Trebušo, čez Kobilico v Čepovan ali pa čez Lazne v Gorico. Verjetno je bila že davno znana tudi steza najinega načrta.

Vse steze so bile pomembno prometno sredstvo tudi partizanom. V hajkah so jim še kako prav prišle. Sicer pa je ta svet spadal v osvobojeno ozemlje.

Vedno bolj sva se spuščala in padala v dolino, v trebuško grapo. Gozd naju je kmalu vrgel na plano in pred nama je stal obširen svet. Trebuše s Poldanovcem in drugimi grebeni in vrhovi Trnovskega gozda. Posamezne kmetске bajte so raztresene daleč tja gori pod Mrzlo rupo in po grapi navzdol.

Zelo zgodaj je še bilo, ko sva obstala pred prvo hišo. Menila sva, da sploh ni naseljena. Najin glasni razgovor pa je vendarle prebudil živa bitja gori pod streho. Najprej je bilo slišati moški, nato še ženski glas. Prosila sva, naj nama svetujejo nadaljno pot. Skozi okno se je stegnila gola ženska roka, za lončnimi cveticami pa se je skrivala skuštrana glava. Roka je kazala smer, glava pa pripovedovala, kje naj hodiva. Hvala lepa in brez zamere. Ubrala sva jo čez skromne njive na kucelj in navzdol proti dolini. Sicer pa vse stezé držé v Trebušo.

Kmalu za vrhom se je oglasil pes, ki ga sploh nisva videla. Tudi hiše nisva opazila. Obstala sva, ko je izza hriba prišla starejša ženska in

se spustila v pogovor. Zvedela sva, da sva na tleh Gorenje Trebuše, da pa se kraj, v katerem trenutno sva, imenuje Razazija. To gre nekako tako: Če je Trebuša na primer London, potem je Razazija njegovo obsežno predmestje, rajon, četrt ali kakorkoli se že take reči imenujejo. Obsežnost in razširjenost Razazije sva razumela le ob taki primerjavi. Gori pod Vojsko sega pa do glavne ceste, ki se vijuga v ostrih ovinkih iz Spodnje Trebuše in se mimo zadružnega doma vzpne pod Mrzlo rupo. Škoda, da se nisva zanimala tudi za število hiš in število prebivalstva. Le po imenu sva vprašala, od kod neki izvira. Tako nama je tolmačila ženska nastanek imena Razazija. Stari oče ji je povedal, da so bili prvi naseljenci teh bregov Rezijani. Prišli so torej raz Rezije ali z Rezije in novo domovino imenovali Razazijo. Zakaj so prišli in kdo jih je poslal, žena ni vedela. Morda so bili to tolminski grofje, morda oglejski patriarh ali pa videmska in čedadaska gosposka. Razprava o tem je bila zaključena in poprašala sva le še po današnjem življenju. No, ni slabo, je dejala. Že gre. Stari umirajo, mladi odhajajo v dolino, v širni svet, hiše se praznijo in razpadajo. Življenje ni lahko, vse morajo znositi na hrbtu. Vozne poti v Razazijo

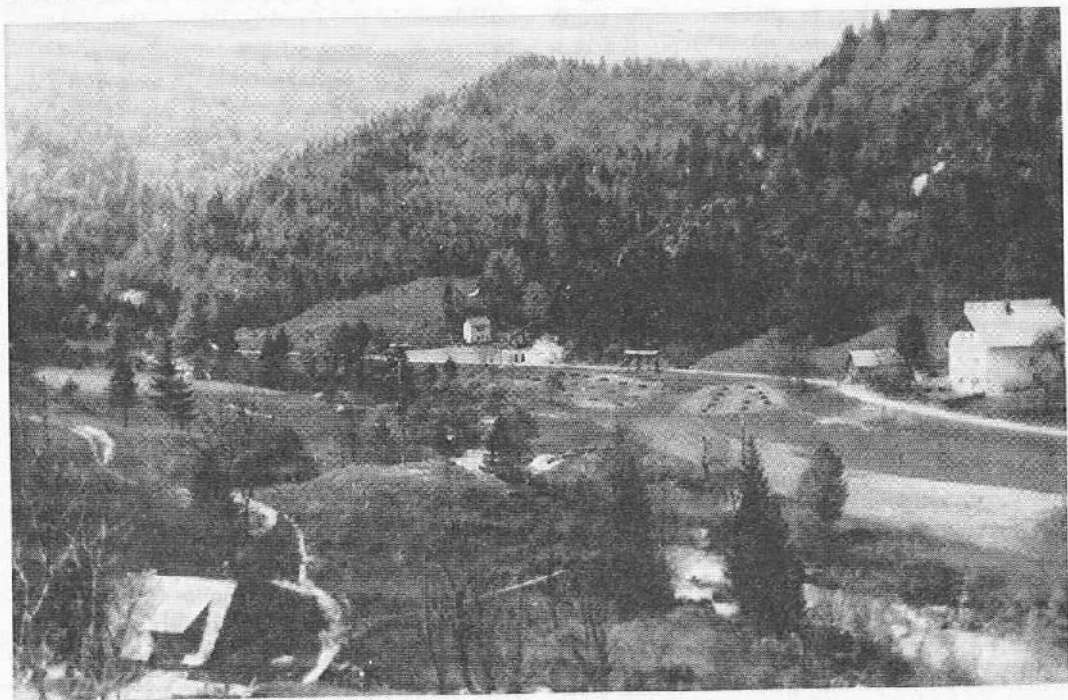
še ni. Udarniško začeta cesta je obstala sredi brega. Kolovozi in steze so kaj slabe in prepuščene vremenu in času.

Spustila sva se po eni takih poti, pa je bila bolj podobna gozdni drči, da sva s pospeškom priletela na cesto, ki po grapi veže bregove Razazije s Poldanovcem. Strma nad zadružnim domom se dviga ostenje najvišjega vrha, ki s svojo značilno odrezano kapo kraljuje nad odročnimi kraji na skrajni severni strani Trnovskega gozda.

Pod zadružnim domom sva naletela na prvega trebuškega človeka. Motorizirani gozdar in nedeljski lovec se je vračal z lova pod Zelenim robom. Smolo je imel, divjačine ni niti videl. Postregel nama je z napotki o nadaljnji poti. Pokazal nama je čez most naravnost v breg do kmetske bajte, ki ji po domače pravijo »grad«. Zakaj tako doneče ime, ko hiša nima prav nobene podobnosti s kakršnim koli gradom, nama je ostalo neznano. Na pragu so naju sprejele vse ženske, kar jih je bilo pri hiši. Mlajša, ki je pred leti zapustila osnovno šolo, nama je povedala, da je bila večkrat na šolskem izletu na Poldanovcu. Pokazala nama je smer hoje in naju opomnila, da v začetku sploh ni več steze, višje gori pa da jo bova že

Ravnica z njivami ob Belci pod Tisovcem

Foto L. Božič

spet našla. Dobri dve uri bosta pihala, se je namuznila in voščila srečno pot.

Pozdravljene »graščakinje«! Drzno sva ugriznila v strmi breg. Najbrž pa nisva prav zastavila, ker se je oglasil od nekje z leve moški glas: Ne desno, naravnost! Ozirala sva se na vse strani, pa nikogar nisva opazila. Od kje neki naju je to dobro človeško bitje opazovalo in usmerjalo? Verjetno je čul najin pogovor pred hišo in nama sledil z očmi. Na glas sva se zahvalila in se v označeni smeri zgubila v grmovju.

Plazila sva se skozi grmovje, mendlala po visoki travi in iskala sledove nekdanje steze. Samo slutila sva jo, nisva pa je mogla dotipati. Vzpenjala sva se pravzaprav na slepo in v edino možno smer po grapi navzgor. Spodaj nekoliko širša grapa se višje vedno bolj stiska med levi in desni breg in strmine. Druge izbire ni. Precej visoko sva le tu pa tam naletela na ostanke steze, ki je morala biti pred leti še prava pot, da so po nji celo šolarji hodili na majske izlete v Trnovski gozd. Danes se po stezi zaman oziraš, pa tudi šolarji najbrž ne hodijo več semkoj na izlete. Le skromni sledovi dajejo upanje na boljšo pot. Pa je tudi razumljivo. V strmi grapi brezobzirno gospodarji neurje. Voda je odnesla stezo, njene ostanke pa je zarastla trava in grmovje.

Bolj ko sva se dvigala, bliže sva prihajala pod stene in skale Poldanovca. Grizla sva breg in pihala z vso širino in globino svojih starih dihalnih mehov. Kot dva mladiča pa sva skakala sem in tja, se prerivala skozi gosto grmovje, se vzpenjala in včasih dvigala stopinjo za stopinjo s pomočjo vsega, kar je prišlo pod roko, naj je bila trava, skala ali veja. Vohala sva za sledovi steze, po tihem in pri sebi preklinjala vse in nobenega, ki je kriv tako slabega prehoda iz Trebuške grape na Trnovsko planoto. Odnehalo pa le nisva, umik bi bil prava sramota za preizkušena in stara planinca, kot sva midva.

Končno sva se iz grape prerinila v desni breg. Oddahnila sva se in dobro nama je delo, ko sva se zares znašla na precej dobri stezi, ki se je pentljala v ključih navzgor. Tu in tam je bilo treba stopiti previdneje, če nisva hotela zdrsniti nazaj v grapo. Veselje pa je kmalu skalila grenka kaplja. Zmanjkalo je steze in pred nama je zazijal pravcati prepad. Čez udor je bilo mogoče le z veliko opreznostjo in kar je najvažnejše, o pravem času, še preden ti stopi strah v kolena, da se začno tresti in šibiti. Če ne izkoristiš pravega trenutka, si oplel. Moraš

nazaj ali pa poiskati obhodne rešitve. Hop, šlo je v redu, sem že na drugi strani prepadnega lijaka. Tovarš pa si ni upal. Obupal je, in še na vrhu grebenčka, preko katerega je moral, si je očital. Drugih težav ni bilo, le precej časa sva tu izgubila. Zmagala pa sva le. Strmo stezo nama je kmalu za tem presekala zelo lepa lovska pot, ki reže breg od zahoda proti vzhodu. Najina steza je tu zdajci obstala, vsaj mislila sva tako. Kam sedaj? Želela sva, da bi naju lovska pot pripeljala prav v naročje najinemu cilju. Nadaljevanja oziroma priključka steze v breg nisva našla, pošteno povedano, niti iskala ga nisva in to se je nama maščevalo. Vrh sva gledala levo, pa sva mislila, da naju bo lovska pot pripeljala prav na vrh Poldanovca. Toda računi so bili brez krčmarja. Lepo se je bilo sicer sprehajati po lepi ravni stezi, ki se je kmalu povzpela na grebenček in zdrknila z njega globoko doli. Sledil sem ji in se znašel pod strmim ostenjem Poldanovca. Tu pa je steza spet opletla na naslednji grebenček in odključala neznano kam, le proti vrhu ne. Morala sva nazaj na izhodiščno točko in spet sva izgubila precej dragocenega časa, kot se pravi, čeprav za naju ni tako dragocen, ker ga imava dovolj na razpolago.

Na izhodišču sva se temeljiteje lotila izvidniškega in stezosledniškega posla. Samo malo je bilo treba bolje pogledati in že sva odkrila nadaljevanje steze proti grebenu. No, malo je bila res zaraščena s travo in grmovjem. Vesela nad odkritjem sva se usedla in se malce podprla. Ko sva se spel pognala v pravcati naskok v breg, sva bila na prijetnejši stezi. Vse lepša je bila, čim bolj sva se bližala grebenu, ki se vleče zahodno od Poldanovca.

Končno sva le stopila na greben in pred nama se je odprl pogled na do kosti oglodane Mojsove drage in na cesto z Lazen proti Lokvam, kar sva šele kasneje ugotovila. Napotila sva se po grebenu, ki je na severno trebuško plat ves zelen in kosmat od bukovine, na južno pa pošteno obrit in odet s pravo kraško pustoto. Že sva se spet zagrizla v breg, tokrat nepreklicno in v resnici proti vrhu samega Poldanovca. Na redkih bukvah sva naletela celo na spomine markacij. Da peljejo na vrh, nama je bilo koj jasno, od kod drže, pa nisva utegnila uganiti.

Natanko opoldne sva stopila na teme Poldanovca (1305 m). Vroče in soparno je bilo kot v pravih pasjih dneh. Dosegla sva cilj, odložila nahrbtna bremena in se začela razgledo-

vati po svetu. Pod nama, na severni strani, se spuščajo strme steze, odsekane naravnost v trebuško grapo. Vrh z navpično odsekano steno je prav lepo viden z idrijske ceste proti Vojskemu. Krn s kobariške strani v malem. Iz središča Trebuše je hitel najin pogled za vijugasto belo cesto proti Mrzli rupi, se ustavil za hip pri posameznih bajtah tega naselja, se uprl v obsežno območje Razazije, obstal na Jelenku in Bendijskem vrhu, za katerima je zaslutil Vojsko, ter se proti severu pogreznil mimo Hudournika in Griča v dolino Spodnje Trebuše z Idrijco, Hotenjko in Trebušco.

To je torej vrh hriba, ki je s skalnatimi rebri in prepadnimi stenami vabil v svoje samote mlade planince, plezalce in slovensko mladino od Soče in Jadrana. Semkaj se je zatekala mladina v težkih časih, tu je rastla v prave grče, tu se je pripravljala na odločilne dni. Več let kasneje je ta mladina trpela v taboriščih in zaporih ter za tem krvavela po širnem Trnovskem gozdu. Iz njene krvi je pognala svoboda narodu od Mangarta preko Krasa do slovenskega morja. Svoboda je končno dahnila tudi v ta kotiček slovenske zemlje, ki je danes osamljen in odmaknjen.

V razmišljanju o teh krajih in o ljudeh izpred 50, 40 in 30 let sva počasi sestopala z vrha Poldanovca v kotlino Majsove drage. Mistila sva na njihovo življenje in delo, na njihovo borbo in trpljenje za goli obstanek, človeški in narodni. Pred najine oči je stopil tedanji brezpravni, revni bajtar iz Razazije in iz drugih grap tega gorskega dela slovenske zemlje. Prav v to in tako življenje je z vso odločnostjo krepko posegal pokojni Zorko Jelinčič in mnogo njegovih tovarišev in sodelavcev. Z brezmejno predanostjo narodni stvari, njegovi odrezani manjšini, z vsem svojim bitjem in življenjem, ki je gorelo za sleherni kotiček te uboge zemlje, za zadnjega človeka na njej, je bil Zorko med mnogimi najbolj viden. Bil je med prvimi. Telesno šibak in rahel je bil velik po duhu in delu. Skromen in pošten v vsem svojem življenju, dosleden, neizprosni, načelen in požrtvovalen, zvest in odkrit tovariš, prijatelj, sodelavec, dosleden borec, odličen organizator, vzgojitelj, kulturni, prosvetni in politični delavec, pisec in navdušen planinec, ki so mu bile planine nekaj več kot samo rekreacijsko sredstvo. Tak je bil naš Zorko, takega smo poznali, tak nam je bil vzor, pri takem smo se učili, s takim sodelovali.

Idrija nad Klavžami

Foto L. Božič

S skromnimi besedami ni mogoče povedati vsega, kar je pomenil za tedanje mlade generacije pod tujčevu peto, kaj je bil Zorko slehernemu našemu človeku na prgišču slovenske zemlje, ki je bilo obsojeno na smrt. Ko bodo kasnejša pokolenja z objektivnejših stališč in s širšimi merili odkrivala in globlje spoznavala veličino njegovega dela, njegov vpliv in pomen za slovensko ljudstvo pod Triglavom, Krnom, Golaki, Čavnom, Nanosom, Trsteljem, Snežnikom in Slavnikom, bodo odkrito in pošteno morala priznati, da je Zorko izgorel za svoje ljudstvo. Nekoč bo treba le priznati, da mora novo priznanje njegovemu življenju in delu presegati priznanje, ki mu ga je dala naša sedanjost. Ali ni premalenkostno in presramežljivo imenovati skromne planinske postojanke z njegovim imenom, pa čeprav stoji na vrhu njegove ljubljene gore. Prava ironija pa je, če je koča, ki nosi njegovo ime, zrastle na ostankih laške vojašnice, ki je bila kot predstraža

tujega zavojevalca odskočna deska za nadaljnji pohod tujega imperializma. Čeprav je okupator strl in je tudi na razvalinah te vojašnice zavihrala zastava svobode in novih časov, se vendarle ni mogoče izogniti trpkih misli in grenkemu spominu. Težko je misliti o Zorku in o letih med obema vojnama v tej hladni stavbi. Ne more in nikoli ne bo mogla dajati tiste planinske domačnosti in topline, kakršno je Zorko rad doživljal in kakršno je kot velik planinec, alpinist in duhovno bogat človek tudi sam izžareval.

Tako razglablajoč sva se spustila v dolino, v kraško kotanjo Mojsove drage. Pred nama se je odprl ogoljen, siv in kamenit kraški svet. Nehote je človek podvomil, če je tako mrcvarjenje naših gozdov v skladu z načeli dobrega gospodarjenja z družbenimi dobrinami. Ali take golote ne spominjajo na beneško invazijo in uničevanje? Obstala sva sredi puščave žagarskega uničevanja. Ista usoda bi bila kmalu zadela tudi Smrekovo drago z njeno znano inverzijo. Ozirala sva se za potmi proti Zelenemu robu in Smrekovi dragi. Nekoč je bila pot celo zaznamovana, danes ni duha ne sluha o kakem znamenju. Ker nama je bilo že dovolj slepega tavanja po gozdovih, sva se usmerila na novo gozdno pot, kjer sva se srečala z markacijo na Poldanovec. Nikjer pa ni pisala kam pelje pot v obratni smeri. Ali bova prišla v Male Lazne? Tolkla sva cesto v silni pripeki in se zaganjala za jagodami in malinami. Tabla z očrtom Mojsove drage. Komu je namenjena? Po cesti sva se dvignila na preval. Tu je na neki skali celo pisalo Zeleni rob, pa nič več, ne tu ne tam. Cesta se počasi prevlila iz ene v drugo kraško dolino, ki je bila v najino veselje pokrita s hladnim gozdom. Že prav kmalu sva naletela na prve motorizirane nomače z one strani meje. Vedno več jih je bilo, naših pa nobenega.

Po trdi cesti sva, vdana v božjo voljo, tolkla kamenje in brusila pete. Pot se je vedno bolj spuščala, dokler se niso pred nama iznenada odprle košenice, za njimi hiše in vikendice, pa cerkev in vas Lokve. Tudi v Lokve drže vse poti. Malo debelo sva pogledala, iz ravnotežja pa nisva padla. Kaj nama pomeni nekaj ur hoje dalj in nekaj novih kilometrov s prahom bogate ceste? Prav nič, jo bova že ugnala.

V hotelu sva se odžejala in poslušala. Domača beseda se je kar nekam skrila. Kmalu sva pobrala šila in kopita in stopila na cesto proti

Malim Laznam. Sonce je še vedno neusmiljeno kuhalo in tolklo po najinih glavah. Srečala sva celo nekaj avtomobilskih znancev. Nihče se naju ni usmilil. Vsak je imel kako opravičilo. Temu se je mudilo prav v nasprotno smer, drugi ni imel prostora, tretji je bil sam gost. Nič, smola se je nama odkrito režala v prašni obraz. Pa se nisva pustila pognati v kozji rog. Žarečih lic, zalita s potom, na katerega je legal prah, ki so ga vzdigovali divji motoristi, sva puščala za seboj metre in kilometre bele cestne kače. Vse sva kar dobrovoljno prenašala, le tega nisva mogla, da sva postala predmet zijal, ki so ob cesti in iz avtomobilov buljili v naju. Kaj so pešci res postali tako nenavadna bitja? Na naju so deževala vprašanja: Od kod, kam, koliko časa, ali sva utrujena in podobno. Lomili so laščino in jugoslovanščino, midva pa sva odgovarjala važno in ponosno v najini kranjščini.

Vročina pasjih dni ni prizanašala in od naju je teklo v curkih. Ozračje se je vedno bolj zgoščevalo, sopara je dušila in tlačila. Tam nad Italijo se je že potemnilo in zamolklo grmenje je prihajalo na najina ušesa. Obrnila sva se proti Malim Laznam. Na križišču nove poti proti Smrekovi dragi sva obstala in ugebala, ali po njej in iz drage na Golake ali desno proti Čavnu. Račun s časom in spanjem se je obrnil v korist Čavna. Ko sva tako tuhtala, ugibala in računala, je v najini neposredni bližini nenadoma silno tresnilo in udarilo, da je bilo joj. Zdrznila sva se, nehote prestopila, hoteč se umakniti, debelo pogledala drug drugega. Nič hudega ni bilo. Ali sva prebledela, kar je znamenje strahu, nisva utegnili ugotavljati, s tako naglico se je vse zgodilo in odšlo mimo. Ko sva prišla k sebi, sva se ozrla proti nebu, od koder je prišlo, kar je prišlo. Bilo je čisto in jasno. Torej, strela z jasnega! Da, strela z jasnega. Vse je postalo jasno, kar še ni bilo. Rečenica: Naj te strela ubije z jasnega, bi se kmalu uresničila, čeprav tega nama nihče ni želel, vsaj da bi midva za to kaj vedela ne. Ni se, še vse je manjkalo. Takrat sva jo srečno odnesla, se junaško zakadila po cesti proti Čavnu in si dobro zapomnila dan in uro naravnega pojava.

Kilometrov ceste in prahu sva se nabrala kot cigan uši. Nobenega pešca nisva srečala, le avtomobili z veselimi potniki so švigali brezobzirno mimo in naju zagrinjali v goste oblake prahu. Podplati so bili vedno težji in končno sva z njihovo pomočjo le pridrsala do kože na

Čavnu. Vse živo je bilo okoli. Sami avtomobilisti. Proti večeru se je vse premaknilo v dolino in ozračje se je umirilo. Ostala sva midva in zakonski par iz stare Gorice, ki si je postavil na streho svojega fiča pravi in udoben bivač z dvema ležiščema. Kraja avtomobila je torej izpod zadnje plati nemogoča.

V koči so naju postregli s praženimi srnjakovimi jetrcami in ledvicami. Kakor sva jih bila vnaprej vesela, tako sva jih bila žalostna, ko so prišla na mizo in začela romati v usta. Res je, nikomur ni bilo kaj očitati, tudi prav ne bi bilo. Že dolgo ni deževalo, gospodarila je suša, pa tudi v boljših časih na Čavnu ni vode na pretek. Samo kapnica. Tako nama je bil položaj jasen in vsakemu razumljiv. Jetra in ledvica iz objektivnih razlogov niso šla skozi zadostno količino vode in tako je iz njih močno zaudarjalo. Kaj bi se obregovala ob tako malenkost! Pogoltnila sva slino in se spravila spat. Prišla sva z dežja pod kap. Z lastno toploto sva morala v pasjih dneh in v pasji vročini najprej posušiti in segreti vlažne rjuhe, da so nama proti jutru mogle vrniti delček najine toplote. »Dobro spočita in naspava« sva se odpravila proti domu.

Predmeja, Otlica. Ob zadnji hiši na najini poti preko Golakov sva z gospodarjem izmenjala nekaj besed. Stara znanca sva. Vsako leto hodim tod mimo in tako sva se spoznala. Kako bi se ne, ko pa sem edini planinec, ki še hodi po stari planinski poti Otlica-Bela. Vsako leto se ob srečanju razveseliva, si želiva zdravja v bodočem letu do ponovnega srečanja. Tako štejeva leta.

Na jasi Šiji, kjer navadno počivam, sva našletela na kosca s Kovka. Povabila sva ga na požirek slivovke. Beseda je dala besedo in tako sva zvedela, da je upokojeni gozdarski delavec in da dobro pozna bregove Idrije in Belce tja doli do same Idrije. Menili smo se o naših vrhovih in si beležila domača krajevna imena. Do doline sva srečala še žensko z Otlice, ki je bila na ogledih za malinami.

Plaža Idrije in Belce je bila na sotočju »Na Lajštu« natrpana s kopalci. Midva sva se oprala že gori pod Šinkovcem, zato sva jo sedaj mahala kar mimo vse te gnoče in živžava. Pri Fežnarju sva si poplaknila grla in se spet pognala v hrib proti Miklajču in na Vrh Bele. Še kočo na Hleviških planinah sva hotela obiskati, da bi tu sklenila najino turo.

V dveh dneh sva pretolkla Trnovski gozd po dolgem in dvakrat počez. Spoznala sva nov

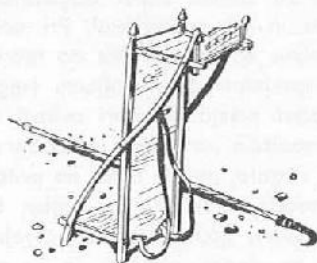

Poldanovec iz Gor. Trebuše

Foto L. Božič

košček naše zemlje in se oddolžila spominu vseh, ki so med obema vojnama plezali po stenah Poldanovca in se zbirali na sestankih po Trnovskem gozdu, in vsem, ki so v zadnji vojni krvaveli in umirali v Trnovskem gozdu za našo svobodo.

Mrak je že legal, ko sva pohitela v kotlino, kjer naju je sprejelo skromno razsvetljeno mesto idrijskih knapov.

CIVILNA ODGOVORNOST SMUČARJEV IN VEDENJE NA SMUČARSKIH PROGAH

O tej stvari se pri nas niti ne piše niti ne govori kaj prida, čeprav se smučarstvo pri nas razvija že skoraj v enakih okoliščinah kakor v bolj razvitih alpskih državah. Švicar dr. Louis Dallèves iz Siona – mnogi naši alpinisti in smučarji dobro poznajo ta kraj – je v *Journal des Tribunaux* (1968/11) o pravnih zadevah, ki so v zvezi s smučarstvom, takole razpravljal: Na smučarskih progah je mnogo nesreč, tudi smrtne so vmes. To pomeni, da na progah preži nevarnost. Nevarnost je objektivna, v pomanjkljivi opreми, v presenečenjih na terenu, in subjektivna, to je, v smučarjevi nepredvidnosti. Pripeti se, da je smučar tudi žrtev drugega uporabnika proge. V tem primeru pride do civilne in kazenske odgovornosti. V zadnjih letih se množe nesreče zaradi »koli-zije«, to je zaradi Irčenja dveh smučarjev, k čemur štejemo tudi primer, če se nekdo, ki ga preseneti z boka pridrveli smučar, hitro umakne, pri tem pa pade in se potolče. Gneča na progah je vedno večja, povprečna hitrost, s katero se spuščajo smučarji niz breg, je dvakrat večja kot pred desetletjem, vzrok pa je tudi v novem slogu, ki ga lahko imenujemo »krmarski« (le style de la »godille«). Pri tem slogu je težko opaziti, da namerava dohitevaljoči smučar spremeniti smer, prav tako pa je težko vedeti, kaj namerava oni spredaj, saj je ta slog odpravil svareče zaviranje ali kak drugačen opozorilni gib pri »krmarjenju«. Zato je skoraj na vseh progah prišlo do raznih znamenj in svaril, FIS (Fédération internationale de ski) pa je posebni komisiji naročila, naj izdela pravilnik o vedenju na progah. L. 1967 so se zbrali v Saint-Moritzu pravniki iz vse Evrope in potrdili mednarodni kodeks o vedenju na pistah. Predlagal ga je Rudolf Nnirk, ki je zastopal zvezno pravniško zbornico v Karlsruhe (o tem pravilniku smo v našem listu že pisali v »Razgledu po svetu«). Pravna veda je ta pravilnik že dalj časa pripravljala, kar pomeni, da je juri-dična doktrina spremljala pojave na pistah in se jih skušala lotiti s svojo metodo, teorijo in prakso. Že l. 1938 je v Zürichu izšlo delo Karla Dannegerja o pravnih vprašanjih alpinistov in smučarjev, v Parizu pa l. 1959 W. Rabino-vitcha razprava »Šport v gorah in pravo«. Peter Kleppe je l. 1967 v Berlinu in Münchenu izdal razpravo o odgovornosti pri smučarskih nesrečah, v kateri je zbral vse, kar se je dotlej storilo zato, da se stvar zakonito uredi.

Dozdaj zakonodaje za te stvari ni, pravoznanstvo pa jih obravnava že deset let v raznih alpskih državah, izdeluje sodbe in sklepe po analogiji.

V Švici se je pravna doktrina oprla na 41. člen zakonika, ko je hotela opredeliti civilno odgovornost smučarjev. Zvezno sodišče je člen uporabilo v sklepu v l. 1956: »Kdor ustvarja stanje nevarnih okoliščin za človeka, mora po splošno priznanem pravnem načelu poskrbeti za varnostne ukrepe, da prepreči more-bitno škodo.« Smučar to nedvomno počenja, če izgubi oblast nad svojimi smučmi in s tem ogroža druge uporabnike proge. Tako je bil l. 1956 obsojen Bally contra Rosti. Pagnal se je v slalomu po pisti in se zaletel v Rostija, ki je stal na izteku. Moral je povrniti vso povzročeno škodo. Dve leti prej se je isto sodišče izreklo zoper odgovornost smučarja Buchera, ki je na pisti podrl pešča in ga poškodoval. Pri nobenem od teh sklepov se sodišču ni zdelo potrebno zavzeti stališče do teorije o »prostovoljnem prevzemanju tve-ganja« (o sprejetem prostovoljnem tveganju, o ravnanju na lastno odgovor-nost), o kateri pišejo nekateri avtorji in se je o njem mnogo govorilo na francoskih sodiščih po starem rimskem načelu: »Volenti non fit iniuria« (Kdor sam rine v zagato, naj se nikar ne pritožuje). Vse alpske države so se izrekle zoper to načelo. Smučanje ni rugby, boks, hockey ali nogomet, ni bojevit tekmovalni šport, gojimo ga individualno. Kdor gre na pisto, se ne bota z nesrečo, ki se utegne pripetiti, in ne sprejema posledic brez priziva in pri-

tožbe. Zvezno sodišče je glede tega izreklo naslednje mnenje (gre za drsanje, velja pa tudi za smučanje): »Če pride do resnih trčenj, jih ne povzroča normalno izvajanje tega športa, marveč največkrat brezobzirnost do sočloveka.« Čl. 41 istega zakonika ne zadovoljuje ne pravnik ne smučarja. Ni jasno, kako naj se sklepa o odškodnini: Ali naj jo krivec poravnava v izvršenem obsegu ali pa naj bo obsojen na denarno kazen. Ker ni zato specifične zakonodaje, se je švicarsko sodišče zgledovalo po cestno-prometnih predpisih in zato uporabljajo večkrat pojme, ki jih poznamo s cestnih zadev: »prednost«, »izgubiti oblast« ipd. Podobnost obstoji, vendar ne smemo iti predaleč, ker je smučanje vendarle šport. Ta šport terja posebno spretnost, od te pa je odvisno smučarjevo vedenje na pisti. Ni še povsem določeno, kaj naredi smučarja »previdnega«, nekakega smučarskega »pater familias« ali »pridnega« smučarja. Spričo tega, da je na vseh progah veliko začetnikov in poprečnih smučarjev, je treba vedeti, kakšno mora biti vedenje dobrega tehnika med množico šibkih. Kako pravnik gleda na obvladovanje smuči? Smučem je kos tisti, ki »uravnava svoje vedenje po svojih sposobnostih, to je, da se lahko izogne oviri bodisi s tem, da zavre, bodisi da jo v loku obvozi«. Z drugo besedo, smučar, ki bi povzročil škodo, se ne more izgovarjati, da zaradi kake luknje v snegu ali kake korenine ni mogel zavreti ali obvoziti. Kantonalno sodišče v Wallisu je, na priliko, l. 1965 obsodilo na povrnitev celotne škode smučarko, ki je s preveliko brzino pridrvela do kopnine, padla in pri tem poškodovala tožiteljico. Hitrost? Sama na sebi še ni »zatožena« ali obtožena, povečuje pa nevarnost, ker je trčenje pri večji hitrosti težje. Smučar naj – po sklepu zveznega sodišča – »prilagodi hitrost stanju in okoliščinam na progi ter svojim tehničnim zmogljivostim«. Smučar ni dolžan, da se pred oviro ustavi, lahko jo okretno obvozi. Če pa je proga zelo ozka (v ozebnikih, na gozdnih poteh), nastane vprašanje, ali se smučar lahko ustavi, ker obvoziti ne more. Tu utegne priti do zelo protislovnih sklepov. Nekateri pravniki pravijo: »Smučar sme računati, da je proga prosta.« Drugi spet, da mora vedno pričakovati kako oviro, posebno če je vidljivost slaba, da je treba torej vedeti, kakšna hitrost je upravičena. »Pater familias« bo ravnal v takem primeru previdno, ne bo se zanesel. Odgovornost je včasih težko opredeliti, če se nesreča pripeti na nevarnih mestih zato, ker se prav tam kdo dalj časa zadržuje. V tem primeru je za sklep sodišča značilno, da radi priznavajo povzročiteljem nesreče olajševalne okoliščine. »Žrtev« mora tudi vedeti, kako se je treba obnašati, sodišče pa mora upoštevati tudi težavnost mesta, vidljivost, hitrost in dejstvo, da pešec na progi nima prednosti, da se mora zadrževati na robih in sme progo prečkati samo, če je vidljivost dobra. Seveda to ne daje prostih rok smučarju, da se lahko po mili volji »zakadi« nizdol, saj so med pešci tudi taki, ki se po dolžnosti gibljejo na progi. In končno: Vselej smučarja veže načelo previdnosti in zahteva, da smuči obvlada, če naleti na vidno oviro.

Prednost z desne in druge prednosti, žal, na progi še niso določene. Vendar ima smučanje svoja pravila, ki potekajo iz njegove tehnike. Med temi pravili je morda najvažnejše pravilo o prednosti spodnjega smučarja. To pravilo prizna pravna doktrina. Smučar, ki je nižje, ne vidi, kaj je za njim, gornji smučar pa ima razgled in lahko ukrepa, da ne pride do trčenja, lahko zavira in krmari glede na spodnje. Spodnji smučar po mili volji izbira pot pred seboj, boji se lahko le onega nad seboj, ki je hitrejši. Gornji smučar mora računati z vsemi normalnimi možnostmi, po katerih spodnji lahko poseže. Kantonalno sodišče v Nidevaldu je kaznovalo gornjega smučarja, ki je vozil naravnost in pri tem trčil v spodnjega, ki se je pravkar obrnil v desno kristianijo. Gornji smučar pa je krivde oproščen, če se spodnji ne vede normalno oz. če je nepreviden. Dr. Dallèves sodi, da bo prednost »spodnjega« pravna doktrina še natančneje opredelila in da bo prav ta prednost osnova zakoniku za smučarske proge, ki ga za zdaj še ni.

Silvo Jošt

Etrlek zvečer je. Dan naših sestankov na društvu. Danes ni posebno živo, saj je glavna zimska živahnost že minila. Vendar še ne povsem. Ravno jutri pričakujem prihod vzhodno-nemških alpinistov na naše področje. Vse muči eno samo vprašanje: »Le kaj nam bodo uspeli preplezati? Ali bodo preplezali več prvenstvenih?« Vsak v sebi tuhta, vsi si želimo, da bi bili uspešni, hkrati pa vsak misli na to, da bi nas rešilo slabo vreme. Toda tega ni od nikoder. Zima je takšna kot že dolgo ne. Sam sem si že povsem opomogel po tistem izpred enega meseca. Treniral pa sem tudi vseskozi, da ne bi prišel povsem iz forme. Nenadoma me prešine misel: »Mogoče bi pa z Janezom lahko v nedeljo kaj preplezala!« Torej misel sama je že tu. Hitro skočim k telefonu, zavrtim že dolgo znano 061 ... in čakam. — »Zdravo, Silvo! Kaj je novega, ti rogovilež?« me nadere Janezov glas. »Zdravo. Vse je po starem. Janez ali si ti za nekaj bolj neumnega? Za vzhodni steber Križa ali pa Planjavo? V nedeljo bi bila lahko skozi, če bova dovolj lahka. Jaz ne bi vlačil toliko s seboj, kot sva imela z Lojzom. Saj veš, da to ne gre. Služba, ti študij, malo časa imava. Je pa skrajni čas, da nam še kaj uspe!« »Popolnoma se strinjam. Sam bom prinesel vrh in nekaj hrane pa najnujnejše karabince in nekaj klinov. Gorilnika nimam!« »Dobro, sam prinesem gorilnik, še nekaj hrane, klinov, karabincev in bivač vrečo za vsak primer. Slonovih nog ne bom vzela.« »Velja torej, vse čim lažje in čim manj. V soboto na svidenje v Lučah na zadnjem avtobusu.«

V petek popoldne opravim vse nujne nakupe hrane, nekaj izgine iz domače shrambe in s tem sem preskrbljen.

Naslednjega dne sem v službi ves nestrpen. Po spisku opreme, ki sem si ga napravil, še enkrat pretuhtam vsako podrobnost. Z olajšanjem ugotovim, da je vse v redu. Z veseljem se tako lotim še enega opravila. Prepričal bi rad dekle, da bi šla z mano v Logarsko dolino in tam iz doline z daljnogledom opazovala, kako bova midva napredovala. In v primeru, če bi se nama kaj zgodilo, obvestila GRS. Pokličem jo po te-

lefonu, pa mi ne more zaradi nekih družinskih obveznosti nič obljubiti.

Veselo se pozdravim z Matjažem in Dušanom, ki se gresta na Mozirsko smučat. Kar zavidam jima, da se bosta jutri lahko predala beli opojnosti in soncu, kar pa meni, vsaj kar se tiče sonca, gotovo ne bo dano. Ko vidita, kako sem opravljen, me radovedno sprašujeta, kam bom šel. Nedoločeno odgovorim, da grem pač malo pogledat v hribe. Mislita si seveda svoje, ker je na avtobusu, na moje veliko veselje, tudi ljubo dekle.

Okrog osmih avtobus privijuga do Luč. Janeza pa ni na postaji. Vame se vsili rahel dvom. Ali ga ni? Le kaj ga je zadržalo? Gotovo bi mi bil javil, če ne bi mogel priti. Dvom pa mi tovariš razbije, ko se prismeje na avtobus v Solčavi. Do sem je uspel »pristopati«. Takoj se lotiva razprave o tem, katero smer bi v razmerah, kakršne vladajo v steni in stenah, lažje preplezala. Pred enim tednom sva namreč šarila nekaj tam okrog Štajerske Rinke, pa je bilo vse poledenelo in močno zasneženo. Tam sva se takoj odločila za Planjavo, ki je nudila več možnosti za uspeh.

V Logarski je v domu živahno kot navadno, vendar nas to ne zanima.

In okrog pol enajstih vsi trije z izgovorom, da gremo spat, zapustimo sobo. Uspe nam, da nihče ne posumi, kaj midva pripravljava. Dekle res odide v posteljo, midva pa vzameva vsak svoj nahrbtnik na rame in že naju sprejme v svoj objem hladna zimska noč. Sneg je zmrznjen. Ne da bi karkoli govorila, greva po nespluženi cesti v njeno naročje. Tam na koncu doline se dviga Planjava, kot da hoče doseči luno, ki prav nizko nad njo riše svojo hladno, ne presvetlo pot. Sedaj, ko leži stena v senci, ko je odeta v sneg, ki se je prilepil na skalovje, se zdi, da je še višja kot samo tisoč metrov. Čim bližje prihajava, toliko večji je nemir in toliko večje je spoštovanje do stene. Tudi vprašanje se javlja v naju. »Ali bova uspela?« Dolej je bila stena preplezana šele dvakrat pozimi. Prvi je uspel Cic Debeljak z Mirnikom, drugi pa je bil Tone Škarja s svojim soplezalcem. Midva bi bila tretja naveza in to v povsem drugi smeri kot prvi dve. Izbrala sva si namreč smer Gradišnik — Omerza, ki je ocenjena s četrto težavnostno stopnjo. Spomnim se še letošnjega poletja. Dva dni je trajalo reševanje, ko je Jože padel in se rahlo poškodoval pri poskusu, da bi izpeljal novo smer prek tega ostenja. Ali bova midva vzdržala, če bi se nama kaj zgodilo?

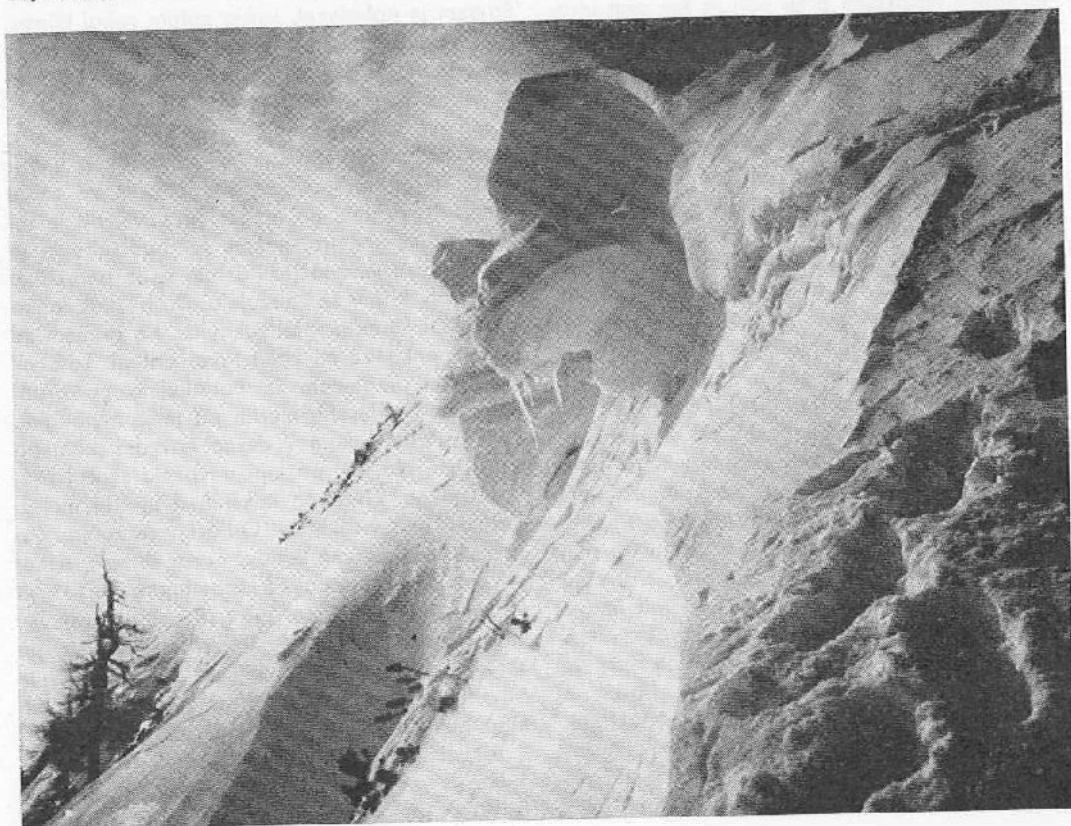
Ko cesta zavije v desno, v smeri proti Rinki, naglo poišče pot, ki drži v gozd in po njej slediva najlažjo smer h gruču, ki tu sega zelo nizko v dolino. Kmalu sva na prvih grudah snega, ki je dokaz, da so tu gospodarili pred nekaj dnevi ali mogoče tedni močni plazovi. Bliže prihajava steni, bolj varno postaja. Zaradi trdih grudastih plazov kmalu ne veva, da sva v strmeh. Nad nama pa se že kaže kakšen meter debela odpoka, kjer se je odlomila plast snega in zdrsula navzdol. Ne ostane drugega, kot da kopljeva vsak svoje stojišče. Janez je nekoliko pod mano in skoraj ga mine veselje do zimskega alpinizma, tako se vsiplje sneg nanj. Potolaži se šele, ko se naveže in ko začneva plezati. Ura je pol treh zjutraj. Skoraj ne moreva verjeti, da sva tako dolgo hodila do sem. Janez, ki se dobro spozna na led in sneg, premaguje težave, kot da vse skupaj ni nič. Spodnji del premagava brez posebnih težav. Ali pa jih sploh ne opaziva, ker je pač še tema. Paziti moram le na to, da se mi na stojišču ne

zadremlije. Če pa se to zgodi, me suneš vrvi brž prebudi. Težja mesta eden prepleza, drugi pa s tovarišev pomočjo že kako pride čez. Meni se še posebno slabo godi. Pri previsnem mestu, ki je zgoraj povrh vsega še gladko, se mi udre sneg, na katerem je stal Janez, tako da sploh ne dosežem preko. Vendar na srečo vse zvijače še niso odpovedale. Izkoristim podprijem, se z nogami oprem ob steno, Janez krepko potegne, roke se izlegnejo čez previs, in že zagrabijo dva dobra oprimka in s tem je bitka skoraj že dobljena.

Iz doline se začuje zategel :»Oooohoj«. Odgovoriva in, ne da bi se ustavila, nadaljujemo. Saj to je najboljšo znamenje, da je vse v redu. Čedalje bolj pa se obeh loteva nelagodni občutek. Končno se le spomnim, kaj je. Pogled na uro mi to tudi potrdi. Ura je ena popoldne, midva sva nekje na polovici stene pa lačna, da nama je od tega tako čudno. Malo nad nama opaziva votlino in brž sva po snegu pri njej. Na srečo notri ni mnogo snega. Hitro se lotiva kuhe in v petnajstih minutah že postre-

Najine sledi

Foto S. Jošt

žem Janezu z odlično argo juho. Potem sledi še enkrat juha z ovsenimi kosmiči. Pojeva še vsak pol čokolade in kosilo je pri kraju. Sedaj še preudariva najin položaj. Sva na polovici stene, danes gotovo ne bova izplezala. Obeta se tudi sprememba vremena. Nebo se je namreč pooblačilo, čuje se tudi vršanje vetra na grebenu. Edina sva si v tem, da naju čaka še trdo delo.

Hitro, kar se le da, napredujeva proti snežišču pod vršno steno, pod samo Glavo, kot jo imenujejo. Na tihem sva upala, da jo bova lahko preplezala. Vendar sedaj že veva, da verjetno iz tega ne bo nič. Mrak naju zateče pod stopnjo, ki loči snežišča pod Glavo od najine poti. Žal je ne moreva sedaj preplezati. Imava pa srečo. Malo više opaziva votlino, ki nama bo nudila bivališče za to noč. Spanca sva že oba potrebna. Ko prideva do votline, sva rahlo razočarana, saj ni preveč udobna. Stane naju nekaj več truda, preden imava urejeno bivališče. Potem še skuhava večerjo in okrog devetih se odpraviva spat. Žal se ne moreva stiskati drug k drugemu, ker je premalo prostora, da bi ležala skupaj. Tako gre mnogo toplote v izgubo. Sezujem si čevlje in jih dam pod glavo. Nahrbtnik natakнем prek nog in ker sem utrujen, me rahlo vršanje vetra na grebenu zaziblje v spanje.

Ponoči je snežilo, to je bilo prvo, kar naju je zjutraj spravilo v slabo voljo. Bila je oblačno, pihati je začel veter. A na srečo ne sneži. Veter zažene od časa do časa oblak snega ob steni navzgor. Janez pridno kuha zajtrk. Ko se svetloba enakomerno razdeli po vsem prostoru od vrhov nad nama do doline spodaj, sva že nared za odhod. Spustiva se drug za drugim pod stopnjo in Janez je na vrsti, da bi jo preplezal. Skal sploh ni videti, ampak je vse prekril navpičen sneg, ki se ne drži pečine, niti nima dovolj trde skorje, da bi držal, če ga hočeš obremeniti. Janez oceni, da tega ne bi mogel preplezati. Zato sem se stvari moral lotiti sam. Takoj spodaj očistim sneg in zabijem v skalo trden klin. Pa zopet klin. Tako se prebijam meter za metrom kvišku in v eni uri sem na zgornjem snežišču. Zabijem cepin v trdi sneg in Janez lahko pride za mano. Od tod imava sama snežišča, ki se končajo pod grebenom v strmih, kakšnih sto metrov visokih pečeh. Hodiva po strmih snegu, kot da greva na kakšno smuko s smučmi na ramah. Če je strmo, varujeva ali pa sekava stopinje. Pri temu opraviu pa se meni zlomi cepin. Odletel je tik pri začetku ratišča. Upava, da bo šlo tudi brez

cepina. Ker pa nesreča res pride redkokdaj sama, opaziva, da se od Olševe sem podi snežna nevihta. Prvi znanilec te neprijetne zadeve je močan veter, lahko bi rekel vihar, ki dviga vse, kar ni močno primrznjeno, in nosi oblak snega proti grebenu. Seveda takoj močno pade tudi temperatura. To pa najprej občutijo prsti na nogah. Sam ob zlomljenem cepinu pomislim na to, da bom moral s Sedla v Kamniško Bistrico in ne na Okrešelj, kot sem prvotno nameraval.

Začenja snežiti. Vedno bolj na gosto nosi veter sneg. Bližu grebenu prihajava, bolj nama tuli veter okrog ušes. Sama ne opaziva, kdaj se je začelo tudi temniti. Pred nama pa leži izstop, tiste tri raztežaje strmih skal in povrhu vsega niti ne veva prave poti tu preko. Janez je poleti tod že plezal, a pred nekaj leti in se ne more natančno spomniti vseh podrobnosti. Nikakor nama v tej megli, vetru, snegu in temi ne uspe najti ključno mesto. Pomisliva na bivak. Pa zopet ni iz te misli nič, ker ne najdeva primerne zavetrne prostora in sva oba preveč občutljiva za prezebanje.

Izbereva prvo primerno grapo in po njej navzgor. Za nekaj časa naju zadrži skok v njej. Povsem je poledenel. Janez zabije nekaj klinov, sam varujem dvajset metrov niže. Veter tako tuli, da ne slišim, če mi Janez vpije, kaj naj delam z vrvjo. Podajam kar na slepo. Nenadoma me močan sunek vrvi skoraj vrže s stojišča. Trdo jo zgrabim, a se vse hitro umiri. Kratki trzaji mi povedo, naj pridem za tovarišem. Ko pridem do njega, mi pove, da je bil že skoraj čez oviro, ko mu je spodrsnilo in je padel nazaj v vznožje. Pri tem se je popraskal po rokah, ki mu že zmrzujejo. Da bi skok lahko preplezal, moram sneti rokavice. Ko primem za prvo vponko, se mi koža takoj prilepi. Ta skok s težavo preplezam in nadaljujem po grapi navzgor. Po desetih metrih pa je je nenadoma konec. Pada nekam v desno navzdol, kam pa ne vidim. Na levi pa kipi navpična skoraj previsna stena, ki se po kakšnih dvajsetih metrih položi. Tako vsaj kaže. Odločim se zanjo. Zabiti sem moral več klinov, nekaj dobrih, nekaj slabih, pa se vsega ne spominjam več. Vem le, da sem izgubil rokavice, da sem v previsu snel derezo, da sem ga lahko preplezal in da sem potem varoval v boljšem svetu, ki pa je bil zelo krušljiv, in da sem imel tam zelo slab klin. Mraz se mi je tako neusmiljeno zajedal v roke in noge, da sem vzdihoval od bolečin. Janezu se ni godilo nič bolje. Ali bo sploh lahko prišel do mene, ko ima vse roke v krvi? Prišel

je in to zaradi svoje nadčloveške volje. Sam sem mu z vrvjo pomagal, kolikor sem še mogel. Razveselil pa me je s tem, da mi je prinesel rokavico, ki je padla ravno njemu v roke.

Veter še vedno piha z nezmanjšano silo. Bojiva se, da naju bo vrglo iz stene. Vrvi plešejo okrog naju, kot da so lahke pajčevine, ki se zibljejo v poletni sapi. Preplezava še raztežaj in pol in nenadoma ni pred nama več strmine, ampak globina, ki ji ne vidiva dna zaradi megle. Po kratkem razgledovanju spoznava, da sva približno raztežaj pod Maričkino ploščo. Hitro, kolikor pač moreva, se razveževa, vrv okrog raglja, ki je trdno primrznjen in že drug za drugim počasi zdrsva v Dülferjevem sedežu na južno stran. Sledi še en spust in stena naju milostno postavi na snežišče. Snega je tu še do kolena. Vsa gmota te izdajalske šibkosti počasi polzi proti dolini, midva pa jo orjeva, ne meneč se za nevarnost. Ko se megla za trenutek razkadi, se zaženeva proti koči. Tam je najina rešitev. Družno vlečeva mrzlo vrv za sabo. Končno sva pred vrati. Malo se otreseva in brž noter v zavetje. Poiščeva konček sveče, zdaj velja vsa skrb nogam. Sezujem čevlje in se lotim prstov. Obdelujem jih prav neusmiljeno, dokler ne začutim mravljincev. »Pa vendar je vse dobro! Ni prišlo do najhujšega,« se potolažim in hočem začeti s kuho. Tada glej ga spaka, gorilnik sploh noče goreti. Kmalu ugotovim, da v njem ni niti kaplje bencina več. Tako se morava zadovoljiti z napolitankami in čokolado. Ta pa je vse preveč suha, da bi nama šla posebno v slast. Privoščiva si raje krajši spanec in sonce, ki je posijalo ob sedmih, naju začne ogrevati že v Klinu. Kljub temu pa sva šele globoko v gozdu slekla vestone.

V Bistrici so naju malce hudo pogledali, češ od kod sva šla gor, da naju niso nič videli. Pojasnila sva, da sva pač prišla s Štajerskega, in naročila vročega mleka, kolikor ga imajo. Res sva popila vsega, kar so ga imeli, in odšla na mučno pot do žičnice k prvemu avtobusu.

Ob dvanajstih sva že spala vsak na svojem sedežu. Mene je sprevodnik v Domžalah prebudil, da sem prestopil. Janez, ta srečnik, pa je lahko spal do Ljubljane.

Povzetek:

Prvenstveni zimski vzpon v severni steni Planjave.

Smer: Gradišnik – Omerza, IV, 800 m.

10. in 11. marca 1968.

Skupno 48 ur plezanja (en. bivak).

Čistega plezanja 37 ur.

Plezala: Janez Golob in Silvo Jošt, AO Celje.

Proti vrhu

Foto S. Jošt

ČEZ MACELI

Dr. Vladimir Škerlak

Kratice so ena izmed značilnosti našega časa. Najstarejša, kar jih pomnim, je bila KuK; to je pomenilo »kaiserlich und königlich« – cesarsko in kraljevsko. Bolj porabna je bila kratica AOK; uradno je pomenila »Armeeoberkommando« – vrhovno vojno poveljstvo; neuradno pa so jo čitali: »Alle ohne Kopf« – vsi brez glave; pravijo, da sta bili obe razlagi pravilni.

Časi se menjajo, z njimi kratice. Tri – štiri desetletja po smrti stare KuK je zablestela najlepša kratica vseh časov: K-15. Danes je tudi ta že pokojna, spomin nanjo pa bo živel večno. Bila je čarodejna: Komaj je kdo pokazal pri potniški blagajni papir z napisom

»K-15«, je za vozni listek plačal 75 % manj kakor drugi zemljani. Seveda pa prevozniško podjetje neplačanih treh četrtin ni darovalo, temveč je, kot se učenoreče, uveljavljalo za ta denar »regres« od skupnosti: eni smo potovali, drugi so plačali. Kako je to bilo imenitno! Škoda, da se danes več kaj takega ne dogaja! Za nobeno pokojnico ni toliko ljudi in tako iskreno žalovalo kakor za K-15.

Toda, čeprav sem jo ljubil z vsem žarom, se je kljub temu zgodilo v letu 1961, da je moja K-15 ležala še v decembru nedotaknjena. Tega nisem mogel prenesti, zato sem sklenil, da jo bom porabil kakorkoli. Pomislil sem, česa še v Jugoslaviji nisem videl, in ugotovil, da v Trakoščanu – baje najlepšem gradu – še nisem bil; tja naj bi me torej zapeljala K-15.

Načrt je bil takle: 31. decembra z vlakom v Krapino, od tam z avtobusom v Trakošćan, tam prenočevanje, 1. januarja slikanje gradu. Za ta namen sem se opremil s stojalom, risalno tablo, drugim slikarskim priborom, ogromno bundo in kučmo, za družbo sem si vzel transistor.

Pokazalo pa se je, da je ta načrt imel veliko bistvenih pomanjkljivosti. Predvsem je jutranji vlak vozil samo do Rogaške Slatine. Drugič: V Rogaški Slatini sem v turističnem uradu zvedel, da od Krapine sploh ne vozi avtobus v Trakošćan. Tretjič: avtobus iz Ljubljane vozi samo do Rogatca.

Zaradi vsega tega sem se odločil: od Rogatca grem peš čez Macelj. Zračna črta je znašala okrog 20 km. Če ne bi tega zmogel v popoldnevu, bi pač prenočil v hribu: tople smučarske hlače, dobri čevlji, povrh vsega bunda, pa še ogenj – ali si je mogoče misliti lepše silvestrovanje?

Pa le ni bilo tako zelo preprosto, kajti pojavila se je še okoliščina »četrtič«, ki je onemogočila prenočevanje v hribu: voda in moker sneg.

Do Rogatca sem se zapeljal z avtobusom. Potem pa ob enih popoldne po cesti peš kake tri kilometre. Tu obrne strma steza na Macelj. Ta potka bi bila odlična, toda tokrat se je pretvorila v strugo, po kateri se je odtekala snežnica. Naj so bili čevlji še tako dobri, tega le niso zdržali.

Steza pripelje čez robč, hrbet in vrh na sedlo. Tu je več zaselkov (Križanec, Drobince). Okolica je zelo lepa, toda tokrat je bilo vse toliko razmočeno, zemlja tako blatna, da je občutek lepote hitro splahnel.

Na prisojnem pobočju stoji nekoliko hišic. Mimo njih sem zavil proti koti 677 (Vrhojavec) in prispel na manjši vrh. Z njega sem se spustil na sedlo, mimo zadnje hiše pa prispel v gozd. Uprizoril sem kosilo in po radiu poskušal ujeti Ljubljano; ura je namreč bila tri popoldne in sem želel poslušati vremensko poročilo. Toda Ljubljane tu ni bilo mogoče dobiti.

Nadaljeval sem pot po gozdu do konca tega kolovoza. Odtod sem se povzpел po žlebu na vrh, z njega sestopil, zlezal na drug vrh in se spustil na grebensko pot. Tu je stala na pol podrta bajta, zanikrna tako, da sem se čudil, kako je to mogoče v Sloveniji. Takoj nato se je prikazala lepa lovska hiša na sedlu. Bila je zaklenjena.

Zmrazilo se je.

Povzpел sem se na glavno sleme Maclja. Tu je bila pot lepa, skoraj vodoravna. Ob njej ogromne bukve. Razgled silen: na desni štajerski in dolenski hribi v sivkasto modrem mraku, zadaj vijoličasta Donačka gora, spredaj rumenkasto bela Ivanjščica.

V hipu se je zjasnilo. Na jugu se je prikazal Orion kot novoletna jelka, za njim še druga ozvezdja.

Vsa ta lepota pa ni mogla odpraviti razlogov, ki so priganjali: moker sneg je od vseh strani silil v čevlje; ker sem ga moral ponekod globoko gaziti, so se že tudi hlače začele namakati; sleme je bilo prepredeno z zavitim strelskim jarkom, bodisi da sem ga preskakoval bodisi lezel čez njega, na drugi strani so me vedno božale ali praskale po obrazu veje. Zato sem se spustil s slemenom in pod njim odkril lepo speljano pot, vzporedno s slemenom. Dolgo sem hodil po tej poti. Vztrajal sem na njej zlasti tudi zato, ker so se čez nekaj časa pokazale na drevesih markacije in te so mi zbujale vsaj rahle upe na kako kočo.

Spominjal sem se po zemljevidu, da mora tu nekje biti izvir Sotle. Ni bilo treba dolgo ugihati. Sama tabla z napisom »Izvor Sotle« ne bi zbudila pozornosti, če poti ne bi bila prečkala sama Sotla s tako količino vode, da sem jo moral bresti skoraj do kolen. Bilo mi je že vseeno. Dosti bolj moker, kot sem že bil, nisem mogel postati.

Koče ni bilo nikjer, pač pa me je pot privedla na cesto. Z nje se je daleč na levi videl greben, ki se spuščala proti Trakoščanu. Toda bilo je očitno, da ga do konca leta tudi z največjim trudom ne bom mogel doseči. Sledil sem cesti, vedoč, da pripelje v žagorsko vas Djur-

manec. Po dolgi hoji se je globoko v dolini pod mano prikazala druga cesta, ob njej pa so hišna okna metala snope svetlobe na sneg. Sestopil sem v dolino in potrkal na hišna vrata.

Naletel sem na prav neprijazne ljudi. Bili so logarji, pijani od žganja. Tečnarili so, naj povem, kdo sem, odkod, kaj delam tu in tako dalje. Končno so mi le pojasnili, da je tri kilometre od tod gostilna in da bi se tam mogoče dobila postelja.

Tri kilometre po cesti ni veliko, toda v nasprotju z višjimi legami je v dolini ležal zelo mrzel zrak in cesta je bila pokrita s snegom, zglajenim in zmrznjenim tako, da je drčalo in je bila hoja po njej še težja kakor v celcu. Pa so le minili trije kilometri. Krčmica je bila nabita s plesalci, o postelji ni bilo govora. Naprej še tri kilometre do vasi!

Končno: v Djurmancu. V gostilni so svetovali, naj bi šel k »Tišlerju«, ta da mi bo svetoval, kje bi lahko prenočil.

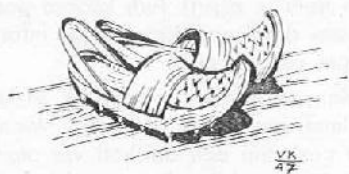
»Tišler« mi ni dal nasveta, temveč me je povabil na večerjo. Medtem ko smo pospravljali šunko in potico, me je pa povabil drug Zagorec k sebi na prenočevanje.

Rad imam kmete, Zagorci pa so mi še posebno pri srcu. Tudi to je prispevalo k prijetnemu vzdušju, ki nas je kmalu prevzelo. Pogovor je bil tako prisrčen, da sem pozabil na 20 km, ki sem jih to popoldne pregazil po Maclju kakor tudi na mokrato v nogah.

Naslednje leto se je začelo z dežjem. Le iz nekake trme sem se še odpeljal do Krapine, da se še tam prepričam o tem, ali vozi avtobus v Trakošćan. Res je bilo, ni vozil.

Usedel sem se v vlak in izstopil šele v Ljubljani.

V Trakošćan sem prišel šest mesecev pozneje. Dan je bil tedaj osem ur daljši, temperatura pa 30 stopinj višja. Na Maclju tedaj ni bilo snega.

OD PRŠIVCA DO VELEGA POLJA

Tone Strojín

Zgodí se, da v gorah po dolгих urah zagledaš svoj cilj. Dolgo si ga čakal, za vsakim bregom, ovinkom morda, in upal, da se ti odpre. Končno prideš na sedlo, kjer se ti nasmehe tvoji ljubljeni kraj. Zdaj je nenadoma pozabljeno vse. Prispel sem na majhen preval. Kar padlo je z mene. Najprej nahrbtnik, potem je ugasnila žeja in pogled je pil, kar mu je točila narava. Večerne sence so rdele na ostenjih Tosca in Vernarja. Pod njima je samevala hiška – Vodnikov dom nad Velim Poljem. Zdaj veste, kam sem bil namenjen. Zgodaj zjutraj sem odšel z Vogarja na Pršivec. Bohinjske gore so si pravkar nadevale rožnatordeči jutranji žar. Z vsakim trenutkom so bile svetlejše. Vroč dan se je obetal.

Kmalu za kočó me je sprejela gozdna svežina. Bohinjski gozd je še spal svoj jutranji spanec. Le tu in tam so hitre noge v podrastju dale slutiti, da gozd živi. Srnel Na gozdni poseki sem se srečal s srnjakom na paši. Plaha žival je komaj verjela svojim očem. Dolgo je še bokala v zelenju. Revež. In nič mu nisem hotel žalega.

Jutranja rosa boža noge. Malo človeških nog je letos tlačilo to stezo. Zaraščena je, žive duše ni na spregled, pa tako lepi pogledi! Skozi gozdna okna se sonči Vogel, Bohinjsko jezero še zastirajo meglena vela, Komna se smeje z Bogatinom, okrog mene pa še senca in hlad. Hvaležen sem gozdu.

Malo pod Pršivcem naklonina skoraj zahteva uporabo rok, tako da vrh ne more biti daleč. Na travnatem robu zagledam piramido. Še nekaj vrtač in že sem pri njej.

Obožujem ta razgled. Daljava tekmuje z načrti in srce z lepoto.

Na severu Triglav. Nekaj silnega je skrito v tem gorovju. Treba je doživeti, nekaj čutiti, da vse to spoznaš in doumeš. Ni reven, kdor je v takih trenutkih odkril samo nekaj trenutkov kratkotrajne življenjske sreče.

Bohinjski gozd me skrrije v zelenje do planine Viševnik. Koliko srečne poezije je skrite v tej planini! Stanovi sanjajo. Koliko preprostosti je

skrito v njih. Vsak zapah, vsaka ograja se ti zazdi umotvor. Napak bi bilo, če ne bi bilo vse tako, če bi tam bila deska, ki zdaj manjka, če bi tam bila vrata, kjer zdaj niso.

Sedem pred starikav planšarski stan. Planinske nevihte so obelile deske. In koliko zim je že pokrilo ta ohišja? Čez travnato sedelce se spustim v gozd. Pogozdeni kras daje slutiti svoj čar na vsakem koraku. Na levi se cepi pot na Ovčarijo, pa danes ne maram nanjo. Čez čas me sprejme planina pri Jezeru. Zadržni dom domuje sredi trate. Živina pozvanja v pomladanski dan. Jezero se je že osvobodilo ledu in v plitvinah se drslijo ribe. Moja senca z brega jih bega. Urno hite v temnozeleno jezersko globino. Blažen mir je razlit nad jezerom.

Pastirski poklic je skoraj izumrl. Tudi zapuščeni stanovi pričajo o tem. Živina se pase sama. Turizem v dolini da boljši zaslužek. In pastirska romantika Jalnovih romanov postaja zgodovina... Zal ne samo literarna.

Pot do planine V Lazu vodi nad vzhodno obalo jezera. Sprva se vijuga čez kamenje in debla, ki jih je zmogla starost, potem pa te povede po zeleni dolini, ki drži tja pod pobočja Debelega vrha na severu.

Samotna je hoja po teh krajih. Zunaj planine še zvonca krav ne čuješ. Malokdaj se tu čuje glas pastirja ali osamelega planinca. Ti kraji so tako oddaljeni od uhojenih poti na Triglav. Tu bom počival, da opoldanska pripeka mine. Izberem si štrosov stan blizu studenca. Preprost zapah me sprejme v predverje.

Opoldanska tišina uspava telo. Niti ptič ne cvrkutne. V tej samoti čujem samo svoj dih in utrip srca. Živega bitja ni na planini. Tu si sam vse in nič.

Šele popoldne grizem strmino Ogradow. Vročina še ima svojo moč, zato so koraki počasnejši. Na sedlu pričakujem pogled na Velo polje, pa se motim. Le divji svet zre vame. Kje vodi prehod v dolino?

Na zemljevidu je pot, na terenu pa jo je prerušila rušja. Daleč okoli nikogar, samo človek in gore. Koliko sreče in opoja je skritega v tem? In koliko je šele vredna samostojnost v gorah?

Ko roka razgrne in noga obide marsikak rušnat grm, tudi stezica ni več neznanka, dokler skoraj na dnu pod steno, in to strmo, izgine. Zdaj te vodi le čut. Markacij tu ni. Nekaj Kiplingovega moraš imeti v sebi: lšči in poglej! V tej samoti macesnov in rušja si tako prepuščen sebi, da polemiziraš s seboj. Uganko zveš, ko prideš na opuščeno planino Jezerc.

Pri koritu prepodim dva gamsa. Le kam neki je zašel dvonožec?

Stezica me popelje na Preval po razgled. Ali more biti še kje lepše? Koliko je takih srcu dragih krajev? V hipu preblisneš spomine, zadnji ti je vedno najlepši. V hipu je pozabljeno vse hudo, vročina, žeja, napori. Zaradi takih trenutkov hodimo v gore, ko se ti razdaja nebo s svojo sinjino in gore s svojo obliko.

Prihodnje leto me je zvalilo spet, saj nisem spoznal še vseh bohinjskih planin. Ogleda sem se lotil z blejske strani.

Krnici ob vstopu v dolino Radovne sem namenil prvi postanek. Vroč dan se je ponujal z neba in prijetno je dela senca pod hruškami ob poti na Pokljuko. Pogled je raziskoval sotesko Radovne, ki je šumela v dolini. Obisk sem ji obetal, kdaj v jeseni, ko se potok ogleduje z barvo neba in šumi zlato listje po bregovih Pokljuke in Mežakle.

Hoja od Šport-hotela do Rudnega polja je sprehod. Nage čakajo, da zagrizejo v strmino. Za lovsko kočo nad Rudnim poljem me sprejme tišina. Jesen je, ko planinskega vrveža na triglavskih poteh ni več. Posamujem nad dolino in pogled plava čez Pšinc tja do južnobohinjskih gora.

Hoja na Studorski Preval je zložna. Na prevalu odkrijem markirano pot čez Draške vrhove in zapišem si jo v spomin. Višinska promenada pod Toscem nad dolino Voje je razgledna. Skoraj vodoravna je, in srce in pljuča uživata v svojem ritmu. Največje bogastvo gornišstva je uživanje razgleda v gorah. In najsvetlejši spomin je doživetje, ki ne vpraša, zakaj se je rodilo. Ta doživetja so naše vodilo po gorskih poteh, ki še pridejo na vrsto. Vselej so drugačna in zato tako draga. Taka nam ostanejo še dolgo potem, ko čas odmakne dogodke v sivino pozabe.

Za zadnjim ovinkom me sprejme Velo polje, naša najlepša gorska kotlina. Strumno zelené macesni, nad njimi pa bajajo velski vrhovi. Triglavska oplečja krije meglica in širna pobočja ne izdajajo živega bitja. Poslednje snežišče zavre korake. Zaprte polknice vzbude sum. Ko pridem do koč, se sum sprevrže v dejstvo. Planinski dom je zaprt! Tudi sirarna pod koč. Jaz pa sem dobil najodgovornejšo informacijo, da je dom oskrbovan.

Sončni dan me tolaži in studenček za koč me odžaja. Imel sem namen prespati v Vodnikovem domu in naslednji dan obiskati vse planine do Vogarja. Ura je bila dve popoldne. Naj jih

obiščem danes in morda prenočim na kateri? Misel je vabljliva.

Zdaj mi je tudi tako lepo in triglavski svet mi spet sije v sončni luči. Zelena kotlina Velega polja me potegne na sončni pašnik. Pod lovsko kočjo občudujem požiralnik, višje gori jezerce od nedavnega dežja, in že sem pri Mišeljski planini. Kaj ko bi prenočil tu?

Odrinem vrata zidanega planšarskega stanu. V kotu dračje, razmetane klopi, staro ognjišče, nedaleč žubori studenec. Ugodni pogoji, čeprav je bilo še včeraj na Kredarici -10°C .

Nič se mi ne pozna, da imam že šest ur hoje v nogah. Torej naprej! Pod Prevalom se napijem studenčnice in sopiham med macesni navzgor. Popoldanske sence škednja me sprejemajo v svoje hladno varstvo.

Razmišljam, od kje je pogled na Velo polje najlepši? Videl sem ga že z Doliča, s Triglava, s Konjskega sedla in z Vodnikovega doma. S tega mesta, kjer stojim, ga gledam drugič. Zame je najlepši. Žar umirajočega dne v ostenjih Vernarja in Tosca, triglavski svet v meglicah in samotni macesni v Velski kotlini čarajo občutek sanjskega sveta. Izgubljen si v tem svetu in svojih občutkih. Videti take gore, pomeni biti tudi sam delček njih.

Daleč je bil še Vogar, čeprav je bil sestop na Jezerc vprašanje časa. Od tu sem nameraval na planino Krstenice. Na skali sem opazil napis Krstenice. Odločil sem se za pot v smeri doline in lepa pastirska pot me je privedla na to planino.

Gozd dobiva skrivnostne podobe, da človeka zazebe, ko nenadoma zašumi veter v vejah. Ko se steza približa stenam, zaropotajo kamni. Visoko nad menoj bežijo gamsi.

Po zemljevidu moram še pred planino v Lazu zaviti v levo. Zdaj budno iščem to razpotje. Debeli vrh (2392 m) že riše svojo silhueto v večerno nebo, ko prihitim na razpotje. Nižje doli se kažejo planšarski stanovi planine V Lazu. Zdaj nimam časa, da se spustim k njim, čeprav imam v spominu studenec z izvrstno vodo.

Nadaljnja pot k planini Blatce teče skozi gorski gozd. V globinah gozda odpirajo skale svoje votline. Steza je zapeskana in trudne noge iščejo mehkejšo stopinjo. Šele nad planino Blatce se steza položi. Visoko nad dolino Suhe me pripelje na planino Hebad.

Ko prično rdeti vrhovi južnobohinjskih gora, stopim čez prag planinskega doma na Vogarju. Naslednji dan sem sestopal v dolino. Dolgo sem posedel pri spomeniku padlim nad Staro Fu-

žino. Megla je ležala nad jezerom in silila še daleč v bohinjsko kotlino. Betonski podstavek spomenika je vabil. Spominjam se, kako sem si pred leti po turi na Mont Blanc zaželel Vogarja. Tako kot takrat je tudi zdaj bila za menoj dolga tura. Razmišljal sem, v čem je čar dolgih narpornih vzponov. Že večkrat sem se vprašal sam ali v družbi, kaj nas je v takih razmerah vleklo v gore.

V takih svežih jutrih najdeš odgovor. Srce se je umirilo od prestanih naporov, jutranja svežina okrepila moči in pogled zdaj počiva na včerajšnjih potih. Prijetno dé zavest, kje si hodil, kaj si zmogel.

MOKER PES

Ciril Praček

Nič kaj vzpodbuden ni ta naslov za planinsko branje, v nadaljevanju pa boste spoznali, da je postal pereč tudi v planinstvu, v alpinizmu in turizmu nasploh.

Pri tem ne gre za zmerjanje, gre samo za povsem nedolžno primerjavo. Vržeš psa v vodo, priplava nazaj na breg, priteče prijazno mahaje z repom k tebi in se otrese tik ob tebi. Kaj češ, moker pes.

Sedeš v avtobus, nekadilec si, prisede sopotnik, prebere napis »Prepovedano kaditi«, si mirno prižge cigareto in ti puha svoj zasmrjeni blagoslov v obraz. Moker pes.

Stopiš na konec kače pod žičnico in čakaš v vrsti, pripelje navzdol padalec in se zrine daleč pred teboj v vrsto. Moker pes.

Do tu ni imel moker pes prav nič opravka z alpinizmom in planinstvom. Ker pa je ta pojav na splošno vse močnejši v naši družbi, bi bilo zelo krivično, če bi se izognil planinstva. Prav tu je našel idealne okoliščine za razvoj – kako naj rečem, da bo bolj objektivno zvenelo – za najbolj pretresljivo množičen razvoj.

Zgodilo se je letos trikrat. Vse dobre in slabe stvari se zgode vsaj trikrat. Odkrevsljal sem lepe zimske sobote proti neki naši planinski koči, na nekem sedlu, nekje na Gorenjskem.

To bi bilo seveda lahko prav tako tudi nekje na Štajerskem. Rekel sem si, zima je, cesta ni splužena, torej ne bo na cesti niti prahu niti avtobusov in v koči bodo ljudje. Tam ne bo tistih skuštranih glav, ko ne veš, ali gledaš v pragozd ali v bernardinca.

Čudovit je ta samotni vzpon. Kako prijeten bo počitek v samotni gorski koči. S tihim, prav nežnim veseljem sem garal kot mula v neskončni breg. Majhna lučka na hribčku mi je vlila poslednje moči v moje »nežno« razveseljevanje.

Kako bi rekel temu, kar je sledilo? Smola, katastrofa? Ne razumem okolja, sem starokopiten, ali kaj podobnega? Nekakšen bataljon ali pešpolk ali divizija je bil zbran okoli miz, med njimi tudi zelo vidni alpinisti, moji stari, dobri znanci. Vsi so lokali žgano vodo, vino ali kdo ve kaj, mirno, vdano so lokali, lokali in pridno ponavljali tisti znani gib z roko – od mize do grla.

Potem je zahreščal magnetofon in družba je iz mirne vdanosti kralju Alkohola prešla in prehajala v razne izbruhe vpitja in tuljenja. To je trajalo samo do petih zjutraj. Vsaka divizija se v bojih utruji. In tako se je tudi ta. Ob petih sem zaspal z njimi vred tudi jaz v ljubki mirni gorski koči, čeprav sem legel že ob osmih zvečer. Moker pes – v dokaj množični obliki – se je otesal ob me vso dolgo noč do belega dne.

Entropija stalno narašča, pravijo fiziki. Tvegam trditve, da družba mokrih psov tudi.

Ko sem prišel drugič v to ljubko gorsko kočico, nas je bilo v njej malo. Štirje »bernardinici« in nekaj smučarjev. »Bernardinici« so privlekli s seboj orjaški magnetofon, ki je spet utihnil šele ob petih zjutraj. V mirni gorski koči spet moker pes.

Le zakaj imam spalno vrečo? Zakaj ne bi šel spat kilometer stran od mirne gorske kočice pod smreko, kjer bi imel mir pred raznimi pešpolki, magnetofonci in tranzistorniki? Me bo moker pes našel tudi tam?

Kam ploveš slovenski alpinizem? Ni mi žal raznih »bernardincev«, če se bodo utopili v pijači, naj gredo k vragu s pijačo vred! Hudo pa mi je za tiste čudovite fante med njimi, ki so preplezali naše in tuje najtežje stene, ki se eno nedeljo utaplajo v alkoholu, drugo jih še pritegne stena. Pa jih kmalu ne bo več pritegnila. Ti fantje ne spadajo med »mokre pse«.

Ali se bodo še lahko odvadili take družčine?

PLANINSKI MUZEJ NA LJUBLJANSKI GRAD!

Evgen Lovšin

Marsikaj, kar bom pozneje omenil, sem imel v mislih, ko sem nedavno vzel pot pod noge na Ljubljanski grad. Bil je lep popoldan. Srce si potešiš, ko gledaš hišice, hiše in stolpnice. »In kakor ovije se val okrog skal ob Gradu se lije Ljubljana...« Najbližje se ponuja Cankarjev Rožnik in nekoliko odljudni Golovec, proti jugu Barje in Krim z mračnimi gozdovi, na desni so sončni Pogorjci in še naokrog Sorško polje in prijazno Posavje. Sredi ravnega polja prešerno stoji Prešernova Šmarna gora. Že me prevzame želja po belih vrhovih Kamniških Alp, v dalji Karavanke in še naprej Julijci s snežnikov naših sivim poglavarjem.

Napajal sem se z razgledi, o katerih pravi planinski pisec Josip Wester, da jim zlepa ne najdeš enakih.

Grajsko poslopje obnavljajo. Že dolgo je zaprt dohod k stolpu. Čeprav so napovedi o dogotovitvi zaradi občinske dostikrat suhe mošnje dolgoročne in črnoglede, pa le nisem videl samo s črno mrežo obdanih, vate strmečih oken, za katerimi so mučili italijanske karbonarje in jugoslovanske revolucionarje, temveč sem opazil že lepa, na oko ocenljiva in dogotovljena zidarska dela. Torej »eppur si muove« – le leze naprej – obnavljanje gradu!

A kar me je na poti po prelepem gozdu proti Grubarjevem prekopu prijetno presenetilo, so bili cestni stroji in nova široka cesta v graditvi. Ponekod tudi po 10 m v širino je iz Streliške ulice pogumno zarezana v severno in vzhodno stran grajskega hriba. Strojniki na cesti mi je dejal: »Če bo šlo vse po sreči, se boste čez dva meseca lahko vozili z rednim avtobusom na grad.« Naslednja leta pa bo Grad po gostoti obiskov v ljubljanskem okolišju na prvem mestu. Tega dolgega uvoda poglobitna misel pa je tista, ki mi na tem izletu ves čas ni dala miru: Planinski muzej spada samo na Grad! Planinski muzej na Grad! Naj nas čas ne prehiti, naj nam vlak ne uide!

Z naslovnim člankom smo bili v zadnjem Planinskem Vestniku obveščeni o izvršenem trilet-nem trdem delu pri zbiranju gradiva za planinski

muzej. Dr. Jože Pretnar je posvetil tej važni nalogi vse svoje moči. Trenutno mu preutrujeno srce ne pusti nadaljevati sistematičnega dela. Vendar zanimanje za zbiranje spominov naj ne mine! Pa naj zbirke pridejo v male društvene muzeje zunaj Ljubljane ali pa v centralni muzej! V njem zbrano gradivo bo shranjeno tako, da bo vedno razvidno, odkod izvira, kje je nastalo, komu je koristilo, kdo je zaslužen in podobno. Ljubljanska centrala naj bi imela sezname tudi tistega gradiva, ki je zunaj, kar naj bi se prvenstveno uporabljalo v študijske namene.

Tako bodo ne samo ljubljanska, temveč tudi vsa druga društva ohranila del svoje zgodovine, svoje tradicije in svojega spomina še poznim rodovom. Tako se bo pretakala planinska misel iz »veka v vek, iz rodu v rod« in čim poznejši rod, bo s tem večjim ponosom, vzpodbudo in ljubeznijo do domače zemlje hodil pot v novi čas.

Zlepa ne bo več priložnosti s takó primerno in ustrezno lokacijo za muzej, kakor je Grad. In če bi našo misel o muzeju na Gradu mogli nekoliko pozlatiti, bi ji morda bolj zanesljivo odprli grajska vrata.

PRVIČ MED SKALNATIMI VELIKANI

Tatjana Kordiš

pet pot na Triglav. Že tolikokrat opisana, že tolikokrat doživeta, pa vseeno vedno znova prevzame. Prevzame stalnega obiskovalca, ki so mu gore že postale nuja. Še vse drugače prevzame osemletkarja, ki je doslej kot mladi planinec pohajal le po nizkem, zaobljenem zasavskem hribovju.

Šest nas čaka na avtobus proti Gorenjski: štirje kratkohllačniki, ki tokrat ponosno ogledujejo nove pumparice, in dve »tršici«. Prvo vprašanje: »Bomo res videli kak slap? Še nikoli ga nisem videl.« Mladi mož, videl boš, videl. Pa ne samo slap.

Za nami sta že dvojčici Šmarna gora in Grmada. Na levi beže mimo nas Polhograjski Dolomiti, na desni se bliža zamegljena silhueta Storžiča. Od sopare gosti zrak ne privošč

našim očem paše po Kamniških Alpah. Fantje kar verjeti ne morejo, da tukaj Sava ni taka kava, kot so je vajeni doma. V Kranju jih zamika, da bi stopili v »Iskro« prosit za značke. Zbiranje značk je trenutno najbolj priljubljen konjiček takihle fantalinov. Toliko novega je že v mladih glavah, da mirno zamenjajo letališče v Lescah z Brnikom. Njihov pogled takoj nato pritegne markantni Babji zob in s prsti si kažejo Blejski grad. Stol se je skril za megleni zastor, rdeča barva opozarja, da smo na železarskih Jesenicah. Kam naj spravijo vse to, kar so videli med potjo. Prava sreča, da smo že v Majstrani in izstopimo. Odslej bomo počasneje nabirali vtise.

Ob triglavski Bistrici tovorijo naši hribolazci preobilne zaloge hrane, ki so jim jih skrbne mamice zložile v nahrbtnike in pri tem pozabile, koliko lahko njihovi hrbti sploh nesejo. »Navaditi se je treba!«, pravijo in mimogrede ugotovijo, da so tu konji drugače vpreženi kot pri njih doma. Stali so pod pravim pravcatim slapom. Njihovi neutrudni jeziki so utihnili ob pogledu na Peričnik, oči so se na široko zazrle v bobnečo vodno maso. To nama da vedeti, da so njihova srca morda prvič vztrepetala nad čudom narave.

Noč je že, ko nam prijazni triglavski župnik Aljaž vošči dober tek s stene prenapolnjene jedilnice svojega doma. Naši mladeniči so razburjeni ob pričakovanju prve noči na skupnem ležišču. Kot štirje svetilniki letajo okoli doma s prižganimi baterijami in na moč imenitna se jim zdi njihova razsvetljava. Nič ne pomaga najina avtoriteta; z njihovih ležišč je še dolgo slišati šušljanje in hihitanje. Počivajoči bodo pač morali potrpeti s prekipavajočimi mladimi dušami.

Ob pol štirih zadržujeva smeh pod odejo. Vsi štirje se zaskrbljeno ozirajo na najina pograda in ne vedo, ali naj naju pokličejo ali ne. Usmiliva se jih. Nato odidemo v meglo, ki nas spravi ob veličastije severne stene. Pri spomeniku padlim partizanom gornikom se odločimo za pot čez Prag. Kako s spoštovanjem so potem otipavali oprimke prvih nekaj metrov v skali. In kako previdno so se vzpenjali od klina do klina. Videti je bilo, da so začutili vso težo odgovornosti zase, ko so se prvič spoprijeli z vertikalo. Tako odraslo resni so bili njihovi obrazi, le od časa do časa jih je spreletel smehljaj ob pogledu na drobno cvetko, ki jim je kimala za dobro jutro.

Končno megle le razgrnejo svojo skrivnost. Severna triglavska stena jih spet utiša in prikuje nase njihov pogled. Bodo tudi njih ta in tej podobne slike vedno znova zablajale nazaj tja gor? Ko se jim je v luknji med meglami prvič prikazal ves obsijan vrh Triglava, si upam trditi, da so ga gledali z globokim spoštovanjem in njihovi občutki niso bili dosti drugačni od občutkov odraslih častilcev te svete gore Slovencev. Možato so odklonili vodo pri studencu in se odločili za počitek šele pri Staničevi koči. Sprehodili smo se z zemljevidom v rokah po okoliških vrhovih, potem pa pot pod noge proti cilju. Le toliko smo se ustavili na Reži, da smo

med šopki triglavske raže prisluhnili pravljici o Zlatorogu. V Domu na Kredarici jih ni bilo moč zadržati v sobi. Vleklo jih je na vrh in morali sva ubogati. Počasi drug za drugim, s klina na klin, so stopali in začudeno ogledovali rdeče brazgotine očaka Triglava, ki so mu jih zadale strele. Brrr, če bi zdajle začelo treskati! Pod nami se razkazuje ledenik v vsej svoji belini in na njem spremljamo drseče pike – naše vrhunske smučarje, ki trenirajo tu gori. Še naprej po podih nam drsi pogled tja do Staničeve koče in njenih kamnitih stražarjev. Fantje občudujejo junaštvo vseh tistih, ki so se prvi povzpeli sem gor, ko še ni bilo vsekanih stopinj in varne jeklene vrvi. Na vrhu smo, najvišje, kolikor se je mogoče vzdigniti v naši domovini. Ta občutek je edino, s čimer nas pogosti Triglav. Muhast je ta naš bog. Svoje kraljestvo je pripravljen razkazovati, kadar je on pri volji in ne kadar se preštevilnim obiskovalcem zazdi. Tudi za svoje najmlajše goste nima razumevanja. Pa nič. Še se vam bomo prišli pokloniti, in ni vrag, da vas bomo enkrat zalotili dobre volje, vaše veličanstvo.

Noge se nam pogrezajo v melišče, roke se hladijo s snegom. Še malo po skalci gor, po skalci dol in prej, kot kaže na kačipatih, smo na Planiki. »Hvala lepa za postrežbo!«, lahko tu rečejo le tuje govoreči gostje, naši fantje pa morajo sprejeti kapljico grenkega spoznanja, da domači jezik pri nas ni povsod spoštovan. Na Dolič grede se nam Julijci razkazujejo v vsej svoji razsežnosti. Dna je zelena Velo polje, ki na vse strani pošilja kvišku kamnite zublje gorskih velikanov. Oči se pasejo na razdaljah med njimi. Oskrbnica nam zaskrbljeno zaželi srečno pot nad prepadom. Megle, ki se kuhajo tam nekje v Trenti, nam le redko dovolijo pogled v globino doline Zadnjice. Toda izpostavljenost naše poti vseeno čutimo in prav previdno prestavljamo noge po navpični Kanjavčevi steni. Že večkrat sva hodili tod, a šele zdaj, ko sva gledali svoje varovance v tej navpičnosti, sva razumeli tiste, ki razširjajo o tej poti grozljive govorice. Ko na sedlu pod Vodnikovim vršcem vržemo nahrbtnike s sebe in se zazremo v Dolino sedmerih triglavskega jezera, fantje priznajo, kar so že prej pričali njihovi zeleni obrazi: Tesno jim je bilo pri srcu na tej zračni poti.

Smu na najsevernejši točki Triglavskega narodnega parka. Jezero pod Vršcem nas sprejme odeto v hermelin. V Rjavem jezeru se junačijo naši znanci in šklepetajo z zobmi v njegovih mrzli vodi. Mi se spravimo obedovat na oloček sredi Zelenega jezera. Potem si kopljemo noge v morju cvetja, opaja nas vonj klinčkov ob poti. Razjedene lašte pod Špičjem in obsežna melišča izpod Zelnaric nam pripovedujejo o uničujočem delovanju ledenikov, vode, mraza in toplote. Jezero v Ledvicah se blešči v soncu in ob njem nas sprejmejo prvi macesni, ki se od tod naprej vedno bolj množijo. Počitek si privoščimo šele, ko se zlekemo ob Dvojnem jezeru. V njegovih kot olje mirni gladini se zrcalijo smreke, nad nami ždi Tičarica, opazujemo vodne drsalce pri njihovem smučanju po vodi. Dež nas preganja po Lopučniški dolini mimo

Črnega jezera. Le za hip se ustavimo ob lepem košutniku tik poti, potem pa naglo po steni Komarče navzdol v Bohinj, kamor nas vabi daleč segajoče šumenje Savice. Komaj se usedemo v avtobus, že pocurlja iz oblakov. V Ljubljani se poslovimo drugače, kot se sicer poslovijo učenci in učitelji. Oči povedo, da so ti trije dnevi stkali med nas mrežico doživetja, tistega lepega, ki bogati človeške duše.

JANČE (794 m)

Jože Župančič

Janče, najvišji vrh med Ljubljano in Litijo v hribovju na desnem bregu reke Save, so med planinci izredno priljubljene. Dostopne so vse leto, tudi v zimskih mesecih. Zda je na temenu Janč, na višinski točki 794 metrov izredno lep planinski dom PD Litija. Tu dobiš postrežbo ob vsakem času in tudi prenočišče. Majhen napor je bogato poplačan z lepim razgledom na Zasavje, Gorenjsko in dolenske hribe.

Na Janče sem se povzpel prvič že kot ljubljanski dijak. Tedaj smo učiteljsčniki radi hodili na izlete na Šmarno goro, na Sveto Katarino – danes Topol, in druge bližnje hribe v ljubljanski okolici, na primer, kadar so zorele češnje, na Orle. Zamikale so nas tudi Janče, kamor smo se popeljali z vlakom do železniške postaje Laze. Od tam je do vrha Janč le dve uri hoda. Današnji izletnik se zapodi proti Jančam na železniški postaji Jevnica, ki so jo zgradili med obema vojnoma.

Kdor pa ima motorizirano vozilo, se bo pripeljal na vrh Janč prav iz sredine Ljubljane ali Litije. Uporabil bo cesto Ljubljana–Sostro–Pečarjev klanec, ki povezuje ljubljansko kotlino z odročno in samotno dolino Besnico. Na gornjem koncu Besniške doline se odcepi cesta na levo, proti severu. Od tam imaš še dobre štiri kilometre skozi vas Gabrje in mimo nove šole, zgrajene pred leti. Ta stoji v hosti med Gabrjem in glavnim naseljem Jančami.

Litijani pa uporabljajo cesto skozi Podsitarjevec ali Šmartno, po Zavrstniški dolini in dolini Reke preko Trebeljevega.

Zda, ko zaradi turizma in smotrnega gozdnega gospodarstva urejajo še druga pota in ceste v pogorju na desnem bregu reke Save, je možen tudi dostop od križišča v Stangarskih poljanah: skozi Stango in Tuji grm na vrh Janč. Pa še nisem našel vseh dostopov. Možen je tudi dovoz iz Kresnic.

Ob stoletnici zgodovinskega dogodka, napada janških kmetov na izzivalne nemške turnarje dne 23. maja 1869. – Iz spomnikov, zapiskov in pripovedovanj... Op. pisca.

V planinsko življenje našega Zasavja sem se vključil kmalu po prvi svetovni vojni, ko sem nastopil službo v Litiji. Tedaj smo bili še mladi, polni zdravja in podjetnosti.

Že na prvem občem zboru sem postal tajnik litijske podružnice SPD. Predsednik je bil navdušen planinec in prijatelj narave Ferdo Tomazin iz Smartna. Ker je vse povsod hvalil mater naravo, se ga je prijelo tudi tako ime Ferdo Tomazin-Mati Narava. Stalno smo prirejali skupne izlete v zasavske hribe, na Cicelj, k Sv. Miklavžu, na Slivno na Vačami. Na Sveti gori (849 m) smo začeli graditi prvo zasilno planinsko kočo, pozneje še dve drugi. Na Sveti planini nad Trbovljami, danes Partizanski vrh, smo prirejali prve smučarske tečaje, ki jih je vodil litijski rojak in turistični pisatelj Rudolf Badjura. Tudi na Mrzlico, na knapovski Triglav smo čestokrat odšli. Radi smo obiskovali Javorje nad Bogenšperkom in Polšniške Dolomite, kjer je najbolj privlačna skalovita gora Ostrož z izredno lepim razgledom. Ferdo Tomazin je povsod pripravil skupno kosilo, svoj značilni planinski guljaž. Tudi na Felič vrhu nam ga je skuhal.

Janče so bile tedaj na nekaki »črni« listi. Takrat je služboval tam župnik Dobnikar, zelo strog mož. Ta ni dovolil, da bi bila v njegovi fari gostilna, imel jo je za gnezdo nemorale v župniji. Janče pa so nas le primikale in privabljele. Z veliko »diplomacijo« smo si uredili v zasebni hiši prijaznega janskega domačina Galeta zasilno zavetišče in skromno gostišče, kjer so ti skuhal skodelico čaja ali ti postregli z domačim prigrizkom. To je bil prvi začetek organiziranega izletništva in turizma na Jančah, ki imajo danes lep planinski dom. Letos poteka deset let, odkar so ga dogradili. Vsako leto obišče Janče kakih 8000 izletnikov. Večkrat na leto prihajajo na Janče tudi množični izleti zveze borcev in drugih organizacij, ki obujajo spomine na NOB. Posamezne skupine štejejo tudi okrog tisoč izletnikov. Prometa torej dovolj!

Janče z vsem okoliškim ozemljem so bile med osvobodilno vojno varno partizansko zavetišče. Tu so se zbirali in zadrževali prvi partizani. Na Jančah je prišlo do velike bitke maja 1942, trajala je več dni, od 20. do 23. maja 1942. Tedaj se je pomikala z Dolenjskega II. grupa odredov preko meje v bližini Litije in čez Janče. Pri Jevnici so nameravali borci komandanta Staneta prebroditi reko Savo in se prebiti na Štajersko. Po so jih na Jančah iznenadili in obkolili številni Nemci. Prišlo je do ostrih borb in so v teh spopadih potegnili Nemci krajši konec. Partizani so se rešili iz obroča brez večjih izgub.

Zgodovina Janč in okolice je prepolna najrazličnejših dogodkov, ki zdaj, žal, tanejo v pozabo. Mlajši rod jih ne pozna več. Čeprav smo o teh in drugih dogodkih, ki so jih preživeli Jančarji in drugi okoličani, že večkrat pisali, jih številni izletniki in obiskovalci Janč ne poznajo. Planinski dom Janče bi moral imeti v svoji knjižnici kroniko o vseh teh dogodkih, da bi jih turisti, ki prežive kak dan ali večer v domu, prebirali in spoznali, kaj vse je doživljalo naše Zasavje z Jančami v zadnjem stoletju. To je

gotovo lepa in pohvale vredna naloga, če jo bo upravni odbor agilnega planinskega društva izpeljal. Storili bodo s tem mnogo tudi za idejno razgledanost svojih članov in obiskovalcev. Saj vemo, da vpogled v pretekle čase približa pokrajino in njene prebivalce, da se nam še bolj prikupi.

Vsekakor bo treba seznaniti obiskovalce Janč s pomembnimi zgodovinskimi dogodki, ki so se odigrali v naši Sloveniji pred sto leti. Tedaj so se naši predniki borili za idejo zedinjene Slovenije, za splošne narodne pravice v šolah in uradih.

V to narodno gibanje so se vključili vsi sloji prebujajočega se slovenskega naroda, ki je bil tisti čas v krempljih nemške vladavine.

V pomoč boju za zedinjeno Slovenijo so prirejali po vsem slovenskem ozemlju narodne tabore, kjer so narodni prvaki seznanjali svoje sonarodnjake z našimi splošnimi narodnostnimi zahtevami. Kmečki živeli se je na teh zborovanjih narodnostno kalil in se utrjeval. Dokaz za to je bil napad preprostih janskih kmetov na izvalne nemškutarske telovadce »turnarje«. Teden dni po velikem narodnem taboru v Vižmarjih pri Ljubljani so priredili turnarji izlet na Janče. Ljubljanski nemškutarji bi bili s pohodom na Janče radi malce zabrisali veličasten vtis vižmarskega tabora dne 17. maja 1869, ki je zvalil k manifestaciji 30 000 zborovalcev.

Nemško glasilo, ljubljanski »Tagblatt«, je pred izletom objavil vrsto časopisnih pozivov pod naslovom »Auf nach Jantsche! Domačinom se je zataknilo, da si v času, ko se zbirajo Slovenci na svoji zemlji in terjajo zedinjeno Slovenijo, upajo vdreti turnarji v njihovo zavedno zasavsko hribovsko vas. V dolino so prihajali glasovi, da bodo janski in okoliški fantje in moške – pomagale pa jim bodo tudi žene in dekleta – pognali vsiljivce v dolino. Tudi vodstvo slovenske stranke in ljubljanskega Sokola je svarilo ljubljanske turnarje, naj ne pridejo na Janče, tam bi jo utegnili skupiti...

Pa se je tako tudi zgodilo! Predzadnji majsko nedeljo je krenila po ljubljanskih ulicah četa nemškutarskih turnarjev z vojaško godbo na čelu na ljubljansko železniško postajo. Odpekljali so se nato do postaje Laze, nato so krenili v hrib. Čim so dospeli na vrh Janč, so se utaborili in zabodli nemško frankfurtsko zastavo v zemljo, da je izzivalno plapolala v lepem majskem jutru na vrhu Janč. Turnarji so – (oboroženi z revolverji) – vabili domačine, naj prisedejo k njim in se okrepčajo z jedačo in pijačo. Tedaj pa je val ljudske nejevolje prekipel. Domačini so navalili na vsiljive izletnike, jim vzeli nemški prapor in jih pognali v beg.

Med bežečimi so bili načelnik turnarjev, znani muzealec in narodni odpadnik dr. Karel Dežmon (pozneje Deschmann), turnarski praporščak Dornig in še kdo od takih. Vseh je bilo kakih 70. Medtem ko se s hribovski fantje ruvali z vsiljivci, so vrlo domača dekleta izpulila iz zemlje tujo zastavo frankfurtsko in jo odnesle v skrivališče v bližnjo hosto. Skrile so jo v vrh goste smreke.

Prav tedaj je bila v Vevčah veselica tamkajšnjih papirničarjev in nemške gospode iz Ljubljane.

Navzočih je bilo tudi precej avstrijskih oficirjev iz Ljubljane. Čim se je razvedelo, da so Jančarji pognali turnarje v beg, je prišlo v Vevčah do nasilja proti domačinom. Dva so celo ubili, več pa ranili. Pozneje so po Jančah in okoliških vaseh žandarji polovili več »upornikov«. Postavili so jih pred sodišče in trdo kaznovali z najstrožjimi zapori. Vlada je poslala na Janče celo kazensko ekspedicijo, ki je iskala zaplenjeno frankfurcarico. Niso je našli. Domačini so bili složni pri vseh preiskavah, zasliševanjih in mučenjih. Trden, uporen gorski živelj!

Janče so postale mahoma slavne po vsej Avstriji in deloma celo po Evropi. Zavedne kmete je branil v mariborskem Slovenskem narodu sam Fran Levstik, ki je pošiljal tja iz Ljubljane dnevno svoje dopise. O Jančah so govorili tudi v kranjskem deželnem zboru in v parlamentu na Dunaju. Ves svet se je smejal izzivalnim turnarjem,

ki so jih pognali v beg preprosti slovenski kmetje. Tedanji kranjski deželni glavar predsednik Conrad pl. Eybesfeld je izdal dne 29. V. 1869 oklic prebivalcem v okolici Ljubljane in v litijskem okraju. (Litija je bila tedaj sedež okrajnega glavarstva. Janče so bile na skrajnem zapadu tega okraja.) Deželni predsednik je rotil v svojem oklicu: »Zaupajte cesarski vladi!« Branil pa je tudi turnarje: »K vam so prišli brez hude misli, z najmirnejšim namenom, da se med sabo razveselijo.« Obenem pa je zapretil vsem, ki so napadli turnarje: »Krivci pa bodo za vse odgovor dajali!«. Ozračje je bilo zaradi Janč v vsej monarhiji tako napeto in razburkano, da je moral deželni predsednik na Dunaj, kjer je vladi osebno poročal o dogodkih in ukrepih. Vse to dokazuje, da je majhna zasavska hribovska vas povzročila vladi hud glavobol... Prav je, da se spomnimo Janč ob tej pomembni stoletnici.

ZAKAJ PIŠEM

Na to vprašanje je odgovarjal univ. prof. dr. Pierre Mazeaud, 40-letni francoski alpinist in politik, v Bad Bollu, kjer prireja DAV alpinistične simpozije že nekaj let. Tudi lani so se tu zbrali Nemci, Avstriji in Francozi, predvsem ekstremni alpinisti, himalaisti, zastopniki planinskih založb, uredniki in pisci. Mazeaud, avtor knjige, ki je zadnja leta gotovo najzanimivejša alpinistična izpoved, je v Bad Bollu dejal med drugim: »Sentimentalne planinske literature je zadosti. Sodim, da mora biti prva zapoved za planinskega pisca odkritosrčnost. V gorah nas je strah, često jih preklinjamo, plezamo pa težke smeri zaradi veljave, zaradi slave, če že ne neposredno pred publiko in prijatelji, pa gotovo sami pred seboj.« Ostali diskutanti niso o planinski literaturi povedali nič novega. Razgovor je zajemal čas preteklih 80 let.

Drugi del Bad Bolla je polekel pod vtisom dveh ekspedicijskih filmov: francoskega Jannuja in nemškega Nanga-Parbata 1968, ki je povezan z imenom dr. Herrligkofferja. Čudno bi bilo, če ne bi slednjega zagnili z že znanimi očitki: Da je bil »naskočni« tabor prenizek, da vodja ni bil kos odnosu med udeleženci, da je zaradi štednje od njih preveč zahteval in je odprava zato »zakuhala«, da je vzel s seboj mladega dekleta, ki v ekspedicijo še toliko ni spadala – kot Pilat v vero itd. Herrligkoffer se je branil: Pri vseh ekspedicijah je prišlo do razprtij, ki pa jih ni vredno resno jemati. Vodja da ima velike skrbi, kako bo zbral vsaj 170 000 DM gotovine in za prav toliko opreme in brašna. Organizacija, delo z oblastmi da vzame vodji štiri petine časa. Izbira moštva je lahko zelo skrbna, testi in treningi natančni, vendar ni mogoče jamčiti, kako se bodo mošče držali v himalajski atmosferi v tankem zraku, mrazu, samoti, nevarnostih pri tveganju, ki je pri vsaki ekspediciji nujno. Vsaka ekspedicija pa prinaša izkušnje, je končal vodja nemških ekspedicij. Na koncu ni bilo jasno, kdo ima prav: Ali on, ki trdi, da za Nanga Parbat niso potrebni kisikovi aparati, ali zdravnik dr. Winkler, ki pravi, da brez njih ne gre. Ali je naskočni tabor 1000 metrov pod vrhom nesmisel, kakor je trdil eden od članov odprave, ali pa je imel prav vodja, ki meni, da taka višinska razlika za zadnji napor ni prevelika?

Vprašanja so ostala odprta, dr. Herrligkoffer pa je v brk vsemu temu napovedal novo odpravo čez Rupal na Nanga Parbat, dalje na Everest, Antarktiko in severni tečaj. Sodeč po tem, bo še dolgo ostal »najboljši berač v Nemčiji«, kakor ga imenujejo uradni krogi.

DRUŠTVENE NOVICE

PLANINSKI DOM NA BLEŠČEČI PLANINI

V nedeljo, dne 1. junija letos je bilo na Koroškem, na imenitni Bleščeči planini nad Arihovo pečjo nadvse živahno. Morda še nikoli na tej samotni planini ni bilo zbranih toliko planincev in ljubiteljev narave kot prav tedaj, ko so odprli prvo slovensko planinsko kočo v zamejstvu. To pa je tudi obenem prva kočica, katere gospodarji so koroški planinci, ki imajo svoj sedež v Celovcu.

Zares, slovesno je bilo, saj je bilo zbranih več kot 250 domačinov, gostov iz Slovenije, predstavnikov oblasti s Koroške in z naše strani pa drugih obiskovalcev. Ob otvoritvi sta govorila predsednik celovškega planinskega društva Ljubo Urbajs in podpredsednik tega društva, ki ima pod svojim okriljem zbranih okoli 150 planincev, Korošcev, inženir Danilo Kupper. Oba ta dva marljiva koroška planinca sta poudarila, kolik je pravzaprav pomen te kočice za koroške planince pa tudi za vso planinsko družino treh dežel.

...V gorah ni razlik. V gorah so samo ljubitelji planin, vsega lepega, v gorah je doma prijateljstvo, sožitje. Tu ni prostora za nikakršno podžiganje k nestrpnosti, k sovraštvu. Tu smo vsi enaki. In če je to res, potem je tu, v teh prelepih planinah prostora dovolj za vse... To je bila osrednja misel, ki so jo govorniki ponavljali. To je bila tudi glavna misel, ki je bila vpletena v govor našega predsednika dr. Mihe Potočnika. Poudaril je še, da smo na tej otvoritvi bili pravzaprav priča izrednemu naključju – zbrani so bili planinci s Koroške, Slovenije, Trsta, Gorice, se pravi, planinci od vsepovsod, kjer so še Slovenci, in kjer še vedno tli želja in veselje, srečati se v gorah s prijateljem, z nancem, sonarodnjakom s te ali one strani meje.

Pa tudi peli so ob tej priložnosti. Peli lepo, z občutkom,

tako kot to znajo le Korošci. Prisluhnili smo njihovi pesmi, prisluhnili z vso zavzetostjo. In slišali smo, da je v besedi ter melodiji bilo mnogo takega, na kar pri nas doma radi že pozabljamo; bilo je mnogo zanosu, mnogo neizrečene ljubezni do teh gora, do teh planjav z zelenimi jezerci, brhkkih rdeče pokritih hišic, mnogo je bilo v tem eteričnem vzdušju ljubezni do njihove domovine – do Koroške...

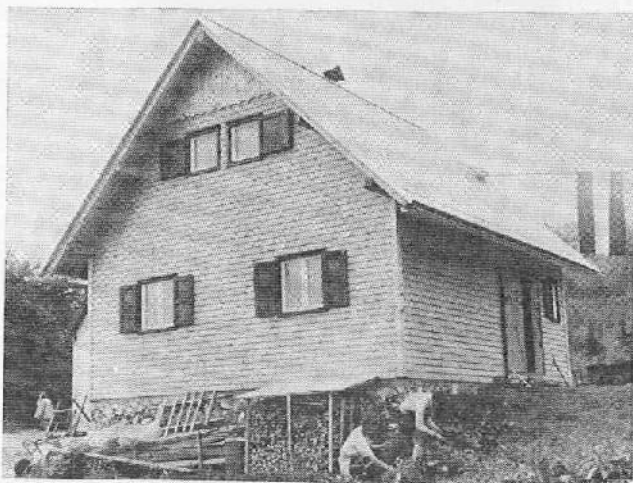
Kočo nad Arihovo pečjo, kjer je med vojno padlo sedem rodoljubov, so postavili koroški planinci sami, pomagali pa so jim planinci iz Slovenije. Po svojem videzu je sicer skromna, stoji pa na izredno mikavnem kraju, na travnati planini, ki jo obkrožajo gozdovi, v ozadju na zahodni strani pa štrli v nebo turškemu pokrivalu podoben vrh – Turška glava. Ta planinski dom je na višini 1060 metrov in je razmeroma lahko dostopen. Z avtomobilom iz Ledenic do zaselka Kobanje drži lepa, sicer ozka a asfaltirana pot. Pri gostilni »Pri turški glavi«, napis je seveda v nemščini, lahko pustimo avtomobil in se okrepcamo, gospodinja nas bo lepo slovensko pozdravila in nam postregla z dobrim domačim žga-

njem in prijazno besedo. Potem pa ni več kot slabo uro hoda do Bleščeče planine.

Prostora v njem ni veliko. Za petindvajset planincev ležišč in za nekaj več sedišč v jedilnici. Vse je treba prinesiti s seboj. Na to ni treba pozabiti že doma. In če se bomo odločili za tak izlet ob pravem času, se reče, da tedaj, ko cveto recimo zlata jabolka, potem jih bomo na Bleščeči planini okoli kočice videli kot nikjer drugod.

Ko prisopihaš do kočice, malo je vendarle treba sape, se nehoje vprašati, zakaj so se celovški planinci odločili za ta kraj. Odgovor boš zlahka dobil: Zato, ker je od tu prekrasen razgled: pred teboj je velik del Koroške, pa tudi dostop je razmeroma nezahteven ter je zato ta ploščad nad strmo Arihovo pečjo, pod katero je med vojno padlo sedem partizanov, kar pravšna za prijeten nedeljski izlet. Drugi razlog pa je morda tehtnejši: Kočica je izhodiščna in končna postojanka za planince, ki so se namenili, na primer, na Kepo. Izhodiščna za tiste, ki začnejo pot s Koroške, končna pa za tiste ki so z Dovjega na naši strani odšli v ta del Karavank in se spustili na koroško stran do nemške planinske postojanke Bertahütte in so od tam odšli do nekako poldrugo uro oddaljene slovenske kočice nad Arihovo pečjo.

Poleg vsega pa je ta kočica tudi važen člen v vrsti planinskih po-

Slovenska kočica na Bleščeči planini

Foto M. Krišelj

stojank v Karavankah, saj vemo, da jih je tod še vedno premalo, kar se bo prav gotovo čutilo v bližnji prihodnosti, ko bo morda urejeno in sproščeno gibanje v obmejnem pasu na področju Kepe. Želeti bi bilo, da bi se to čimprej zgodilo, saj bi se tako mnogo planincev preusmerilo v ta del Karavank, ki so zdaj prav zaradi neurejenega gibanja v obmejnem pasu – vsaj z naše strani – praktično nedostopne.

Marijan Krišelj

20-LETNICA PD NOVA GORICA

Proslava se je začela 1. junija t. l. ob 10.30 v vrtači za kočo na Trstelju. Vrtača je bila praznično urejena, za oder pa so uporabili skalni krn nad vrtačo. Slavnostni govor je imel nekdanji predsednik sodnik tov. Hvala, ki je povezoval primorsko planinstvo z eksistenco primorskega ljudstva in označil uspehe PD Nova Gorica na planinskih področjih, na katerih je razvilo svojo dejavnost. Zelo je poudaril staro zamisel planinske kočice

pri Krnskem jezeru, ki se vedno znova odrija. Zbor, ki se ga je udeležilo kakih 150 planincev, so pozdravili SPD Gorica, ki je po razmejitvi dala pobudo za novo PD, dalje PD Vipava, PD Sežana, PD Koper, PD Ajdovščina in zastopnik PZS T. Orel. Vmes so položili vence na ploščo v spomin partizanov Stenke in Ivana Bučerja.

Sledila je akademija z glasbenimi in pevskimi točkami, nato pa družabni del prireditve. Iz spominske besede in iz razgovorov z novogoriškimi planinci posnemamo naslednja mnenja in stališča:

Vprašanje doma pri Krnskem jezeru naj PZS energičneje rešuje. Če ga naša visokogorska mreža planinskih domov ne rabi, naj se to enkrat za vselej paze, da odlaganje ne bo vplivalo na delovno moralo društva.

PZS naj pri pripravi načrta za mrežo planinskih domov upošteva tudi svet okoli Krna. Na poti med Lepeno in Komno ni nobene kočice, čeprav so tu okoli po izjavi najboljših smučarskih strokovnjakov naši najboljši teren. Postojanka bi se morala

vkjučiti v turistično izgradnjo Gornjega Posočja. Za to izgradnjo pa niso pomembne samo lažje pristopne dolinske kočice, o katerih se razpravlja.

Nima smisla krepiti mrežo planinskih domov tam, kjer sta na razdalji tri četrt ure dve razmerna veliki postojanki.

OB JUBILEJU OSKRBNIKA POGAČNIKOVEGA DOMA POZDRAV IN NEMČIJE

Obiskovalci Pogačnikovega doma, ki se panosno razgleduje z robu Podov na Trento in njene gore, dobro poznajo dolgoletnega oskrbnika Poljanca, nekdanjega skalaša ali skalarja. Poznajo ga domači in tuji planinci kot človeka, ki je s srcem pri stvari, ki razume planinstvo in vse tiste motive, ki ženó v hribe mlado in staro. Ker vse to čuti in razume, se to pozna pri vsem njegovem oskrbniškem delu. Oskrbnik Pavel Poljanec praznuje visok jubilej, 15 let je oskrbnik, star pa je 74 let. Prva sta se ga spomnila Hannelore in dr. Rüdiger Uhse, ki sta naša redna gosta v Trenti in na Pogačnikovem domu. Pred leti smo v izveščku dvakrat objavili toplo pisane članke o njihovih počitniških vzponih (prvič urednik, drugič dr. J. Prešern), danes bi radi volje objavili panegirik planinskemu oskrbniku, katerega del naklajenosti odpade tudi na naš planinski svet, na naša ljudi sploh. Zasadil stiske s prostorom prinašamo samo izvleček. Op. ured.

Zgodi se, da smo gostje imenitne hiše z najlepšo lego, z največjo udobnostjo, pa se ne počutimo dobro, ne moremo uživati, kar se navidez tako vabljivo ponuja. Zakaj neki? Vse je pri roki, udobje pa nas ne ogreje, mrazi nas kljub dragi ogrevalni napravi, ki neslišno funkcionira. V hiši ni tistega, česar ni mogoče kupiti niti napraviti: dobrega duha! Ta šele ustvarja vzdušje, ta hišo oživlja in jo dela domačo. Domačnost, to je več kot tople sobe, več kot vino na mizi, kot zaupljiva svetloba in mehke blazine.

Tak dobri duh je zelo »zemeljski«, je visoke, vitke postave, bistrih, dobrodušnih oči, ima goste sive lase in žilave roke. 15 let še skrbi 74-letni Pavel Poljanec za blagor številnih gostov Pogačnikovega doma.

Levo ing. D. Kupper
desno L. Urbajs
Foto M. Krišelj

Oskrbnik — ne. Več: hišni oče. Ni najemnik ali upravnik, ki gre na kočjo zaradi dobička. Nikoli ne misli nase in na svojo korist. Nesebičen, poln mladostnega idealizma stoji na svojem mestu kljub visoki starosti.

Če prijazno sonce obseva tisti gorski svet, če se v dolini svetlika srebrni trak Soče, Razor, Planja in Stenar pa vabijo kot bleščeče trdnjave, bi ta ali oni utegnil reči: »Tako bi moral človek bivati — ta tu se ima lepo.« Bi zamenjali z njim? Bi pozno v noč delali obračune, dajali naročila za nabavo blaga, ki naj ga morda vedno zadosti prinese sem gor? Bi vas res skrbelo, bi šli iskat planinca, ki se ni vrnil iz napovedane ture, bi vstajali ponoči in kuhali čaj in delili odeje, bi svarili preveč zagnane in priganjali plašljivce? Bi radi doživljali, visoko gori v srcu gora, viharje in megle, blisk in grom, hudo uro? Bi našli pri stiski s prostorom ležišča za vse, ki jih je zdela Irda pot, bi se pobrigali za tiste, ki zbole, bi znali svetovati plezalcem? Bi se vam pri stotih gostih še bliskala kuhinja in izba v snagi in redu? Bi znali tolažiti potrte, se veselili z veselimi in se pri 70 letih odpovedati vsakemu dolinskemu komfortu?

Mislím, da bi marsikdo že po nekaj dneh kapituliral. Tista »gorska romantika« ima svoje zelo realistične strani. O njej Pavel Poljanec nikoli ne govori. Njegove dolžnosti so mu same po sebi umevne, prav tako pa njegovi ženi Eli.

Pred sedmimi leti sva prišla prvič z možem iz Trente tja gor. Odtlej prihajava vsako leto, vselej po drugi poti, vselej z enakim hrepenenjem. Že davno sva bila na vseh vrhah teh okoli, na marsikaterem po večkrat, vsi ti srečni dnevi v gorah pa so se začeli in končali v domačnosti Pogačnikovega doma. Veva, da je tam hišni oče Pavel Poljanec in da ga vodi z zanesljivo in ljubeznivo natančnostjo, lahko bi rekla, da ga »vlada«, saj se mu suvereno posreči narediti tudi tisto, česar velika politika ne more: Do slehernega v veliki mednarodni družini tega planinskega doma je pravičen. Tu ni nacionalnih problemov. Slovenci, Hrvatje, Italijani, An-

gleži, Čehi, Nizozemci, Švicarji, Avstrijci in Nemci sedé skupaj v veselem omizju. Duh te hiše združuje in odpira srca, čeprav usta govoré različne jezike. Njegove bogate planinske izkušnje so vsem obiskovalcem v pomoč. Nobeden ne odhaja brez nasveta. Pohleven obiskovalec koč je Poljancu prav toliko pri srcu kot najboljši plezalec, samo da je pošten v Kugyjevem smislu. Oče tega doma ima bistré oči, naglo odkrije nečimrnost in bahaštvo. Neizprosno se drži planinskih pravil. Ne ustraši se tistih, ki »kradejo žige«, tudi ponoči bi šel za njimi na Razor, slabo opremljenih planincev ne pusti na Škrlatico, če pa kdo lahko miselno povzroči reševalno akcijo, ga »spove« v kuhinji — med štirimi očmi.

To kuhinjo bi mu zavidala marsikatera gospodinja. Eliná kuhinja je zgled snage in reda. Tu ni govora o enolični prehrani. Tudi petšilja tu v višini 2000 m, v kameniti puščavi Kriških Podov, nikoli ne zmanjka.

Zvečer se slovesno prižge petrolejka, na vseh mizah so sveži prti in vojice rušja, v hladnih dneh pa ogenj v kmečki peči, kakor doma.

Ko vse že spi in sanja o novih vzponih, hišni oče še bedi. Kontrolira čevlje, umivalnike, zapira oknice, pogleda za mulo in dela obračun. Oblaki in zvezde, gore, zagnjene v noč bde z njim. Vse je tiho, ko gre zadnjič okoli doma.

Koliko spominov, če pomislim na Pogačnikov dom! Dnevi z vročim julijskim soncem, dnevi snežnih metežev in megla, tesnobno upanje, vriskajoče ure na vrhéh, razburljive ure iskanja in dolge noči, v katerih smo slavili snidenja in slovesa.

Ko to pišem, hodim v mislih po znanih potih. Vidim koč. »Pričakoval sem vaju,« bo rekel in »soba štiri«. Potem bo kakor vedno, težko bo iti stran. Mahala bova, dokler bova videla koč »na svidenje — drugo leto«. Naj bo jubilejno leto našega »očeta« polno veselja in sonca! Od srca se mu zahvaliva za vedno enako gostoljubnost in mu želiva še mnogo dobrih, zdravih let.

Hannelore in
dr. Rüdiger Uhse

ŠE O PLANINSKI MLADINI V KRANJU

Letos smo med kranjsko planinsko mladino obnovili tekmovalno v različnih dejavnostih in ga zopet imenovali »Mladina in gore«. Začeli smo že v začetku šolskega leta. Pregledali smo lansko delo in se odločili za nekaj korektur in dopolnil. K devetim planinskim sekcijam, ki delajo v osnovnih šolah, smo pritegnili še deseto, osemletko Senčur pri Kranju.

Vrstila so se predavanja z barvnimi diapozitivi, sestanki osnovnih planinskih šol, izleti, pohodi, pridobivanje novih članov, v naših časopisih smo brali članke pionirjev-planincev, propagandne omarice so menjavale svojo vsebino, pred večjimi prazniki smo kurili kresove na naših vrhovih, odhajali smo na orientacijska tekmovanja, sprejemali in spremljali smo šlafete, pripravljali kulturne programe ter oddali na Pohod bratstva in enotnosti v Črno goro.

Ker pa je letošnje leto še posebej označeno s pomembnimi obletnicami, med katerimi je vstala tudi 70-letnica našega planinskega društva, smo sklenili, da se bomo v posebni prireditvi spomnili tudi teh naših mejnikov.

Pripravili smo gradivo iz zgodovine PD Kranj, iz življenja njegovih odsekov in osvobodilnega boja na Gorenjskem. Na vseh desetih šolah so se planinci učili pripravljeno snov in potem odgovarjali na vprašanja 17. maja v kinu Center.

Po prireditvi so vsi nastopajoči odšli s svojimi pedagogi v osnovno šolo France Prešeren. Zastopnik Planinske zveze Slovenije prof. Tine Orel, ki nas je ta dan obiskal, je podelil pismena priznanja planinskim sekcijam, ki že vrsto let širijo planinsko misel med mladino. Pohvale je potrdila letošnja skupščina PZS. V spomin na današnjo prireditev pa so vsi prejeli še planinske značke. Dan je bil slovesen. Ob čaju je stekel planinski pogovor. 17. maj nam bo še nekaj časa ostal v najlepšem spominu.

Planinski zvezi se za vsa priznanja iskreno zahvaljujemo. Dali ste nam vzpodbudo, da z delom nadaljujemo.

Marija Brudar

Mladi planinci na sandžaški transverzali

Mladi planinci Jugoslavije so letošnji praznik mladosti slavili z otvoritvijo nove transverzale od Prijepolja preko Sandžaka do Žabljaka pod Durmitorjem. Predsednik Planinske zveze Jugoslavije dr. Marijan Breclj in drugi organizatorji so ob tej priložnosti poudarjali pomen srečevanja mladih ljubiteljev planin vseh naših narodnosti, kar naj bi omogočila ta transverzala. Transverzala je imenovana po našem najmlajšem narodnem heroju, komandirju bombašev slave druge proleterske Baške Buhi, ki je po treh letih hrabrega bojevanja junaško padel v svojem 17. letu. Že samo to daje tej transverzali poseben pomen in jo po vsej pravici imenujejo »mladinska«. Za transverzalo bratstva in enotnosti pa je pomembno, da je speljana preko Sandžaka na tromeji med Srbijo, Bosno in Črno goro.

Letošnjega slovesnega otvoritvenega pohoda se je udeležilo okroglo 500 mladih planincev iz vseh naših republik, iz Slovenije 48. V primerjavi z našo transverzalo tam ni toliko vzponov, je mnogo krajša in na prvi pogled niti zanimiva. Mnoge izrazite posebnosti pa jo odlikujejo tako, da vsakdo lahko najde svoje zadovoljstvo. Od skupno 150 km (tam dolžina ni označena v urah!) je bilo ob letošnji otvoritveni slovesnosti prehojenih okroglo 62 km in sicer od Prijepolja ob Limu (443 m) preko rahlo valovite planote v višini okrog 1200–1300 m do nižine v Plevlju v Črni gori. Privlačnost tega prvega dela z okroglo 12 ur hoje (za dva počitniška dneva) je v lagodnem sprehajanju preko planjav v svežem višinskem zraku, mimo skromnih naselij s prijaznimi ljudmi in dolin z mnogim, nam manj znanim rastlinstvom. Drugi del pa bo še pestrejši. Začenja se namreč v gozdovju proti 2238 m visoki Ljubišnji, se znova spusti v romantični kanjon Tare ter zapet vzpenja v objem romantičnega Durmitorja z njegovimi slikovitimi jezeri z zaključkom v Žabljaku.

Naša letošnja »ekspedicija« v organizaciji mladinskega odseka PZS je izrabila priložnost za daljše potovanje po teh lepih

južnih krajih. To je treba reči zlasti za kanjon Morače in sploh za potovanje iz Kolašina do Titograda. Pot je vodila skozi Banjaluko, Jajce in Sarajevo, kjer smo si postavili šotore. Naslednji dan pa smo preko visoke planote Romanije vozili proti Goraždu, ob romantični Drini na Višegrad z zgodovinskim Andričevim mostom in od tam ob Limu do Prijepolja. Tretji večer smo si privoščili prenočišče ob pogledu na ponosni Durmitor iz Žabljaka, končni cilj transverzale, ki smo ga pač takrat dosegli le z avtobusom. Toda večina naših udeležencev je izjavljala: »Še bomo šli.«

Verjetno pa je ta želja »še bomo šli« močno združena z mnogimi

lepimi vtisi prijetnega in nepozabnega potovanja ob Vrbasu, Drini in Morači ter ob edinstvenem pogledu na Boko iz Petrove gore in dobesedno izzivajočega južnega Jadrana, ki se je prav v tistih dneh prebujal v novo sezono. Le žal, da smo morali »lačni mimo kruha«, kot je nekdo dejal, ko smo z brzino preko 100 kilometrov na uro ves peti, žal, zadnji dan drveli ob jadranski obali. V dvanajstih urah (z eno uro postanka v Trogiru in s tričeturnim kopanjem nekje pred Zadrom) smo bili iz Dubrovnika v Ljubljani. Silil je čas, obveznosti do šole in službe naslednji dan.

K. Makuc

OBČNI ZBORI

PLANINSKI ODSEK TOVARNE »AERO«

Odsek šteje 142 članov, dobro četrtino kolektiva, 28 je mladincev, 31 transverzalcov, 32 članov se je udeležilo proslave 75-letnice SPD v hali Tivoli, 30 članov je bilo na Hleviških planinah nad Idrijo, na Javorniku, na Golakih in na Čavnu, na Vremščici, na Slavniku in Socerbu. Pri tem so si ogledali tudi Predjamski grad in Sv. Trojico pri Postojni. 8 članov je junija 1968 odšlo na Storžič. Tu je strela zadela 13-letnega Vojka Kuma. Mladega ljubitelja gora so pokopali v Celju. Transverzanci so bili tudi na Voglu, Krnu, Bogatinu, Komni, na Triglavu, na Pohorju, na Slemenu, Smrekovcu, Raduhi Dobri in Begunjsčici. Odsek je priredil tudi več manj zahtevnih izletov, na Sladko goro in Štatenberg, v Logarsko dolino, v Novo Gorico in drugam za oddih članov odseka in kolektiva. V obratu so predvajali filme o svojih izletih in potovanjih, za dokumentacijo pa uporabljajo tudi 5 velikih albumov. Odsek želi, da bi dobil skromen klubski prostor, saj imajo članov že toliko, da bi lahko mislili na samostojno planinsko društvo. Sicer pa uživajo

podporo vodstva tovarne, posebej direktorja tov. Jenka, sindikalne podružnice, ki jim je nudila 1,3 milij. S din subvencije, medtem ko so člani sami zbrali 3,06 milij. S din.

Na občnem zboru 17. I. 1969 so se zahvalili dosedanjemu predsedniku Ferdu Žerdonerju s tem, da so ga izvolili za častnega predsednika. Novi odbor sestavljajo Karel Lorenčak, Ljubo Kompan, Marija Mlakar, Ivan Šuler, Avgust Orel, Janja Keržan, Fonzi Srebot in Maja Muzga. Občnega zbora se je udeležil tudi predsednik PD Celje Dušan Gradišnik, pozdravil ga je direktor Rado Jenko, pismeno pa tudi T. Orel. Po občnem zboru je tov. Pavel Merlak predvajal film o Bosni in Srbiji.

PD GORNJI GRAD

Planinska dejavnost društva je veljala pretežno vzdrževanju in oskrbovanju doma na Menini. Društvo je za ta namen porabilo vsa razpoložljiva sredstva. Izdatki so znašali 9,689 din, ob tem pa je bilo precej pristovalnih ur. Velik problem, ki se pojavlja iz leta v leto, je primeren oskrbnik. Člani društva so se udeležili obeh proslav

75-letnice slovenskega planinstva v Ljubljani in Logarski dolini, premarkirali so nekaj poti, za mladino pa priredili izlet in eno predavanje.

Debata na občnem zboru se je zavzela za dom na Menini, za zgraditev ceste do doma, za večjo pomoč družbe in za povečanje števila članstva. Zastopnik PZS je svetoval, naj dobe ljudi, ki se res zanimajo za planinstvo, in poiščejo podporne člane, kako podjetje, za katero naj bi PD opremilo nekaj sob v domu na Menini.

PD BOHINJSKA BISTRICA

Planinskemu društvu in Mencingerjevi koči na Ravnah se z izgradnjo žičnice na Koblo odpirajo boljši časi. Čeprav Mencingerjeva koča ne izkazuje izgube, dohodki od nje ne zadostujejo za povečavo koče. Cesta pozimi ni bila pluzena, kar se je poznalo na prometu. Težave so tudi s primernim oskrbnim kadrom. Društvo se je zavzelo za prevzem in obnovo bivše Malnarjeve koče, katere temelji so še vidni, ker je zaradi lege in snežnih razmer primerna za smučarje-planince. Nekateri člani se zavzemajo tudi za obnovo planšarske koče na Suhi planini in na Zadnjem Voglu. Na društveno prošnjo je že prišel pozitiven odgovor od kmetijske zadruge v Srednji vasi za prevzem planšarske koče na Zadnjem Voglu.

MO je še vedno brez pravega vodnika. Problem je v tem, da mladina, ko nekoliko odraste, gre na študij ali delo v večje kraje. PD šteje zdaj 542 članov, 31 članov več kot leta 1967. Po poročilu nadzornega odbora je bila vsa društvena korespondenca pravočasno rešena in finančno poslovanje v redu. Za novega predsednika je bil izvoljen Janko Lapanje, za častnega člana društva pa njegov dolgoletni predsednik Janko Torkar.

PD GOZD-MARTULJEC

Občni zbor se je vršil 15. marca 1969 ob udeležbi 31 članov in zastopnikov okoliških PD. Članstvo se je povečalo za 17 %, od

125 na 146 članov. Pod Mojstrovko sta se smrtno ponesrečila dva aktivna mladince. Društvo je imelo 6 sej, organiziralo dva turna smuka, sankaske in smučarske tekme, bilo pobudnik za Titovo štafeto z Jalovca in odkrilo spomenik ponesrečenim planincem pod Mojstrovko. Za poživitev alpinistične dejavnosti je pričelo z gradnjo bivača pod Špičkom, zabetonirali so ploščo in temelje. Mladinci so imeli dvojne predavanja in so sodelovali na jesenskem krosu na Jesenicah. AO šteje 5 članov in 5 pripravnikov, ki so opravili 88 vzponov in 48 tur v naših in tujih gorah. So člani GRS postaja Kranjska gora. V naših gorah so opravili 4 prvenstvene vzpone, organizirali alpinistično šolo in turni smuk v Karavanah. Tov. Janez Krušič in Jože Oman sta opravila vrsto težkih vzponov v Dolomiti, Milan Robič pa z Jeseničani v Centralnih Alpah. Mnogi alpinisti so obiskali še Zahodne Julijce. Novi predsednik je tov. Jurij Lacker.

PD LUČE

Predsedniško poročilo tov. Petra Ježa za leto 1968 navaja, da se je društvo na 8 sejah predvsem posvetilo problemom Koče na Loki in okrepčevalnice pri Igli. Težišče dela pa je bilo na dozidavi Koče na Loki, ki je bila dograjena do pod strehe: letos so v načrtu mizararska dela, pripravljen je opažni les za strop in stene, nabavljene vzmetnice jogi. Za markiranje okolice so pripravili 10 napisnih tabel. V mladinskem odseku je precej mladine, vendar ni načrtnega dela z njo. Priredili so smučarski tečaj, ki je odlično uspel, izlet k Škafu v Matkovem kotu ob udeležbi 20 članov, 2 predavanji z diapozitivi in filmom in sodelovali na proslavi v Logarski dolini.

PD OLJKA-POLZELA

Planinsko društvo je na občnem zboru dne 28. 2. 1969 praznovalo 10-letnico obstoja. Danes šteje le 65 članov, čeprav je zanimanje za planinstvo dosti večje, kot pa kaže to število. Polemika okoli doma na Gori Oljki se je polegla, odkar ga PD ne

upravlja. UO je na 6 sejah razpravljal predvsem o požitvi organizacijske dejavnosti in vključitvi mladine. Razpisanih je bilo nekaj izletov, nekaj jih je zaradi slabega vremena odpadlo. Člani so v manjših skupinah obiskovali gore v bližnji in daljni okolici. Dva starejša člana sta v težavnih okoliščinah opravila turo Vrščič-Triglav-Bohinj, dva mladince pa sta bila na tečaju PZS za mladinske vodnike. Društvo ima kadrovske težave v mladinskem odseku in pogreša gospodarja. Problem je dotacija od občinske zveze za telesno kulturo. Novi predsednik je tov. Stane Štorman.

PD DOVJE-MOJSTRANA

PD je v Mojstrani zelo pomembno, saj šteje 346 članov, od teh 50 pionirjev in 85 mladincev, predstavlja torej 20 % prebivalcev na območju mesta. Svoj ugled v širšem merilu je PD pridobilo z vzponom 4 alpinistov preko Walkerjevega stebra v Centralnih Alpah, prispevek mladih alpinistov k 40-letnici PD Dovje-Mojstrana. Postaja GRS je zgledno opravljala svojo zahtevno nalogo v Triglavskem pogorju. Z reševalnih akcij je prinesla 2 mrtva in 6 poškodovanih ter izvedla več poizvedovalnih akcij, sodelovala na tečajih in vežbah. Tov. Mlekuž je bil na tečajih na Krvavcu in pod Grossglocknerjem, tov. Dereani s psom pa na lavinskem tečaju in vežbi. Reševalci so imeli še tečaj o reševalni tehniki v Vratih in zdravniška predavanja o prvi pomoči. Markacijski odsek se je zavedel turističnega pomena svojega markacijskega okoliša in očistil pota na Luknjo pod Galerijami na Škrlatici, del poti na Mežaklo in del transverzale od Mlak do odcepa, čez Prag in od tam na Luknjo. MO je zastopan v PD s 40 % svojega članstva in ima na osnovni šoli samostojno skupino. V zimskem času je imel dve predavanji, tri smučarske ture, dva izleta v Karavanke in na Vrščič ter sodeloval pri planinski štafeti s Triglavom. Ena mladinka je sodelovala na letnem in zimskem tečaju PZS za mladinske vodnike. Mladinci so sodelovali še na spomladanskem občinskem krosu, zboru mladinskih vodnikov

na Valvasorjevem domu in na zboru v Kamniški Bistrici. AO je poleg uspeha v Walkerjevem steboru organiziral še odpravo v Dolomite, kjer so člani odprave splezali tri ekstremno težke smeri. O vzponu v Walkerjevem steboru je tov. Mlekuš pisal v časopisju in predaval po PD. AO se je udeležil še štafete s Triglava in ima stalnega poročevalca za alpinistične novice v Delu. Član AO tov. Horvat je s tov. Mlekužem posnel film »Sam z gorami«, ki je bil ugodno sprejet in nagrajen. Propagandna služba je skrbela za pester izbor razglednic in spominkov, za oglase v turističnih publikacijah, za naročnino na Planinski Vestnik in obveščanje. Organizirala je 2 večje izlete, enega v Dolomite z 42 udeleženci in v Logarsko dolino z 31 udeleženci. Društvo ima lastno planinsko knjižnico, ki se vzdržuje s podporo društvene in občinske dotacije. Odprti problem PD so: Prospekt za mojstransko področje, slaba cesta v Vrata in narasli stroški režiije.

Za zgledno in dolgoletno delo v planinstvu so prejeli odlikovanja red zasluge za narod s srebrno zvezdo – tov. Brojan, medaljo zasluge za narod tov. Alojz Rehar in Gregorčičevo plaketo tov. Avgust Delavec.

PD KRANJ

Društvo letos praznuje 70-letnico in je na jubilejnem občnem zboru 25. 2. 1969 dostojno proslavilo ta dogodek ob navzočnosti številnih gostov in članstva. Društvo šteje 2106 članov, od teh 720 pionirjev in 343 mladincev in je lani pomnožilo svoje vrste za 170 novih članov. Upravni odbor je na 14 sejah obravnaval delovne programe in akcije posameznih odsekov ter finančnogospodarska vprašanja. Sodeloval je na dveh posvetih gorenjskih planinskih društev na Javorniškem rovtu in Kofcah. Članstvo je udarniško sodelovalo pri gradnji slovenske planinske koče pod Kepo in gradnjo finančno tudi podprlo. Za 75-letnico slovenskega planinstva so organizirali razstavo planinske fotografije in obiskali proslavo v Logarski dolini. V zimski sezoni je bilo organizi-

ranih 11 predavanj ob obisku 625 poslušalcev. Dobre odnose je PD imelo z beljaško sekcijo avstrijskega alpenvereina. Društvo se je po zaslugi tov. Makuca predstavilo tudi v tisku in radiu. Ker spor o lastništvu objekta na Šmarjetni gori in Krvavcu še ni rešen, je prišlo s GPG Krvavec skoraj do prekinitve stikov. GPG Krvavec uporablja tudi staro tovarno žičnico, stari dom na Krvavcu in kočo ob žičnici. Zato je ta problem za PD Kranj življenjskega pomena. Večina dohodka društva je UO namenil za obnovo doma Kokrskega odreda na Kališču in za vzdrževanje društvenih prostorov. Dom na Kališču je tudi v pretekli sezoni izkazal pozitivno bilanco.

Ponos društva je mladinski odsek, ki ima 11 mladinskih sekcij in sekcijo za mladinske vodnike, na kateri so obravnavali program planinske šole. Organiziranih je bilo 50 planinskih predavanj, 61 izletov in 41 sestankov, izmenjanih 35 propagandnih omaric in objavljenih 30 člankov, prireditev v kinu Center z dveurnim programom, ki jo je prenašala tudi RTV Ljubljana v »Pionirskem tedniku«. MO je sodeloval tudi v oddaji »Odmevi z gora«. Ostale akcije MO so bile še: dvodnevni seminar za pedagoge, enotedenski smučarski tečaj, sodelovanje na Pohodu ob žici Ljubljane s 25 ekipami, na pohodu v Dražgošah in Šutjeski ter udeležba na več orientacijskih tekmovanjih, kjer so zavzeli vidna mesta.

AO je opravil 341 zimskih in letnih vzponov, od teh 6 prvenstvenih ter 34 vzponov nad 3000 metrov. Odsek ima 18 članov in 12 pripravnikov. Priredil je plezalno šolo, tečaj prve pomoči ter republiški alpinistični tabor pri Češki koči.

Člani jamarske sekcije so v jami pod Babjim zobom našli edinstvene 40 cm dolge kristale stare več kot 700 tisoč let in izvedli 11 akcij v raznih jamah v Sloveniji.

Odsek za varstvo narave je organiziral nekaj akcij za varstvo Blagajevoga volčina, 3 akcije na Golici, na Ralitovcu, 8 očiščevalnih akcij in prevzel markiranje planinskih poti na območju društva. Za hojo po

gorenjski partizanski poti je bilo izdanih 40 značk, vodnik po poti pa je v tisku.

Planinska sekcija Sava je organizirala 3 izlete na Peco, Uršljo goro in preko Velike planine v Logarsko dolino, 4-dnevni izlet na Grossglockner, prostovoljno akcijo pod Kepo na Koroškem, oskrbovalo kočo na Čemšeniku nad Kokro in dom Kokrskega odreda ter pridobilo 51 novih naročnikov Planinskega Vestnika.

PD PTUJ

Društvo je lani proslavljalo 15-letnico svojega obstoja. Zato je odprlo razstavo »Planinske fotografije«, ki si jo je ogledalo okrog 1000 ljudi, in se udeležilo proslave v Logarski dolini. Priredilo je planinsko predavanje. Čeprav so se mladinske vrste zredčile, je MO izvedel 20 raznih akcij in to izletov, pohodov po transverzali, se udeležil planinskih taborov in seminarjev in bil v pomoč UO. Zlasti delovna je bila skupina na šoli Dornava, ki je sama priredila 6 izletov in predavanj. Za člane je društvo organiziralo 4 množične izlete v Prekmurje, na Mrzlico, po Koroški in na Gorenjsko, pozimi pa predavanja. Novi predsednik je tov. Leopold Planinc.

PD JESENICE

Lanskoletna dejavnost PD je bila v znaku 75-letnice slovenskega planinstva in 65-letnice PD Jesenice. Člani so se udeležili proslave v Ljubljani in v Logarski dolini, ni pa bila organizirana proslava 65-letnice društva na Vršču in število članstva se ni povečalo na 2000 članov. Sedaj šteje društvo 1424 članov, bazen pa vzbuja upadanje števil mladine. UO je imel 11 sej in je obravnaval predloge, ki so jih izdelali odseki društva. Markacisti so markirali novo pot na Golico. MO je bil brez pravega vodnika. Propaganda je organizirala manj predavanj, zato pa je bilo število izletov toliko večje. Na Planinski Vestnik je naročenih samo 122 naročnikov.

Zaradi plačila investicij za novi Tičarjev dom je PD v finančnih

škripcih. Režijski stroški oskrbe so preveliki. Objekti na Vršiču so za naraščajoči obisk že premajhni in neustrežni. Zlasti objekti pri izviri Soče, Erjavčeva koča in koča pod Špičkom so potrebni prenovitve. Glede nove koče pod Špičkom so se že razgovarjali s PZS, vendar bi nova koča stala dosti več, kot je na razpolago finančnih sredstev. Največ dobička prinaša kiosk za prodajo spominkov na Vršiču. Reševalci GRS postaje Jesenice so 23-krat intervenirali pri gorskih in smučarskih nesrečah ter poizvedovalnih akcijah. Opravljajo dežurno službo ob žičnici na Španov vrh, v bodoče pa tudi pri vlečnicah v Gozdu in Martuljku. Postaja šteje 11 članov in pripravnikov z vodniki lavinskih psov vred. AO šteje 37 članov in 28 pripravnikov, ki so organizirali oz. imeli plezalno šolo. Clani so sodelovali na raznih smukih in bili nosilci Titove štafete s Triglava. Posamezni alpinisti so sodelovali na odpravah v Kavkazu, Araratu in v skupini Jungfrau. Iz teh odprav so prikazovali diapozitive in oraganizirali interna predavanja. AO oskrbuje 4 biveke in kočo. Lani je izvedel 118 plezalnih vzponov, 85 tur, 55 turnih smučanj, 17 akcij GRS, 8 dežurstev, 18 delovnih akcij in 11 tečajev GRS. Novi predsednik je tov. Janez Košnik.

Tone Strojín

PIONIRSKI OBČNI ZBOR PD SENOVO

28. III. t. l. so imeli v Senovem svoj prvi občni zbor planinski pionirji. Poseben avtobus je pripeljal mlade planince tudi iz Zdol, Krškega in Brestanice. Vseh je bilo skoraj 300. Kot gostje so bili navzoči zastopniki mladih planincev iz Sevnice, zastopnik MO PD Kozjak, UO PD Bohor-Senovo, učitelji planinci, iz Ljubljane pa Peter in Barbka Ščetinin. Po kratkem kulturnem sporedu je predavala prof. Barbka Ščetinin o Grinlovcih. Nato so izvolili odbor, ki ga sestavljajo učitelji planinci in zastopniki vseh šol. Sledilo je žrebanje, izdanih je bilo 287 listkov, dobitkov 87, tako da je bil izžreban vsak tretji obiskovalec. Dobitki: večji in manjši

zavrtki čokolade. Dobili so jih vsi, ker so jo srečniki, ki so zadeli, delili med tiste, ki jim žreb ni bil naklonjen.

Število pionirjev-planincev je od 235 v l. 1967 naraslo na 300: 150 jih je v Senovem, 79 v Brestanici, 35 v Zdolah, 31 v Krškem, 7 v Koprivnici. Imeli so 20 izletov, ki se jih je udeležilo 454 pionirjev, obiskali so 47 postojank. Na izletih je sodelovalo tudi 70 mladincev in 35 odraslih članov. Med drugim so bili na Uršlji gori, na Šlemenu in na Raduhi, saj nekateri »delajo transverzalo«. 13 pionirjev je bilo na Sutjeski na račun MK PZS, ki jih je s tem nagradila

za uspešno delo (poleg njih še kranjske, novogoriške in poljčanske pionirje). Udeležili so se proslave v Logarski dolini in Štafete Triglav-Jajce. V Jajcu je bila ena od pionirk v ekipi, ki je izročila štafetno palico. Največkrat seveda obiščejo domači Bohor, slede Lisca, Janče, Kal in Mrzlica. Na Bohorju so imeli tudi smučarski tečaj, v Vratih pa planinski tabor. Pri tem sta Pavel Peternel in Bojan Radej v navezi z izurjenimi alpinisti preplezala severno triglavsko steno.

Zares pisano in posnemanja vredno delo pionirjev in učiteljev, ki jih vodijo.

T. O.

ALPINISTIČNE NOVICE

MEMORIAL VTK

Ker je lansko tekmovanje odpadlo, je bil letošnji VTK memorial prvi uradni preskus alpinistov smučarjev. Zvezna komisija za alpinizem je namreč že predlanskim sklenila, naj bo to tekmovanje ob enem tudi »odprto smučarsko prvenstvo alpinistov«.

Med 14 alpinistkami in 75 alpinisti iz 15 alpinističnih odsekov (AAO, Dovje, Mojstrana, Jesenice, Kamnik, Kozjak, Kranj, Litostroj, Lj. Matica, Martuljek, Medvode, Radovljica, TAM, SOA, SPD Trst in Tržič), je najboljši čas dosegel Rado Kašir (Mojstrana), s čimer je osvojil pokal komisije za alpinizem PZS. Najboljša alpinistka je bila ing. Marička Horvat (AAO), ki je prejela nagrado »TT«, najboljša ekipa v tekmovanju za VTK pokal pa je bila AO Mojstrana I. Ta pa žal ni mogla prejeti prehodnega pokala, ker je trenutno še neznan, kje je pokal.

Rezultati alpinistk: 1. Horvat (AOO) 1:19,9, 2. Rojs (Kozjak) 1:20,0, 3. Bajt (Mojstrana) 1:27,2. Alpinisti: 1. Kašir R. (Mojstrana) 0:55,7, 2. Jamnik (Kranj) 0:56,4, 3. Kofler Z. (Mojstrana) 0:57,0. Ekipno alpinisti: 1. AO Moj-

strana I (Košir, Kofler, Mlekuš) 2:50,1, 2. AO Tržič (Primožič, Švab, Krmelj) 2:57,4, 3. AO Jesenice (Praček, Balant, Polak) 3:08,4.

Praga, ki jo je tudi letos postavil Stane Rotar, je bila dolga okoli 1000 m in je imela 27 vrtic. Po izjavah vseh je bila odlično postavljena, označena pa z novimi zastavicami, ki jih je skupaj s štartnimi številkami pripievalo podjetje »Žito«.

Vodnik po Velebitu, ki ga je napisal dr. Željko Poljak, je izšel. Stane 25 N din (ne 20 N din!).

PAKLENICA 69

Prvomajski zbor alpinistov v Paklenici je postal tradicionalen. Letos se ga je udeležilo že okoli 70 alpinistov iz Slovenije, Hrvaške, Makedonije in celo Avstrije. Splitska naveza je preplezala znano »funkcijo«, Kukovec in Resnik pa desno od Brahmove smeri — »Šaleško«. Posebej velja omeniti še štiri težje ponovitve. Gradišar in Kunstelj sta 1. in 2. V. ponovila kot III. naveza »Klin« (17 ur), isto se je dan za tem posrečilo še navezi Doberlet-Šošarič (16 ur, prva brez bivaka). Doberlet in

Dva posnetka z VTK: Fr. Savenc deli diplome, spodaj Ciril Praček, desno Fr. Savenc

Foto Savenc

Šoštarič sta ponovila (četrta ponovitev) tudi velebitaško (I. V.), ki sta jo dan za njima ponovila še Jošt in Dvoršak. Med znanimi smermi ni bila ponovljena le ljubljanska smer v Anič-kuku, pač pa se je zvedelo, da je Ribarović s partnerko pregledoval kanjon Male Paklenice in tudi že izvršil prvenstveni vzpon.

ING. ZLATKO SMERKE

Zlatko Smerke iz Zagreba se je doslej izkazal že na mnogih toriščih. Bil je eden izmed uspešnejših hrvatskih alpinistov in kot tak sodeloval tudi na odpravi v Kavkaz. Pred kratkim je vodil tudi komisijo za alpinizem. Je eden izmed najbolj uspešnih hrvaških planinskih fotografov. Izdal je prvi plezalni vodnik za neslovenska področja Jugoslavije, pripravljeno pa ima tudi ilustrirano plezalno tehniko in sodeluje pri izdaji »Športne enciklopedije«. Že dalj časa pa se kot tekmovalac udeležuje tudi orientacijskih tekmovanj, kjer je s svojo ekipo osvojil že precej prvih mest. Kaže, da bo na tem področju v bodoče še intenzivneje deloval.

TEŽAVNOSTNA LESTVICA UIAA

je zadnja novost v tej zadevi, ki se vedno znova postavlja na dnevni red, vsaj 50 let sem, posebno pa od Welzenbachovih časov dalje, ko se je alpinizem razvil po obsegu, zmogljivosti in dosežkih. UIAA je oktobra l. 1968 na klasičnih tleh evropskega alpinizma, v prostorih londonskega »Alpine Cluba« sprejela skoraj popolnoma nove definicije dosedanjih stopenj. Sodelovalo je 26 udeležencev generalne skupščine UIAA, ki so zastopali 23 držav. V glavnem je definicije oblikoval Fritz Wiessner, nekoč ugleden nemški alpinist, zdaj naturaliziran Amerikane, ki v starosti 69 let še vedno pleza IV-V. Skušal je z ameriškimi in sovjetskimi označbami združiti lestvico, ki so jo sprejeli l. 1967 v Chamonixu. V glavnem gre za stopnjevanje prislova od »lahko« do »skrajno težko«, oziroma od »manj težko« do ekstremno (skrajno) težko. Ni čuda, če so

to premikanje besed oziroma opremljanje prislova »težko« z raznimi inacicami s pomenom stopnjevanja takoj vzeli na muho tisti, ki jim ni do papirnatih shem, ampak jim gre za stvarne pojave pri plezanju, ki jih vseh ni mogoče spraviti v natančno opredeljene stopnje. In začeli so griziti besede, češ, »lahkih« vzponov sploh ni, tudi »netežavnih« ni, skratka završalo je v krogih, ki se vdajajo upom, da je beseda tolikanj »bajna moč«, da ji ni treba ničesar poenostavljati. Bilo pa je tudi nekaj pohval, ker je nova lestvica poenostavila stopnjevanje umetelnega plezanja od A₁ do A₃, ker je prišlo do mednarodno priznane enotne lestvice, pa nekaj bojazni, da bo nekaj let trajala zmešnjava, predvsem pa, da bo težko odpraviti dosedanje oznake, ker niso nič boljše in nič slabše, posebno da se Nemci ne bodo radi navadili. Mednarodna oznaka resnične veljave da je številka, definicijo zanjo pa naj si vsak narod priredi v duhu svojega jezika. — K sreči problem ni samo v lingvistiki, ampak tudi v pisani stvarnosti, ki seveda nujno terja poenostavitev. En del te pa je tudi v prizadevanju, da bi se narodi, ki imajo razvit alpinizem, zedinili v definicijah težavnosti in njihovih stopenj.

to

PRVOMAJSKE PONOVITVE

Prav gotovo še ni bilo prvomajskih praznikov, ki bi prinesli toliko vzponov, kot so bili letošnji. Razen vzponov v Paklenici je potrebno omeniti prvo ponovitev »direttissime« v Stenarju. Opravili so jo Košir-Manfreda in Krivic-Maležič 2. V. v 11 urah. Krivic in Manfreda sta dva dni za tem opravila še II. ponovitev Anceljnovega stebra (6 ur), Košir in Maležič pa sta preplezala Kočevarjevo smer.

Zakonca Ščetinin sta se mudila v ostenju Fleischbanka. Ponovila sta smer Rossi-Wiesner (300 m, V + I, 3 ure), Ritterjev raz (-V, 200 m) in smer Rebitsch-Spiegl (V-VI, 350 m, 4 ure).

Razen tega so naši alpinisti obiskali še številne gorske skupine doma in v tujini.

F. Savenc

SHAWANGUNKS se imenuje plezalni vrtec na vzhodni obali ZDA. Je 4 km dolg skalni odlom, 40 do 120 m visok, ima pa kakih 200 smeri od 5,0 do 5,10, kar naj bi pomenilo pri nas razpon od III do VI+. Pečina je trda kot železo, oprimki sijajni kot v Dolomiti. Tako pravi H. Schelbertova iz Züricha, ki jo je pot zanesla med ameriške plezalce. Plezanje jemljejo Amerikanci, pripoveduje zgovorna Švicarka v glasilu CSFA 1968/477, strašno resno. Plezalni klubi so disciplinirani, člani trenirajo, njihov inštruktor pa zapisuje in ocenjuje. Gorje navezi, ki bi prekoračila za 5 minut standardni čas v Hawku (ocenjen s 5.4). Takoj je razvrščena v nižjo kategorijo (5.3 ali celo 5.2). Prav tako se godi navezi, ki našpika preveč klinov ali če kdo »pade v vrv« (zdrzne). Zaradi te sistematične postopnosti in kategorizacije pa trdega urjenja je plezalsko tehnični nivo zelo visok. Resne nesreče se pri treningu ne zgodijo. Evropejci, meni mlada Heidi, pogrešajo pri takem treningu radosti in igrivo osebno svobodo. »Amerikanci so me »zabodeno«

gledali, ko sem jim rekla, da je po načelu osebne svobode dovoljeno tudi vreči se v prepad.« Seveda se je švicarska družina močno čudila, da je 4 km dolga stena privatna last in da mora vsak plezalec za en dan plezanja odšteti 50 centov vstopnine.

Zelo vojaško organizirajo zimске tabore v Adirondacku severno od New Yorka. Adirondack je visok 1000 do 1500 m, mrazovi pa tu poženo živo srebro 40°C pod ničlo. Od alpinista terjajo izredno vzdržljivost in tabore tudi v najhujšem mrazu in vetru nad gozdno mejo. To Švicarjem ni šlo v glavo.

Na Zapadu v nacionalnih parkih vlada enaka disciplina: Za vsako turo je treba dobiti dovoljenje, izpolniti formular, »ranger« pregleda opremo, za vzpon VI. stopnje pa morata biti pripravljeni dve reševalni skupini, ena v vznožju, ena na vrhu.

Inozemci pa uživajo v plezalnih vrtilih na Zapadu »noro« prostost. Švicarji so s Schelbertovo vred dobili priložnost, da so preplezali prvenstveno smer v Overhangig Towru (ca. 4000 m).

VARSTVO NARAVE

PRIJATELJI GOZDA

Ne samo »Prijatelji narave« (Naturfreunde, Les Amis de la Nature), tudi »Prijatelji gozda« delujejo v Avstriji že 70 let. Spadajo med planinske organizacije, imajo od l. 1910 lastno planinsko kočjo samooskrbnega in samopostrežnega značaja na Die Hohe Wand, imajo svoje markacijsko področje na Handlsbergu in Obersbergu, kjer so leta 1920 tudi odprli svojo kočjo (1464 metrov). Pospešujejo razne športe, gimnastiko in posebej vodne športe.

LE COURIER DE LA NATURE - L'HOMME ET L'OISEAU

Državna družba za varstvo narave in Francoska zveza za varstvo ptic izdajata skrbno

urejevano revijo z zgornjim naslovom. Iz nje posnemamo, da je francosko ministrstvo za kmetijstvo poleti 1968 za tri leta prepovedalo vsako prodajo in kupovanje cele vrste pernate divjadi in raznih mesnih izdelkov, predvsem paštet in konserv, ki so mikavne zaradi svojega »divjega« izvora. Do takrat bo, upajo, prepoved podaljšala življenje mnogim lepim pticam, ki jih srečujemo po gorskih potih.

NARAVNI PARK OSTERNHORNGRUPPE

Za leto varstva narave 1970 pripravlja mesto Salzburg oz. njena skupina in zveze avstrijskega varstva narave ustanovitev naravnega parka v Osternhorngruppe — takorekoč pred mest-

nimi vrati. S tem bodo obvarovali najbližji rekreativni predel okoli Gaisberga, ki ga Salzburžani že nekaj časa na »divje« razkosavajo brez obzira do skupnih koristi. Mesto se je že začelo pogovarjati z občinami okoli Gaisberga in posestniki, ki bodo morali dovoliti nadelavo steza in objektov, ki so potrebni za tak naravni park. Avtomobili v parku ne bodo smeli voziti. Podobno bodo uredili okolico jezera Prebersee v Lungauu.

VARSTVO ZELENE POKRAJINE OKOLI DUNAJA

Velemesto Dunaj se razrašča kakor vsa mesta na svetu. Gozdovi, travniki in njive, ki so do nedavna Dunajčanom nudili stik z naravo v najbližji okolici mesta, se spreminjajo v puščavo gradbene konfekcije, razrezane z asfaltnimi cestami. Gre predvsem za pobočje Bisamberga in Wiener Wiese v občini Kaltenleutgeben v Wienerwaldu. Prizadeti občini izrabljata žejo po gradbenih površinah in se težko upirata ponudbam, ki pomenijo konec najbližjih rekreativnih področij cesarskega Dunaja. Dunajski inštitut za varstvo narave in pokrajine se je ostro zavzel za ohranitev zelenega pasu in se pri tem oprl na socialne komponente varstva narave in posebej najbližje dunajske okolice, ki je v zadnjih letih že preveč utrpela.

AVSTRIJSKE PLANINSKE ORGANIZACIJE ZA NOVE UKREPE

Jeseni l. 1968 so avstrijske planinske organizacije sprejele resolucijo in jo decembra istega leta izročile zveznemu kanclerju dr. J. Klausu. V njej terjajo, naj vlada z novimi zakoni zavaruje vsaj dosedanje podobo gorske pokrajine. Resolucija ugotavlja, da se v gorah razvija nekontrolirana gradnja, da cvete špekulacija z zemljišči, da se postavlja ograje okoli velikih površin, zapirajo pota ipd. Planinske organizacije so za prosto gibanje po gorskem svetu, po gozdovih in planinah, za vsklajevanje med interesi lovstva, smučarstva in planinstva, za vzdrževanje planinskih po-

lov, za ureditev pokrajine, ki bo upoštevala načela varstva narave pri tehničnem in prometnem razvoju v gorskem svetu. Resolucijo so podpisali predsedniki NF, AV in OTK (Naturfreund, Alpenverein in Österr. Touristenklub).

PLANINSKA PASTIRICA

Ta pastirica, imenujejo jo tudi tresorepka, Motacilla c. cinerea, je elegantna ptička, ki že v začetku marca prileti iz svojega sredozemskega zimovišča. Če pa biva blizu potoka, ki pozimi ne zamrzuje, ne čuti potrebe po selitvi. Pred 100 leti je živela samo ob planinskih vodah, zdaj pa se je razširila tudi v nižjih

legah po vsej Evropi, le v Holandiji, na Danskem in SZ je ne poznajo. Prijetno je srečati parček, ki se spreletava ob poskočni bistrici in opravlja svoje svatbene polete ali oskrbovalne, kadar mora nabirati črve in žuželke za mladičke, skrite v raztrganem skalnem bregu tesne grape. Moraš obstati kakor vkopan in se zagledati v brhko ptico v sivorumenem oblačilu s slovesno črno liso na oprsju. Kakšna čudovita linija te drobne stvarce, kakšna brzina in nezmotljivo krmarjenje v ozkem, zavitem svetu, kako skromno, a vendar sproščeno in svobodno življenje brez tarnanja in vzdihovanja! Le oprezni »cik-cik« striže skozi sence v grapi, vabi in svari obenem.

T. O.

PLANINSKA LITERATURA V ZAGATI

Poročamo (na str. 378) o odgovoru dr. Pierra Mazecuda, slavnega francoskega alpinista, univerzitetnega prof. in politika, avtorja knjige »Koraki proti nebesom«, na vprašanje, zakaj piše o svojih vzponih. Zavzel se je za neusmiljeno resnico, za odkrivanje svojih čustev in strasti, svoje zaklenjene kamrice, bi rekli s Cankarjem. Razgovor, ki se je na evangelski akademiji v Bad Bollu potem razpletel, je ugotavljal – ne prvič – da današnja planinska literatura ne spada v »veliko« literaturo, da pa tudi ni »mala«. Splošno je bilo mnenje, da je sodobnemu človeku potrebna, da narašča vstrik z življenjem, ki vzbuja potrebo po sprostitev v gorah, da pa niso vsi, ki pišejo planinske knjige, zares talentirani pisci. Toda to je bilo vedno tako, tudi v »zlatih pionirskih« časih. Najbolj so navzoči hvalili Mazeauda in Kliera (tudi o slednjem smo že večkrat poročali), niso pa pokazali na Rébuffata. Hiebeler je na koncu hotel razpihati zamirajočo žerjavico razgovora s tezo, naj bi tudi planinsko literaturo »poli-

rali« z malo »seksa«. Pa ni uspel, noben ni načel vprašanja, kakšna naj bi bila ta mera, kje naj bi taka planinska literatura opuščala vedro resnost in prestopila plitki Rubikon, da bi se izgubila v bulvardnem publiciranju, s katerim danes bolj kot kdaj bogate založbe, in vsa industrija, ki jim streže, deloma pa tudi avtorji.

HELLMUT SCHÖNER, DVA TISOČ METROV SKALE

Hellmut Schöner je nemški planinski konzul za ves evropski vzhod v SZ vred. Izdal je že mnogo knjig o gorah v vzhodni Evropi, ne nazadnje zelo cenjeni vodnik po Julijskih Alpah, ki l. 1967 izšel v drugi večji nakladi. Avtor je po teh deželah mnogo potoval, prevajal na nemški jezik iz ruščine in si pridobil precej zaslug za to, da je zahodnomenški turist v ta področja prihajal opremljen z dobrimi vodniki. Doma je iz Berchtesgadna. Mnogi Slovenci ga poznajo že tretje desetletje. Zdaj je izdal knjigo o rodnem Watzmannu, kajti knjiga »Zweitausend Meter Fels«, je posvečena tej gori velikanki, ki meče

svoja orjaško senco na Kraljevo jezero (Königssee). V steni, ki je že davno postala klasična, je znamenita smer Johanna Grilla-Kederbacherja iz Ramsaua. Kmalu bo sto let, kar jo je zmožel (1881). Schöner v knjigi popisuje zgodbe iz stene, zmagovite in tragične, zgodbe, ki jih malokatera stena ima toliko kot Watzmannova.

PLANINSKI INFORMATOR

Izdaja ga Planinarski союз na Makedonija v Skopju, glavni urednik je Petar Todorov, tehnični pa Leon Panče. Izhaja šestkrat letno, pri roki imamo prvo številko okt. 1968. Uredniški odbor obljublja, da bo objavljala problematiko makedonskega planinstva, članke o pomenu planinstva, o GRS, o alpinizmu, o raznih strokovnih stvareh v rubrikah Naše življenje, Planinska kronika, Problemi, Izkušnje, Perspektive, Strokovna literatura. Predsednik Hristov priobčuje članek o »Naših nalogah«, sledi poročilo o XI. skupščini PZ Makedonije, nato Srbinovskega referat o makedonskih planinskih problemih, iveri iz diskusije na skupščini, priznanja društvom in planincem, poročilo o Titovi štafeti, kronika, program markacistov in na koncu še dramatična reševalna zgodba.

Vsekakor je treba pohvaliti PZM, da je vsaj v ciklostilni tehniki začela izdajati svoj bilten, ki bo spremljal njeno delo, obenem pa ga tudi usmerjal, saj pisana črka vendarle ostane, neprenehoma vzpodbuja, pričuje in pripoveduje o stvareh, ki so jo poklicale k življenju. Če se bodo izpolnili upi uredništva, potem bo informator postal tehten organizacijski pomočnik upravnega odbora, se razvil, razširil planinsko misel in zavzel svoje mesto v kulturnem življenju bratske republike Makedonije.

ARNO PUSKAŠ V AZIJI

Arno Puskaš, tudi pri nas znani mojster športa, avtor zglednega plezalnega vodnika po Tatrach, ki smo ga pred leti dajali našim sestavljalcem alpinističnega vodnika za vzor, je lani po-

val po Iranu, Turčiji in Grški. Bil je na Demavendu (5670 m), Araratu (5156 m) in na Mytikasu (2917 m). Povsod je filmal, spotoma pa je spoznal še nekaj eksotičnih gora, ki pa vedno bolj izgubljajo eksotični sijaj.

RADOVAN KUCHAR V ŠVICI

Kuchareva knjiga »Deset velikih sten« je z naslovom »Zehn grosse Wände« izšla v Švici pri založbi Orell-Füssli v Zürichu. Knjiga ima 200 strani in 32 fotografij, stane pa 23,50 šfr. Ko je knjiga izšla, smo o njej natančno poročali. Znano nam je, da se je mnogo govorilo o slovenskem prevodu, vendar do njega ni prišlo.

ŠTAJERSKA RINKA V OBZ

Uredništvo OBZ (Österr. Bergst. Zeitung) je pri uredništvu PV zaprosilo, da objavi članek Silva Jošta, alpinista iz Vrbeja pri Žalcu, »Zimski vzpon čez severno steno Štajerske Rinke«. Članek je izšel v OBZ, v 11. št. nov. 1968, kot podlistek od prve do četrte strani, na tretji strani pa je objavljen naš celostranski klisje Štajerske Rinke (gl. PV 1968, str. 347). Plezalcema Silvu Joštu in Lojzetu Golobu čestitamo, posebej še zaradi vzorno opremljene slike z vrisanimi smermi, ki je na boljšem papirju v OBZ še bolj impresivna.

PEÑALARA 1968

To je naslov glasila španske alpinistične zveze (Real sociedad Española de Alpinismo Peñalara). Urejuje ga Francisco Hermantes-Pacheco. V drugem

zvezku letnika 1968, ki smo ga prejeli, za mesec april-junij, piše José Guileru o planinski zgodovini v Val Tellina, posega po virih iz 17. stoletja in išče zveze takratne Španije s Švico. Gallego razpravlja o alpiniadi v Grenoblu in o problemih profesionalnega športa, urednik Hernandez-Pacheco o ledeniškem svetu v Pirenejih, o možnostih za smuške centre in o načrtih, ki jih ima Španija za razvoj zimskega turizma. Luis Hoyos nas spremlja po Visokem Atlasu, z očmi uprtimi predvsem v domačine hribovce, ki jih srečuje in fotografira, José Odriozola pa o zmrzovanju plezalnih vrvi oziroma, kako vrvi prenašajo nizke temperature, tudi do -100°C. Zanimiv je članek o alpinizmu v plezalnih šolah z mnogimi podatki o Montserratu, o španski »escuela de escalada«. Poroča tudi o španski gorski reševalni službi. Alpinist Augustin Caballero José objavlja pesem »Reka nenehno prepeva« in »Skala« sledijo anonimni članek »El Tirol«, dalje prevod nam že iz l. 1967 znanega Petersonovega članka o strelji v gorah, opis smeri v gladki vertikalni v Camellu in drobne novice o alpinističnih odlikovanjih in naslovih, o smučarskih tekmah za mladino in novice iz vsega sveta. Španska alpinistična revija živi od oglasov, izhaja na težkem umetniškem papirju, je razkošno metirana v eni koloni s tretjino prazne strani in je nekako podobna grški »Oriasis« po starogrš. »Oreibasii«, ki ni bila dolgega življenja. Morda bo Peñalara namenjena nekaj daljše, morda vsaj tako dolgo kot »Alpinismus« onstran Pirinejev, v Franciji.

10

RATRAC, goseničar, tanku podobno vozilo, prodira že nekaj let v Alpe. Nekateri planinski klubi so vozilo odločno odklanjali, češ, preveč hrusča dela ta železni spak. Zdaj pa se že umikajo stvarnosti: Ratrac se

je obnesel pri reševanju, pri oskrbi koč, pri gradnji zavetišča itd. Bernska sekcija SAC (Švicarji so se vozilu upirali!) ga je lani preizkušala predvsem zaradi oskrbe koč in to v dežju, snežnem metežu in megli. Odvili

so valje, ki se uporabljajo pozimi za urejanje smučarskih prog in namestili dero (nakladalno ploskev) 183 x 280 cm, obdano s krajniki okoli in okoli. Ratrac je bil dolg 4 metre, širok 3 metre, pri kabini visok 210 cm, nakladalna površina 5,1 m², gosenice so bile široke po 1,15 m, koristna obremenitev 1000 kg, obremenitev tal pri takem torzu ca. 0,50 kp/cm². Ratrac je brez posebnih težav pripeljal po 800 do 1200 kg na višino 3233 m (Lötschenhütte), na 3289 metrov (Grünhornlücke), 3050 m (Finsterarhornhütte) in to v poldrugi uri po strminah 50–60%. Ker tla malo obremenjuje, se nikjer niso zrušili mostovi nad ledeniški razpokami. Stroški so znašali za 1000 kg 300 sfr, precej ceneje kot računa letalo (1 sfr za 1 kg). Pri gradnjah daje lastnik ratraca popust, če je vožen več. Ker je ratrac pri roki v Lötschentalu, stroški na uro znašajo 50 do 60 sfr, pri čemer je vračunana amortizacija, čakanje, šofer, garaže in dobitek. Pri reševanju ratrac z eno vožnjo brez težav prinese na mesto nesreče reflektor, dihalna aparate, škripčevje in drugo opremo. V Zürichu se s prodajo ratracov ukvarja firma Schleiner et cie.

VITTORIO RATTI je italijanski plezalec, čigar ime smo na teh straneh večkrat imenovali, največ v zvezi z Ricardom Cassinom, ki je z njim rad plezal. V 30 letih tega stoletja je bil eden najuspešnejših alpinistov. Danes bi bil star 53 let. Pokosil ga je mitraljez zadnje dni druge svetovne vojne na cesti v Leccu, rodno mesto Cassinove plezalske družine »pajkov« (ragni). Cassin piše o njem, da je bil nenavadno odporen in zagrizen v premagovanju težav. Njegove sposobnosti je spoznal l. 1935 v jugovzhodnem razu Torre Trieste, kjer sta plezala 57 ur v peklenski vročini. V Zapadni Gini je 8 ur visel – brez stremena – na stojišču, zavarovan le s klinom, medtem ko se je Cassin ubadal s ključnim mestom. L. 1937 je bil z njim v Piz Badile in je tvegano nadložne napore, da bi olajšal gorje Molteni in Valzecchiju, ki sta na sestopu umrla za izčrpanostjo. Z Giogijem Vitalom je l. 1937 preplezal ekstremno

smer v SZ steni Cima Su Alto, l. 1939 pa zapadno steno Aiguille Noire. Po poklicu je bil avtomehaničar.

VZHODNA STENA FLEISCH-BANKA je edinstven plezalni paradiz, klasična vertikala, v kateri se je na svoj način preizkusil že silni vitez gora Hans Dülfer, za njim z drugo smerjo Rebtsch s Spiegellom, nato pa Aschenbrenner z Luckejem. Schmuckov kamin velja za eno najtežji smeri v Wilder Kaiserju. Preplezali so ga l. 1949 Avstrijci Bardodej, Schmuck in Pollack. L. 1968 ga je prvi sam preplezal mladi Holzer iz južne Tirolske v 4 in pol urah. Kamin je 80 m visok in gladek kot ometan zid, ves čas enako odprt, tako da je plezalec pri gvozdenju vse skozi nad »požrešnim« breznom. Holzer pravi: »Tresel sem se po vsem telesu in mislil samo na to, da ne smem pasti, in na dekle. Pri vrhu sem bil popolnoma izčrpan, sam ne vem, kako sem mogel izstopiti. Na vrhu sem bil čisto sam, in vendar ne sam, saj v samotni na gorah nisi nikoli sam, tam najdeš svetlobo in samega sebe.« Holzer je eden najvidnejših mlajših plezalcev iz južne Tirolske.

ČO-OJU 1964. Gotovo se še mnogi spominjajo Stammerbergerjeve odprave na Čo-Oju, 8153 m, iz l. 1964. Odpravo je pospremila huda polemika, o kateri smo obširno pisali. Pri reševanju iz višine 7400 m sta se tedaj močno izkazala Sirdar Dava Tensing in šerpa Phu Dorje II, ne da bi se ozirala na svojo varnost. Nemški minister Alfons Goppel je oba domačina l. 1968 v Kathmanduju osebno počastil in jima za spomin na tvegano moško dejanje podaril zapestni uri. Stammerbergerjev problem pa je utonil v pozabi in poplavi himalajske literature, ki iz leta v leto narašča.

WIEGERL GRAMMINGER. Kdo od naši halpinistov in reševalcev ga ne pozna? Njegovo ime že skoraj pol stoletja izgovarjamo, ko govorimo o njegovem »sedežu«, reševalski pripravi, s katere ponesrečenca lahko prenesemo čez najtežje previse, ne da bi njegova teža občutili na svojih ramenih in rokah. Danes je Gramminger v 73. letu, pa

je še vedno mlad, ker svoje številne za ves svet pomembne izume še vedno razlaga mladini in mlajšim reševalcem na številnih težajih gorske reševalne službe. Ko je bil mlad, je plezal v Wilder Kaiserju. Še mlad pa je postal profesionallec, reševanje v gorah mu je postal poklic. Sam pravi takole: »Če danes še vedno z veseljem in ljubeznijo hodim v hribe, delam to zaradi mladine. Moja naloga je, da jo naučim vsega, kar mora v gorah obvladati. Veliko doživetje je zame, če se navežem z mlajšim alpinistom iz svoje šole. Ni mi do tega, da navezo vodim, vesel sem, če lahko mlajšemu zaupam. Zato mi je še danes vsaka tura v Avstriji, na Bavarskem, v Franciji ali kjerkoli – najljubša tura.«

MESTO MILANO. Citta di Milano, je od l. 1968 tudi ime gore v Hindukušu. Po Milanu so dolomitski plezalci Oppio, Nusdeo in Pizzocolo imenovali 5680 m visoki vrh, nedaleč od 6300 m visokega vzhodnega vrha gore Lunko.

NOV REKORD NA MONT BLANCU sta dosegla J. M. Bourgeois in R. Secretan. Iz Chamoinixa sta na vrh Mt. Blanca prišla v 8 urah in 48 minutah, za sestop pa sta potrebovala 5 ur in 55 minut. Da bi bila stvar še bolj »športna«, sta startala s praga chamoniške mestne hiše.

ZNAMKE S PLANINSKO TEMA-TIKO. Lani jih je izdala Kanada in upodobila na njih otok Bylot. Švica pa je z njimi proslavila 50-letnico CSFA, ženskega alpinističnega kluba, ki združuje kakih 6000 članic, ima pa razmeroma velik vpliv v švicarskem javnem življenju.

KAVKAZ ni več tako daleč. Za človeka iz zapadne Evrope je dovolj enomesečni dopust, pa lahko izrabí vsaj 14 dni za tamkajšnje vzpone, posebno če potuje z avtom, kaj šele z letalom. Nemci iz Zapadne Nemčije zavzemajo do potovanja na Kavkaz radi zelo kritično stališče, češ da niso »odprti« vsi vrhovi, da gre vse po načrtu, da je svoboden camping prepovedan, da so hoteli zelo dragi, prav tako avtobus »Inturista«, da je žeja po nemški valuti le preveč

vidna. Za enomesečni dopust na Kavkaz je potrebnih 2000 DM, če potuje Nemec z letalom, 1000 DM pa, če uporabi avto. Pravijo, da je preskrba slaba, da je sicer dovolj sadja, sočivja in kruha, vendar skromne izbire. Menuji v samopostrežbah so »znošni«. Pocenji je sekt in bencin. Uradno velja rubelj 4,40 DM, v svetovni trgovini pa se dobi po marki. Uradni kurz je za nemškega potnika neizogiben. Vse vnaprej določene stroške mora plačati vnaprej. »Kavkaz je vreden obiska, vendar 'aparati' ne dovoljuje svobodnega pohajanja po gorah.« Griessl, ki to piše v Bergkammeradu 1969/3, prilaga deset zapovedi za nemške »kavkazce«: 1. Nikar ne misli, da je Kavkaz zaradi svojih visokih gora gorski raj. 2. Pomisli, da boš imel v lepem Kavkazu opravka z rusko policijo v obliki »Inturista«, ki se na gore prav malo spozna. 3. Nikar se ne podajaj tja, kjer »Inturista« ni. 4. Upoštevaj vsa »Inturistova« navodila, če tudi so protislovna. 5. Ne izbiraj si lastnih ciljev, čeprav so ti še tako všeč. 6. Nikar ne hodi sam ali brez svoje družčine. 7. Prijavi se v alpinističnem taboru, tamkajšnjemu zdravniku in kontroli, četudi te zavrnejo, češ da »Inturist« tam ne dela. 8. Podpiši, da hodiš na lastno odgovornost, kljub temu pa najemi vodnika. 9. Nikoli ne nergaj. 10. Če te »Inturist« v vizi ni zapisal med alpiniste, raje ne hodi na Kavkaz. — Kaj takega pa še ne! Deset let je Kavkaz odprt za Vzhod in Zahod, slišali smo mnogo panegirikov, Nemci pa so se skujali, kakor da so zares doživeli kočljive stvari.

ALMATSGIR KRICIANI, 72-letni Gruzinec, je aprila l. 1968 z osmimi gruzinskimi alpinisti brez posebne sape prisopel na 4700 m visoki vrh Uže, ki je tehnično in fizično zahteven. Gruzinska republika se, kakor znano, sploh ponaša z najstarejšimi ljudmi na svetu, ki pri stotih letih in več ne kažejo navadnih starostnih znamenj. Gruzinska črnomska obala pa ima tudi menda najkrajšo reko na svetu. Reka Reproa izvira nekje na Kavkazu, ponikne in pridere na dan le nekaj

metrov od morske obale, samo zato, da se pri belem dnevu zliva v morje.

VILÉM HECKEL. Češkega mojstra fotografije smo že večkrat omenili, ko smo govorili o čeških ekspedicijah na Kavkaz, Hindukuš in druga visoka gorstva na planetu, v Trentu pa smo z njim navezali osebne stike. Heckelovo ime že desetletja pomeni prvo kamero ČSSR, ne dosti manj pa v Evropi. Njegov oče je bil čevljar, pa tudi knjigovez in fotograf. Vilém se je izučil za fotografa in nato delal kot fotoreporter v Pragi. Mikala ga je športna fotografija, nato smučanje, s tem pa je prišel s kamero v gore. Ob fotografiji je vžljubil tudi gorski svet. Svoje naloge se je lotil resno. Ni bila lahka. Ko drugi počivajo, mora fotograf iskati neutrudno, da ujame tisto, kar je tipično in enkratno obenem, mora prenašati oprtnik, ki je težji od drugih, biti zbran bolj kot drugi, upirati mora svoje oko v gorski svet kot alpinist in kot fotist. Začel je v Češkem rajju, nadaljeval v Tatrah, na Kavkazu, bil tam na več štiri in pettisočakah, bil na Hindukušu na več šesttisočakah. Tu v Hindukušu se je moral s tremi tovariši umikati po 800 m visokem snežnem pobačju, ves čas napet, saj je bil sneg zrel za plaz. Može so sestopali naravnost navzdol, tipaje, oprezo, in izgubljali svojo moč bolj zaradi razburljivosti dejanja kot zaradi fizičnih naporov. Ko so prišli do skal, so popadali po tleh, še nahrbtniki niso odložili. Le Heckel ga je otvezel in začel fotografirati, kakor da se ni nič zgodilo. Tak je in tak je mogel doseči, da ga danes tiskajo onstran čeških meja, kjer ni lahko priti do priznanja, kot zgled dobrega fotista.

HARRY ROST, inženir, 42 let star, je bil l. 1968 edini uspešni gost Eigerjeve severne stene. 62-letni Gino Soldà, svetovnoznani dolomitski plezalec, pa je septembra l. 1968 s Sperattijem v skupini Adamello v Gendarmu di Casamadre preplezal prvenstveno smer, ki jo ocenjujejo s IV do V. Dietrich Hasse, ekstremist iz direttissime

v Cini 1958, danes star 35 let, po poklicu profesor, potuje letos v Ande z odpravo, ki jo DAV prireja za svojo 100-letnico.

FRIDERICH SIMONY, raziskovalec Alp, je posebno dobro poznal Dachstein. Več kot 50 let je potoval po Alpah in požel mnoge pionirske uspehe, med največje pa si je zapisal l. 1843: Vzpon na Hoher Dachstein. Obenem je raziskoval klimo, brezna, geološko sestavo širom po alpskem svetu in bil tudi v Karavankah in Julijcih. Kot botanik se je zavzemal za varstvo gozda in poudarjal njegov pomen v gospodarjenju z naravo. Posebej so ga mikali macesnovi sestoji, razločki med macesni na osonci in prisojni strani in starost macesnov. Našel je borovec s premerom 5 cm, drevo pa je bilo staro 150 let (na Karlseisfeldu). Marsikaj je odkril tudi v alpski favni. Bil je sijajen pisec. L. 1866 in 1867 je objavil dve deli, ki imata neminljiv pomen za avstrijsko etnografijo (Salzkammergut), in vrsto imenitnih opisov svojih poti po Alpah. Bil je tudi dober slikar. Dunajski muzej ima 433 njegovih akvarelov in risb, mnogo njegovih del pa so pokupili privatniki. Znan je njegov »Razgled s Schafberga«. Zaradi njega je prebil na vrhu od 18. septembra do 6. novembra 1847. Krona njegovega dela je knjiga o Dachsteinu, prava visoka pesem, ki jo je zapel Alpa. Pomemben je tudi kot pedagog. Ustanovil je dunajski geografski inštitut in ga opremil z nešteti tabelami, panoramami in grafikoni. Ustanovil je tudi halštatski muzej in rezbarsko šolo, ki še danes deluje. Njemu v spomin se blizu Grossglocknerja imenuje Simony Spitze (3287 m), pri Mitterndorfu Simonywarte (1194 m), prav tako pri Steegu. Na Mittertagkoglu v Dachsteinski skupini je Simonyhöhle, pri Wildkaru hotel Simony, nedaleč stran Simonyhütte, v Halstattu pa hotel »Pri Simonyhütte«, v tem področju tudi sol z imenom simonyit. V Eckerntalu stoji njegov spomenik, ki opozarja obiskovalce Dachsteina na njegovo delo za Alpe, oziroma bolje — za njihove obiskovalce.

MADŽARSKA V UIAA. Za zdaj še ne, čeprav je na skupščini v Londonu 1. 1968 že tretjič kandidirala za članstvo s svojo organizacijo Prijateljev narave (Madžarska zveza PP). Izvršni komite UIAA je Madžarsko že tretjič odbil. Poljak Janik se je sam ponudil, da bo v Budapešti nastopil kot posrednik, UIAA upa, da bo tudi to spravila z dnevnega reda tako, kakor žele madžarski planinci. Kandidira tudi Izrael (CAI – israélien), medtem ko je Švedska, ki je s svojim CAS (suédois) že član UIAA, odstopila od predloga, naj bi včlanili tudi njen turistični klub. Portugalska je poravnala članarino za štiri leta in zato ostane članica. Leta 1969 bo skupščina UIAA v ČSSR, 1. 1970 pa na Kreti. UIAA združuje 1 500 000 planincev v 37 planinskih organizacijah 31 držav.

STOLETNICA DAV. Junija 1. 1968 so v Münchnu proslavili tudi z razstavo planinskega slikarstva. Münchenska sekcija je za to namenila 10 000 DN,

samo za najemnino razstavnih prostorov so odšteli 3200 DM, ostalo pa za prevoz podob in zavarovalnino. Razstava je pokazala zgodovino slikarstva razstave. Župan mesta Münchna jo je podprl moralno in materialno.

AIR INDIA, si prizadeva, da bi povabila v Indijo čimveč turistov. Nedvomno je botroval temu prizadevanju himalaizem. V velikih evropskih mestih se danes odpirajo indijske potniške agencije. Za turizem se je začela zanimati tudi Avstralija. V duhu časa so v Sydneyu uvedli informacijski avtomat. Zavrtiš številko 20392 in že se z magnetofonskega traku zavrti serija informacij o pokrajinskih zanimivostih, galerijah, gledališčih ipd.

KURT MAIX. Simpatičnega Dunajčana so poznali mnogi naši alpinisti in planinci, saj so ga srečali na vsakem mednarodnem planinskem zboru v Trentu, na sejah in skupščinah UIAA in drugod. Umril je konec

leta 1968, star komaj 61 let. V mladih letih je precej plezal v Dachsteinu, ki mu je posvetil tudi knjigo »V objemu južne stene Dachsteina« in v Dolomitih. Napisal je vrsto planinskih knjig, ukvarjal se je tudi s filmom in bil ena najbolj znanih planinskih osebnosti, usmerjena predvsem v planinsko kulturo. Na mednarodnih planinskih srečanjih bo manjkalo njegove dobrodušnosti, šegavosti, vedrine in starega dunajskega šarma.

OPREMA ZA BIVAK, tako važna in odločilna pri mnogih največjih alpinističnih uspehih v zadnjih desetih letih, ne stoji na mestu. Zdaj prodajajo po 149 DM 1 kg težki šotor za bivak. To ni poceni, saj pol toliko stane vreča za bivak za tri osebe. Šotor ima seveda mnoge prednosti. Ta šotor ne potrebuje opornikov, zadostujejo smučarske palice. V kombinaciji z reševalno odejo »thermoperto«, ki tehta 55 g, je tak šotor za plezalce v resnici velik napredek.

OBNOVLJEN PREHOD PREKO SAVINSKEGA SEDLA

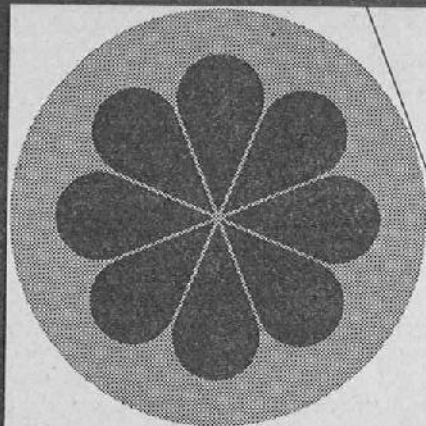
V zvezi s sprostitvijo planinskih poti v Karavankah, na Stolu in Peci, ki je planincem olajšalo dostop na ta vrhova, moremo zopet sporočiti veselo novico, da je po mednarodnem sporazumu med SFR Jugoslavijo in republiko Avstrijo dovoljen prehod tudi čez Savinjsko sedlo. Tako je mogoče po mnogo lažji poti kot čez Križ priti do Češke kočice na Okrešelj in obratno. Bo pa pot čez Križ še vedno oskrbovana.

Z odprto potjo čez Savinjsko sedlo pa so zvezane seveda neke formalnosti, enako kot za dostop na Stol in Peco. Kdor hoče po tej poti, mora imeti veljaven potni list. Prehod je dovoljen od 1. junija do 30. septembra ob sobotah, nedeljah in državnih praznikih v času od 6. ure do 18. ure. Mimo tega je dovoljen tudi dostop na Mrzlo goro, kar bo razveselilo marsikaterega ljubitelja te lepe gore v Savinjskih Alpah.

Planinski društvi Celje in Jezersko sta dolžni, da omenjeno pot usposobita za varno hojo. Pot bo zaznamovana z enako markacijo kot na Stolu in Peci. Knafelčeva belo-rdeča markacija je obrobljena z zelenim krogom. Kdor hodi po tej mednarodni poti, se mora strogo držati markirane poti. Hoja zunaj poti, ki je označena z omenjenimi belo-rdeče-zelenimi markacijami, je strogo prepovedana.

Prosimo planince, da se držijo predpisov in jih ne kršijo, da ne bi nastale kake težave, ki bi lahko povzročile ukinitvev prehoda. Prepričani pa smo, da bodo vsi, ki bodo uporabljali ta prehod, upoštevali naše opozorilo in disciplinirano hodili samo po predpisani poti.

Stanko Kos

CEDEMONTA

Pomarančni mnogo vitaminski
napitek

Osvežitev
in okrepitev
vsak dan

PROMONTA
HAMBURG

**Tovarna dokumentnega
in kartnega papirja
Radeče pri Zidanem mostu**

Telefon: Radeče 81-950, 81-951
Tekoči račun pri NB Laško 5071-601-1030
Brzjavlj: Papirnica Radeče
Železniška postaja: Zidani most

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi heliografski in foto papir, paus papir, kartografski, specialni risalni »Radeče«, papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku.

PO ŽELJI IZDELUJE KARTICE V POSEBNEM TISKU V RDEČI, MODRI ALI SIVI BARVI

PUTNIK

JUGOSLOVANSKO TURISTIČNO IN AVTOBUSNO PODJETJE
LJUBLJANA, TRG OF 15 — Telefon 31 15 42, 31 48 89

PUTNIK, filiala Ljubljana organizira izlete, nudi vse usluge od prodaje vseh vrst vozovnic do rezervacij v hotelih v domovini in inozemstvu. Zahtevajte naše programe.

Vse informacije dobite v poslovalnicah v Ljubljani, Mariboru, Slov. Bistrici, G. Radgoni, Št. Ilju in motelu Trebnje.

OB NAKUPU GARDEROBE ZA ŠPORT, SI OGLEDITE V
MODNI HIŠI V LJUBLJANI IN MARIBORU VELIKO KOLEK-
CIJO OTROŠKIH, DAMSKIH IN MOŠKIH PULOVERJEV V
RAZLIČNIH MATERIALIH, BARVAH IN PLETIVIH.

TOVARNA DUŠIKA RUŠE

Telefon 76-108 — Telex 33112
Brzjav. naslov: AZOT MARIBOR
Železniška postaja Ruše

VRTIČKARJI IN LJUBITELJI OKRASNIH RASTLIN

Če želite pridelati dosti zelenjave in imeti na vrtu, balkonu in stanovanjih dosti cvetja in zelenja uporabljajte:

1. Gnojila za vrtove:

NPK 8-8-8 — granulat z dodatkom mikroelementov za gnojenje listnate zelenjave v 3 in 5 kg embalaži.

NPK 8-8-18-1-1 — granulat z dodatkom bora in magnezija za gnojenje gomoljnic, kapusnic sadnega drevja in vinske trte v 3 in 5 kg embalaži.

NPK 10-10-15 — specialno gnojilo za vrtno jagodičevje z dodatkom vseh mikroelementov, vitaminov in beljakovinskih koncentratov v 1 kg embalaži.

Specialno gnojilo — za travo (negovano travno rušo).

2. Za okrasne rastline

«CVETAL-U» — tekoče gnojilo za gnojenje okrasnih listovk.

«CVETAL-S» — tekoče gnojilo za gnojenje okrasnih cvetnic.

NPK 8-11-16 — specialno gnojilo z dodatkom mikroelementov, vitaminov in beljakovinskih koncentratov, za gnojenje vrtnic, nageljnov in okrasnega grmičevja v 1 kg embalaži.

3. Zaščitna sredstva:

Pirox spray — kombinirano sredstvo proti boleznim in škodljivcem na okrasnih rastlinah.

Aerofleur-spray — zaščitno sredstvo proti škodljivcem na sobnih rastlinah, s posebnim dodatkom za lakiranje listov sobnih rastlin.

Karathane-puhalka — specialni prah za uničevanje pepelastih plesni predvsem na begonijah.

Aerasum-spray — sredstvo za uničevanje mrčesa v stanovanjih.

DALEKOVOD

elektro-gospodarsko podjetje za projektiranje, gradnjo, montažo in proizvodnjo — ZAGREB, PROLETERSKIH BRIGADA 37

projektira, gradi in montira:

- daljnovode napetosti 220 kV, 110 kV, 50 kV, 30 kV, 15 kV in 10 kV, na jeklenih, betonskih in lesenih stolpih;
- električne mreže nizke napetosti za mestno elektrifikacijo;
- transformatorske postaje 220/110 kV, 110/30 kV, 30/10 kV in drugih napetosti;
- industrijske objekte in nizkoogradnje.

Dela izvaja z materialom in opremo, ki jo proizvaja v svojih obratih.

Izdeluje:

- v svoji industrijski proizvodnji vse vrste jeklenih konstrukcij za izgradnjo daljnovodov, transformatorskih postaj in industrijskih ureditev;
- prav tako izdeluje v svojih delovnicah in v kooperaciji obesni (žice) in spojni material za vode in trofopostaje vseh napetosti.

Posebna specializacija:

- polaganje vseh vrst podvodnih in podzemnih kablov.

Industrija gostinske opreme

IGO

LJUBLJANA, Trnovski pristan 8
Telefon 21-747

Projektiramo, izdelujemo in montiramo sodobno opremo za vse vrste kuhinj, samopostrežnih restavracij, snack barov, točilnic, hladilnic in butanskih postaj.

Strokovne nasvete, načrte in ponudbe dajemo brezplačno.

V letu 1969 smo znatno razširili naš proizvodni program, tako, da je z našimi izdelki moč opremiti še tako zahteven objekt.

Priporočamo se za naročila

VELEBLAGOVNICA

n
a
m
a

- priporoča potrošnikom hiter, sodoben in cenen nakup vseh potrebščin za sebe, družino, dom in za gospodinjstvo;
- nudi potrošnikom blago na obročno odplačevanje;
- za tuje kupce je v hiši menjalnica.

Potrošniki lahko izbirajo blago v poslovalnicah:

TRGOVSKA HIŠA, Ljubljana, Tomšičeva ulica 2

BLAGOVNICA S STANOVANJSKO OPREMO,

Ljubljana, Wolfova ulica 1

KONFEKCIJA ELITA, Ljubljana, Čopova ulica 7

BLAGOVNICA, Škofja Loka, Titov trg 1

SPECIALIZIRANA PRODAJALNA ZA ŽENSKO PERILO

»SNEGULJČICA«, Wolfova ulica 1

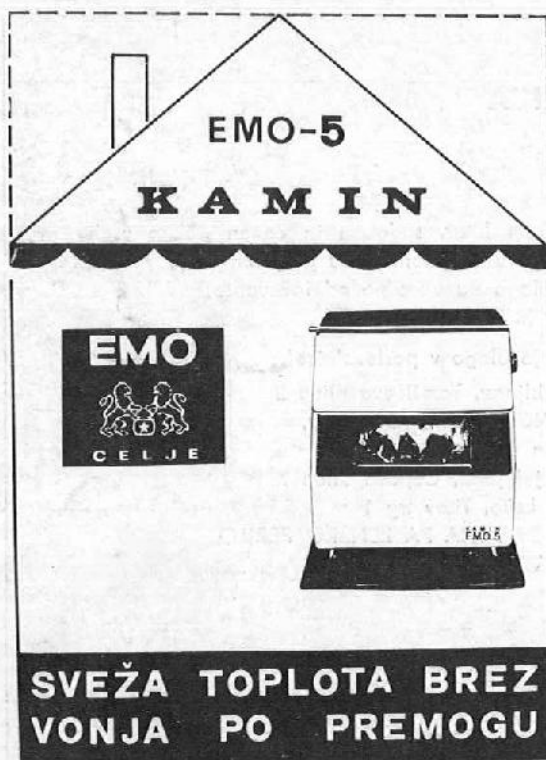
LJUBLJANA

TOVARNA AVTOMOBILOV IN MOTORJEV MARIBOR

- tovornjaki
- avtobusi
- specialna vozila
- zračno hlajeni dieselski motorji

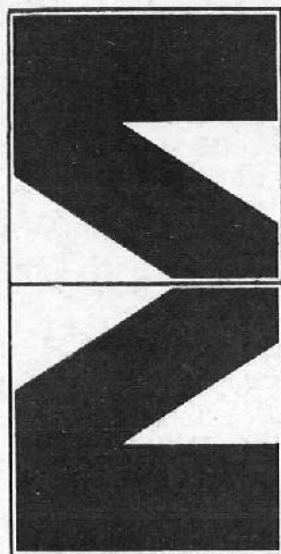
Informacije v TAM in prodajalnah v Beogradu, Mariboru,
Novem Sadu, Sarajevu in Zagrebu

EMO-5
KAMIN

EMO
CELJE

**SVEŽA TOPLOTA BREZ
VONJA PO PREMOGU**

Mercator

V SR SLOVENIJI JE 300 PRODAJALEN VELETRGO-
VINE MERCATOR. SLEHERNA OD NJIH PA LAHKO
PRIPOMORE, DA BODO VAŠI IZLETI IN TURE V
NARAVO ŠE PRIJETNEJŠI KOT SICER! ZATO OBI-
SKUJTE PRODAJALNE MERCATOR